

În acest număr:

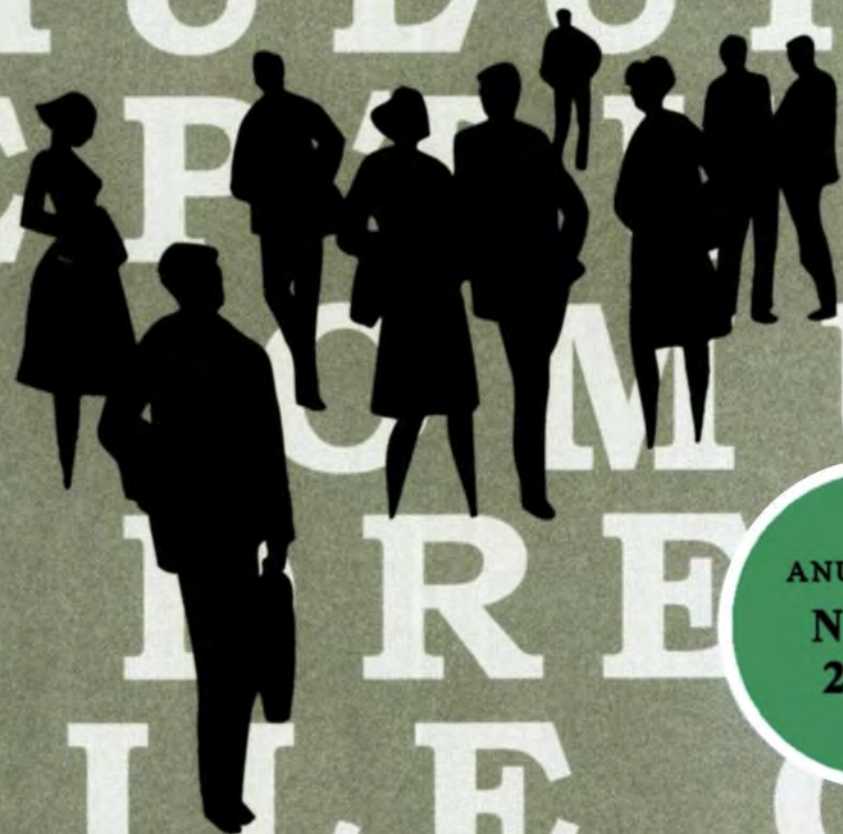
- DREPTUL LA DEZVOLTARE DURABILĂ
- O NOUĂ ABORDARE A DREPTURILOR FUNDAMENTALE ALE OMULUI
- REPERE ȘI PERSPECTIVE JURIDICE ÎN REGLEMENTAREA CRIMINALITĂȚII INFORMATICE
- JURISPRUDENȚĂ • SEMNAL • REMEMBER

DREPTURILE OMULUI

revistă editată de

INSTITUTUL ROMÂN PENTRU DREPTURILE OMULUI I.R.D.O.

HUMAN RIGHTS DROITS DE L'HOMME

ANUL XXII
NR. 2
2012

DREPTURILE OMULUI

ANUL XXII

NR. 2

2012

INSTITUTUL ROMAN PENTRU DREPTURILE OMULUI

DREPTURILE OMULUI

Revistă clasificată de Consiliul Național al Cercetării Științifice
din învățământul Superior
Înregistrată la OSIM sub numărul de marcă 109255/2010

Consiliul științific

Prof. univ. dr. **Gérard Conac**, membru de onoare al Academiei Române; Prof. univ. dr. **Nicolas Mateesco Matte**, membru de onoare al Academiei Române; Prof. univ. dr. **Vasile Stănescu**, membru al Academiei Române; Prof. univ. dr. **Karel Vasak**; Prof. univ. dr. **Gheorghe Vlăduțescu**, membru al Academiei Române.

Colegiul de redacție

Conf. univ. dr. **Gheorghe Bârlea**; Prof. univ. dr. **Monna-Lisa Belu Magdo**; Prof. univ. dr. **Jean Marie Bernard**, director de cercetare CNRS; Prof. univ. dr. **Raluca Beșteliu**; Prof. univ. dr. **Dominique Rousseau**, Universitatea Paris I; Prof. univ. dr. **Nicole Guimezanes**, Universitatea Paris XII, Membru al Academiei Internaționale de Drept Comparat; Prof. univ. dr. **Ioan Leș**; **Emil Marinache**; Prof. univ. dr. **Irina Moroianu Zlătescu**, membru al Academiei Internaționale de Drept Comparat, editor; Prof. univ. dr. **Nicolae Popa**; Prof. **Ioan Oancea**; Prof. univ. dr. **Dumitra Popescu**; **Gheorghe Pârvan**, redactor șef; **Valeriu Rendec**; **Andon Sergiu**; Dr. **Ianfred Silberstein**; Dr. **Rodica Șerbănescu**; Prof. univ. dr. **Laurențiu Șoitu**; Prof. univ. dr. **Ioan Vida**.

Institutul Român pentru Drepturile Omului
București, B-dul Nicolae Bălcescu, nr. 21
Tel.+40 213114921
e-mail: office@irdo.ro
www.irdo.ro

SUMAR

I. STUDII, CERCETĂRI, ARTICOLE	7
• Dreptul la dezvoltare durabilă – prof. univ. dr. Irina Moroianu Zlătescu	7
• O nouă abordare a drepturilor fundamentale ale omului – Octavian Mircea Chesaru	11
• Repere și perspective juridice în reglementarea criminalității informatice – dr. Radu Cristian	18
• Începuturile sistemului electoral modern din România – dr. Marian Enache	28
• Limitele de admisibilitate ale ordonanțelor de urgență – dr. Anca Chesaru	35
II. DOCUMENTAR JURIDIC	44
• Legea nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie	44
• Legea nr.119 din 16 octombrie 1996 cu privire la actele de stare civilă	46
• Ordonanța de urgență nr. 21/2012 privind modificarea și completarea Legii educației naționale nr. 1/2011	48
III. JURISPRUDENȚĂ	50
• Încălcarea art. 8 din Convenția europeană a drepturilor omului și încălcarea art. 1 din protocolul nr. 7 în cauza Geleri împotriva României	50
• Art. 3 din Convenția europeană a drepturilor omului în cauza Roșioru împotriva României	57
IV. SEMNAL	66
• Conferința internațională ”Cultura europeană a drepturilor omului. Legea și respectul față de lege în statul de drept”	66
• Empowerment against discrimination. Programul „Tineret în acțiune” – proiect finanțat de Uniunea Europeană	67
• Seminarul internațional „Antreprenoriatul feminin în regiunea balcanică”	69
• Conferința finală a proiectului CONS-TEAM – Consolidarea mediului de afaceri din România prin întărirea capacității instituționale a organizațiilor patronale	70
• Note, cronici, recenzii	71
V. REMEMBER	73

CONTENTS

I. STUDIES, RESEARCH, ARTICLES	7
• Right to sustainable development – Prof. Dr Irina Moroianu Zlătescu	7
• A new approach to the fundamental human rights – Octavian Mircea Chesaru	11
• Landmarks and legal prospects with the regulation of cyber criminality – Dr Radu Cristian	18
• Dawns of the modern electoral system in Romania – Dr Marian Enache	28
• Admissibility limits of Urgency Ordinances – Dr Anca Chesaru	35
II. JURIDICAL DOCUMENTATION	44
• Law No. 217/2003 on preventing and combating domestic violence	44
• Law No.119 of 16 October 1996 on civil status documents	46
• Urgency Ordinance No. 21/2012 on amending and supplementing the National Education Act No. 1/2011	48

III. JURISPRUDENCE	50
• Violation of art. 8 of the European Convention on Human Rights and violation of art. 1 of Protocol No. 7 in case Geleri vs. Romania	50
• Art. 3 of the European Convention on Human Rights in case Roşioru vs. Romania	57
IV. SIGNAL	66
• International Conference on “European culture of human rights. The law and preeminence of the law in a State governed by the rule of law”	66
• Empowerment against discrimination. Programme “Youngsters in action” – a project financed by the European Union	67
• International seminar on “Women's Entrepreneurship in the Balkan area”	69
• Final conference of CONS-TEAM project – Consolidation of the business in Romania by strengthening the institutional capacity of employers' organizations	70
• Notes, commentaries, book reviews	71
V. REMEMBER	73

SOMMAIRE

I. ÉTUDES, RECHERCHES, ARTICLES	7
• Le droit au développement durable - Prof. Dr. Irina Moroianu Zlătescu	7
• Une nouvelle approche de droits humains fondamentaux – Octavian Mircea Chesaru	11
• Faits saillants et perspectives de la réglementation juridique de la cybercriminalité – Dr. Radu Cristian	18
• Les débuts du système électoral moderne en Roumanie – Dr. Marian Enache	28
• Les limites de la recevabilité des ordonnances d'urgence – Dr. Anca Chesaru	35
II. LES DOCUMENTS JURIDIQUES	44
• La loi no. 217/2003 pour la prévention et la lutte contre la violence domestique	44
• La loi 119 du 16 Octobre 1996 sur l'état civil	46
• L'Ordonnance d'urgence no. 21/2011 modifiant la loi sur l'éducation nationale	48
III. JURISPRUDENCE	50
• Violation de l'art. 8 de la Convention européenne des droits de l'homme et violation de l'art. 1 du Protocole no. 7 dans l'affaire Geleri contre la Roumanie	50
• L'article 3 de la Convention européenne des Droits de l'Homme dans l'affaire Roşioru contre la Roumanie	57
IV. SIGNAL	66
• Conférence internationale «culture européenne des droits de l'homme. Droit et le respect du droit dans la règle de droit»	66
• Empowerment against discrimination. Le programme «Jeunesse en action» – projet financé par l'Union européenne	67
• Séminaire international «l'entreprenariat féminin dans les Balkans»	69
• Conférence finale du projet de CONS-TEAM – Renforcement l'environnement des affaires de la Roumanie en renforçant la capacité institutionnelle des organisations d'employeurs	70
• Notes, chroniques, critiques	71
V. REMEMBER	73

ABREVIERI

A.C.T.A.	Acordul Comercial Anti-Contrafacere
alin.	alineat
A.I.P.P.I.M.M.	Agenția pentru implementarea proiectelor și a programelor pentru Întreprinderile Mici și mijlocii
A.G.C.	Agenda Globală a Cybersecurității
A.N.U.R.O.M.	Asociația Pentru Națiunile Unite din România
art.	articolul
C. civ.	Codul civil
C.D.D.H.	Committee for Human Rights
Convenția	Convenția Europeană a Drepturilor Omului
Ct.E.D.O.	Curtea Europeană a Drepturilor Omului
coord.	coordonator
C. fam.	Codul familiei
C.m.	Codul muncii
C.N.S.A.S.	Consiliul Național de Studierea Arhivelor Securității
C.N.I.P.M.M.R.	Consiliul Național al Întreprinderilor Private Mici și Mijlocii din România
C.G.P.M.E.	Confederația Generală a Întreprinderilor Mici și Mijlocii din Franța
C. pen.	Codul penal
C. pr. civ.	Codul de procedură civilă
dr.	doctor
D.N.S.	Domain Name System
drd.	doctorand
E.C.O.S.O.C.	Consiliul European Economic și Social
E.C.O.W.A.S.	Comunitatea Economică a Statelor Vest-Africane
Ed.	Editura
ECtHR	Cour Européenne des Droits de l'Homme
E.N.I.S.A.	Agenția Europeană pentru Securitatea Rețelelor Informatice și a Datelor
etc.	et caetera („și celelalte”)
G8	Grupul celor 8
G.I.S.	Societatea Internațională Globală
I.D.E.F.	Institutul Internațional de Drept de Expresie franceză
I.M.M.	Întreprinderi Mici și Mijlocii
I.M.P.A.C.T.	International Multilateral Partnership Against Cyber Threats
I.R.D.O.	Institutul Român pentru Drepturile Omului
I.S.M.B.	Inspectoratul Școlar al Municipiului București
J.O.	Jurnalul Oficial al Uniunii Europene

Î.C.C.J	Înalta Curte de Casație și Justiție
lit.	litera
loc. cit.	locul citat
MECTS	Ministerul Educație, Cercetării, Tineretului și Sportului
N.A.T.O.	Organizația Nord-Atlantică
N.O.M.A.D.	Asociația pentru promovarea culturii și a artei
nr.	numărul
O.A.S.	Organizația Statelor Americane
O.E.C.D.	Organizația pentru Cooperare Economică și Dezvoltare
O.N.U.	Organizația Națiunilor Unite
op. cit.	opera citată
O.N.G.	Organizație non-guvernamentală
O.S.C.E.	Organizația Pentru Securitate și Cooperare în Europa
p.	pagina
pp.	paginile
parag.	paragraf
pct.	punctul
P.I.P.A.	Preventing Real Online Threats to Economic Creativity and Theft of Intellectual Property Act
AM POSDRU	Autoritatea de Management pentru Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane
Rio + 20	Conferința ONU pentru dezvoltare durabilă Rio + 20, iunie 2012
SANs	Storage Area Network
S.I.-S.C.	Societatea Informațională-Societatea Cunoașterii
S.I.E	Serviciul de Informații Externe
SOPA	Stop Online Piracy ACT
S.R.I.	Serviciul Român de Informații
S.U.A.	Statele Unite ale Americii
ș.a.	și alții (altele)
T.I.C.	Tehnologia Informației și a Comunicațiilor
T.V.A.	Taxa pe Valoarea Adăugată
U.E.	Uniunea Europeană
U.N.E.S.C.O.	Organizația Națiunilor Unite pentru Educație și Cultură
U.N.I.C.E.F.	Fondul Națiunilor Unite pentru Copii
U.N.O.D.C.	Oficiul Națiunilor Unite pentru Probleme de Droguri și Crime
urm.	următoarele
vol.	volumul
vs.	versus

I. STUDII, CERCETĂRI, ARTICOLE

DREPTUL LA DEZVOLTARE DURABILĂ (I)

Irina Moroianu Zlătescu *

ABSTRACT:

The fundamental human right to development was the main topic of several international reunions. The latest is the United Nations Conference “Rio + 20” of June 2012 on sustainable development. At the Conference, heads of States and governments, who joined in Rio de Janeiro alongside participants representing the civil society, renewed in the final Declaration entitled *The Future We Want* the commitments assumed in recent decades to the effect that the present and the future generations shall be ensured observance of the fundamental human right to sustainable development.

Keywords: democracy, good governance, rule of law, right to sustainable development, right to a healthy environment.

RÉSUMÉ:

Le droit fondamental de l'homme au développement a été le sujet principale des plusieurs réunions internationales. La plus récente est la Conférence des Nations Unies pour le développement durable "Rio +20". À cette rencontre les chefs d'État et de gouvernement réunis à Rio de Janeiro, avec la participation de la société civile ont réaffirmé dans la déclaration finale "L'avenir que nous voulons" les engagements pris dans les dernières décennies, pour les générations actuelles et futures, afin d'assurer le respect du droit de l'homme fondamental pour le développement durable et le droit à un environnement sain.

Mots-clés: la démocratie, la bonne gouvernance, le droit de l'homme pour le développement durable, le droit à un à un environnement sain.

După experiența decolonizării și recunoașterea nevoii de ajutor susținut pentru statele în curs de dezvoltare, Comunitatea internațională și-a pus problema, în cadrul unor Conferințe internaționale sau regionale, să-și dea concursul pentru dezvoltarea acestor state.

Evident, nu este vorba numai de o dezvoltare economică, ci în toate domeniile, ceea ce se poate obține numai cu condiția consolidării drepturilor omului și se realizează prin promovarea și protejarea permanentă a acestora. Astfel a luat naștere și s-a dezvoltat un nou drept fundamental al omului, dreptul la dezvoltare, care stă la baza dezvoltării durabile a societății. De altfel, la solicitarea Adunării generale a ONU, a fost elaborată o Agendă

pentru dezvoltare¹ care reprezintă „o pledoarie pentru viitorul omenirii”.² Așa cum se sublinia la un moment dat: „Adevărata dezvoltare durabilă nu este posibilă decât atunci când drepturile politice, economice și sociale ale tuturor sunt în întregime respectate. Aceste drepturi permit crearea echilibrului social care este vital pentru ca o societate să se poată dezvolta într-un climat de pace. Dreptul la dezvoltare este măsura respectării tuturor celorlalte drepturi ale omului. Acesta ar trebui să fie scopul nostru: „o situație în care toți indivizii sunt capabili să optimizeze potențialul

¹ A se vedea Boutros Boutros Ghali, *Agenda pentru dezvoltare*, IRDO și ANUROM, București, 1994.

² Victor Dan Zlătescu, Irina Moroianu Zlătescu, „Cuvânt înainte” la Boutros Boutros Ghali, *Agenda pentru dezvoltare*, IRDO și ANUROM, București, 1994.

lor și să contribuie la evoluția societății în ansamblu”.³

În Preambulul Declarației ONU din 1986 asupra dreptului la dezvoltare, se subliniază că dezvoltarea este un proces dinamic, complex, global, politic, economic, social, cultural, ceea ce s-a evidențiat și la Conferința Mondială a Drepturilor Omului de la Viena din 1993, când s-a propus un mandat specific Înaltului Comisar pentru Drepturile Omului ca să promoveze dreptul la dezvoltare⁴. S-a propus ca în activitatea sa acesta să fie susținut de programele, fondurile și instituțiile specializate din sistemul ONU, precum și de instituțiile financiare internaționale, Conferința Națiunilor Unite pentru comerț și dezvoltare și alte entități pertinente în cadrul mandatelor pe care acestea le au.

În Declarația Mileniului⁵ se precizează că șefii de state și de guverne sunt hotărâți să facă din dreptul la dezvoltare o realitate pentru fiecare locuitor al planetei și ca întreaga umanitate să stea la adăpost de sărăcie, de nevoi. Au urmat o serie de Conferințe internaționale, s-au elaborat Programe de acțiune și de punere în aplicare a rezoluțiilor ONU în materie de mediu și de dezvoltare, cea mai recentă în luna iunie 2012 la Rio de Janeiro – ne referim la Conferința Națiunilor Unite consacrată dezvoltării durabile la care au participat reprezentanți la cel mai înalt nivel ai statelor și guvernelor, reprezentanți ai organismelor internaționale și reprezentanți ai societății civile.

Ei au prezentat rezultatele Conferinței într-un document privind „Viitorul pe care îl dorim”⁶, document în care cei prezenți și-au reînnoit angajamentele luate pentru a asigura

generațiilor prezente și celor viitoare o dezvoltare durabilă și pentru a se promova pe întreaga planetă un viitor durabil, atât pe plan economic, cât și social și, evident, al mediului înconjurător. În document este prezentată viziunea comună a șefilor de state și guverne privind viitorul planetei, sunt reînnoite angajamente politice, reafirmându-se principiile enunțate în Declarația adoptată de ei la 16 iunie 1972, la Stockholm, la încheierea Conferinței ONU asupra mediului, în Declarația adoptată la Conferința ONU de la Rio din 1992 privind mediul și dezvoltarea ș.a.

Participanții reafirmă, de asemenea, că recunosc că popoarele se află în centrul dezvoltării durabile și se angajează să depună toate eforturile, să-și îndeplinească toate obligațiile asumate pe plan internațional, inclusiv pentru a atinge până în 2015 obiectivele Mileniului⁷ ce vizează dezvoltarea. Cei prezenți s-au angajat să respecte principiile dreptului internațional, ale statului de drept, precum și drepturile omului, evident dreptul la dezvoltare durabilă și la un nivel de viață adecvat, egalitatea sexelor și autonomizarea femeilor, să asigure protecția și educația copiilor într-o societate corectă și democratică, și să respecte scopurile și principiile Cartei ONU. De asemenea, ei subliniază importanța pe care o acordă respectării libertății, păcii și securității și recunosc că „democrația, buna guvernare și statul de drept, la nivel național și la nivel internațional, ca și un mediu înconjurător favorabil”⁸ sunt condiții obligatorii pentru toți și nu în ultimul rând pentru țările în curs de dezvoltare.

Pornind de la ideea că în ultimii 20 de ani evoluția statelor a fost diferită în ceea ce privește dezvoltarea durabilă și eliminarea sărăciei, șefii de state și guverne prezintă poziția lor comună și își propun să întărească

³ Kofi Annan, *Conferința Internațională asupra dezvoltării durabile și echității*, New York, 28-30 iulie, 1997.

⁴ Conferința Mondială a Drepturilor Omului de la Viena, 1993, în „Drepturile Omului”, nr. 2 /1993, p. 8.

⁵ United Nations Millennium Declaration, Resolution adopted by the General Assembly (A/55/L.2).

⁶ A se vedea *Nations Unies Rio +20*, Conférences des Nations Unies sur le développement durables, AICONF. 216/1, 22 iunie 2012, p. 1-60.

⁷ A se vedea Irina Moroianu Zlătescu, *Drepturile omului la cumpăna dintre milenii* în „Drepturile Omului” nr. 4/2000, p. 3-4.

⁸ A se vedea *Nations Unies Rio +20*, Conférences des Nations Unies ..., AICONF. 216/1, *loc. cit.*, p. 2.

consolidarea, integrarea, aplicarea și coerența prin: evaluarea progreselor realizate și a lacunelor subzistente în aplicarea documentelor finale ale precedentelor reuniuni la nivel înalt privind dezvoltarea durabilă și să înfrunte problemele existente și pe cele noi. Ei recunosc că din 1992 integrarea celor trei dimensiuni ale dezvoltării durabile a evoluat inegal, situație agravată de multiplele crize financiare, economice, alimentare și energetice care au repus în cauză aptitudinea tuturor țărilor, în special a țărilor în curs de dezvoltare, de a realiza dezvoltarea durabilă. În aceste condiții s-a evidențiat necesitatea adoptării unei strategii mondiale privindu-i pe tineri și locurile de muncă, bazată pe eforturile depuse de Organizația Internațională a Muncii și s-a propus atragerea marilor grupuri și a altor factori interesați. S-a pus accent pe larga participare a publicului și accesul la informație – mijloacele moderne de informare și de comunicare facilitând schimbul de informații între guvernanți și guvernați – ca și pe accesul la instanțele judiciare și administrative necesare pentru promovarea dezvoltării durabile. Participanții la Conferință consideră că realizarea unei economii verzi în contextul dezvoltării durabile și al eliminării sărăciei reprezintă un mijloc prețios de care dispune omenirea pentru asigurarea dezvoltării durabile. Aceasta poate oferi soluții pentru elaborarea de politici în domeniu fără a mai fi necesare noi reglementări, cel puțin în acest moment. S-a arătat că economia verde ar trebui să contribuie la o dezvoltare echitabilă, la eliminarea sărăciei și creșterea economiei durabile, la ameliorarea integrării sociale și bunăstării umanității și să contribuie la crearea de locuri de muncă decente pentru toată lumea, păstrând buna funcționare a ecosistemelor existente pe planeta noastră.

În acest scop, așa cum se precizează în document, este important să se dispună de un dispozitiv instituțional consolidat pentru a asigura dezvoltarea durabilă, fiind necesară consolidarea celor trei dimensiuni ale dezvoltării durabile și a dispozitivelor

interguvernamentale ale dezvoltării durabile. Un rol însemnat îl are crearea unui dispozitiv instituțional al dezvoltării durabile îmbunătățit și mai eficient care să contribuie la eliminarea suprapunerilor inutile din cadrul sistemului O.N.U., simplificându-se procedurile administrative. Ținând seama de autoritatea pe care Carta ONU o conferă Adunării Generale și rolul pe care îl are Consiliul Economic și Social, se propune, în acest sens, crearea unei instanțe politice de nivel înalt care să se bazeze pe experiența, resursele și principiul participării deschise ca modalitate de lucru a Comisiei de dezvoltare durabilă, pentru a o înlocui la termen, evitând dublarea unor structuri, organe sau entități existente.

În Declarația de la Rio din acest an, este evidențiat pilonul „mediu înconjurător”, reafirmându-se necesitatea consolidării guvernării mediului înconjurător în contextul cadrului instituțional al dezvoltării durabile pentru promovarea unei integrări caracterizate prin echilibrul dintre dimensiunea economică, cea socială și cea a mediului înconjurător, coordonată în cadrul sistemului O.N.U.

În document, se reia ideea din documentele anterioare potrivit căreia dezvoltarea durabilă ar trebui să fie luată în considerare de programele, fondurile și instituțiile specializate ale sistemului ONU și ale altor entități cum ar fi instituțiile financiare internaționale și Conferința Națiunilor Unite pentru Comerț și Dezvoltare, în cadrul mandatelor pe care acestea le au. Totodată, se recunoaște importanța dezvoltării durabile, subliniindu-se că asigurarea și facilitarea aplicării concrete a politicilor de dezvoltare durabilă la nivel național este asigurată de cadrul regional. De asemenea, se arată necesitatea luării unui angajament politic pe termen lung pentru o dezvoltare durabilă care să țină cont de situația și de prioritățile fiecărei țări, toate țările fiind încurajate să ia măsurile necesare și să se angajeze la acțiunile ce se impun pentru dezvoltarea durabilă. Se constată că progresele în domeniul dezvoltării durabile

pot fi și mai evidente dacă se pun în comun, de bună voie, informarea, cunoștințele și experiența, în scopul eliminării sărăciei, al asigurării securității alimentare și agriculturii durabile, al asigurării apei, asanărilor, energiei, dezvoltării durabile a turismului, al asigurării modurilor de transport viabile, al dezvoltării orașelor și stabilimentelor umane viabile, al asigurării sănătății populației, al promovării muncii productive decente pentru toți și protecției sociale. Acestea trebuie puse în comun și în scopul conservării oceanelor, mărilor, zonelor litorale, ca părți integrante, esențiale ale ecosistemului planetei noastre și care sunt de neînlocuit pentru supraviețuirea acesteia. Ele trebuie puse în comun, de asemenea, în scopul susținerii statelor mici, insulare, în curs de dezvoltare, care reprezintă un caz aparte în materie de dezvoltare, al susținerii țărilor mai puțin avansate, țărilor în curs de dezvoltare fără litoral, al susținerii nevoilor Africii în materie de dezvoltare. S-a evidențiat necesitatea acțiunilor regionale coordonate în serviciul dezvoltării durabile, a luării măsurilor pentru reducerea riscurilor de catastrofă, în scopul prevenirii schimbărilor climatice importante, al protejării pădurilor, împiedicării deșertificării, degradării pământului și secetei, al luării măsurilor pentru dezvoltarea durabilă a regiunilor muntoase, în special în țările în curs de dezvoltare. Se impune ca informațiile, cunoștințele și experiența în domeniu să fie puse în comun și în scopul gestionării naționale a produselor chimice etc., al aprecierii diversității biologice și a valorii diversității și a elementelor constitutive pe planul mediului înconjurător, în scopul bunei gestionări a industriilor extractive, al încurajării și promovării elaborării unui cadru de programe pe perioade de zece ani pentru societățile de producție și de consum.

Se reafirmă în acest context importanța ce trebuie acordată dreptului la educație, șefii de state și guverne angajându-se să întărească cooperarea internațională pentru a garanta accesul universal la învățământul primar, în

special în țările în curs de dezvoltare, reafirmând că „accesul universal la un învățământ de calitate, la toate nivelurile este o condiție esențială a dezvoltării durabile, a eliminării sărăciei, a egalității între sexe, a autonomizării femeilor și a dezvoltării umane, ca și a realizării obiectivelor dezvoltării”⁹. În această privință ei subliniază necesitatea asigurării egalității de acces la educație pentru femei și bărbați, pentru tineri, pentru persoanele cu handicap, pentru persoanele aparținând populațiilor autohtone, aparținând comunităților locale, minorităților etnice și, nu în ultimul rând, pentru persoanele care trăiesc în zone rurale¹⁰.

În document sunt prezentate obiectivele dezvoltării durabile, evidențiindu-se importanța realizării integrale și rapide a obiectivelor privind dezvoltarea din Declarația Mileniului pentru dezvoltare¹¹. Se apreciază că ele trebuie să fie concrete, concise și ușor de înțeles, în număr limitat, ambițioase, de anvergură mondială și susceptibile de a fi aplicate în toate țările, ținând cont de realități, de resurse și de nivelul de dezvoltare și nu în ultimul rând de practicile și prioritățile naționale¹². De asemenea, se reafirmă că fiecare stat este responsabil de propria sa dezvoltare economică și socială, că o creștere economică susținută, o dezvoltare durabilă, eliminarea sărăciei și foamei pot exista numai în condițiile unei bune guvernări și ale statului de drept la nivel național și internațional¹³.

Așa cum preciza Secretarul General ONU, Ban Ki-moon, după Conferința Rio+20, punerea în aplicare a documentului final este imperativă dacă vrem să atingem viitorul pe care ni-l dorim.

⁹ Document ONU, *Nations Unies Rio +20, loc. cit.*, p. 50.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ A se vedea Declarația Mileniului adoptată la 8 septembrie 2000 de ONU, în „Drepturile Omului”, nr. 4/2000.

¹² A se vedea *Nations Unies Rio +20, loc. cit.*, p. 53.

¹³ *Ibidem*, p. 54.

O NOUĂ ABORDARE A DREPTURILOR FUNDAMENTALE ALE OMULUI

Octavian Mircea Chesaru*

ABSTRACT

Human rights protection has evolved in accordance with humanity's patterns of evolution and involution, from gruesome times to flourishing ones and vice versa. Nowadays we are confronted with a global scenery divided by serious crises which affect human rights due to the ill-will or the negligence of certain individuals. Because of this, human rights should be analyzed with a different approach. This new approach implies interconnecting the human rights discipline with the major types of crises that are likely to affect these rights.

Keywords: human rights, crisis, politics, economy, security.

RÉSUMÉ

La protection des droits de l'homme a évolué en conformité avec les modèles d'évolution et d'involution de l'humanité, depuis les temps horribles de ceux florissantes et vice-versa. Aujourd'hui, nous sommes confrontés à un paysage global divisé par de graves crises qui affectent les droits de l'homme en raison de la mauvaise volonté ou la négligence de certains individus. Pour cette raison, les droits de l'homme doivent être analysés avec une approche différente. Cette nouvelle approche implique l'interconnexion de la discipline des droits humains fondamentaux avec les grands types de crises qui sont susceptibles d'affecter ces droits.

Mots-clés: droits de l'homme, la crise, la politique, l'économie, la sécurité.

Drepturile fundamentale ale omului se bucură în zilele noastre de o multitudine de mecanisme și instrumente cu rol precis în protejarea și promovarea acestora. Cu toate acestea, trebuie înțeles că evoluția umanității a cunoscut perioade în care drepturile fundamentale ale omului au fost negate într-un mod odios și perioade în care aceste drepturi au configurat afacerile interne și externe ale statelor.

Dreptul internațional al drepturilor omului este o ramură de drept cu vocație universală, ramură alcătuită din norme și principii indivizibile și interdependente menite să protejeze și să promoveze drepturile naturale inerente oricărei ființe umane, în scopul stabilirii ordinii în societatea de azi. Sistemul drepturilor omului „a progresat în condițiile alternanței perioadelor luminoase cu cele de obscuritate”¹.

* Cercetător științific

¹ Irina Moroianu Zlătescu, *Drepturile omului: Un sistem în evoluție*, I.R.D.O., București, 2007, p. 24.

Turbulențele perioadei contemporane, o perioadă marcată de crize ale sistemelor, produc situații și evenimente prin care drepturile omului sunt încălcate conștient sau din neglijență. Societatea umană, de-a lungul evoluției sale, s-a confruntat, deseori, cu situații de criză cu cauze și efecte variate. Cu toate acestea, disfuncțiile sistemelor au reprezentat, de-a lungul istoriei, motivul unei revoluții în gândirea politică, socială sau economică.

Astfel, pentru a evita aruncarea drepturilor omului într-o nouă perioadă de obscuritate, consider că este necesară o analiză a principalelor drepturi fundamentale, prin prisma crizelor perioadei contemporane.

Ca noutate conceptuală, drepturile fundamentale ale omului necesită a fi tratate în funcție de impactul crizelor asupra acestora. Astfel, deși clasificarea tipurilor de crize și tipurilor de drepturi ale omului este mult mai amplă, în sensul acestei argumentări, se consideră că trei tipuri de crize pot afecta trei tipuri de drepturi ale omului:

1. Crize politice – este vorba de crize emanate de abuzuri ale clasei politice, și nu de crize politice în sensul tradițional. Aceste crize pot afecta cultura democratică a interacțiunii dintre cetățean și autorități, impactul fiind resimțit, în primul rând, asupra calității de *politikon zoon* a indivizilor sau asupra securității juridice a acestora.

2. Crize de securitate – constând în evenimente iminente sau în curs de desfășurare, cu impact direct asupra stării de securitate a unui sistem și implicit asupra dreptului la siguranță al indivizilor.

3. Crizele economice – constând în fluctuații neprevăzute în piața internă sau internațională sau de crize în exportul și importul de resurse vitale. Într-o perioadă de criză economică, decidenții din mediul public sau privat folosesc turbulențele pentru a justifica abuzuri la adresa unor drepturi cu caracter economic.

Astfel, crizele politice, cu impact asupra drepturilor omului, apar atunci când autoritățile unei entități se îndepărtează de respectarea și promovarea unor drepturi elevate ale omului, precum cele care se referă la viață politică, echitate în justiție, protecția proprietății etc. Este vorba de o criză a clasei politice care se manifestă prin decizii de acțiune sau inacțiune cu un impact direct asupra drepturilor omului.

O astfel de criză politică încalcă, în primul rând, securitatea juridică a unui individ. Securitatea juridică este garantată de decidenții politici în momentul în care atât legislația, cât și practica autorităților respectă principiile unui stat de drept. Securitatea juridică presupune și ocrotirea individului de lacune legislative, de norme neconforme cu principalele instrumente din domeniul drepturilor omului, sau de spețe false, instrumentate pentru constrângerea unor persoane.

De asemenea, libertatea de exprimare, libertățile de întrunire și asociere în scopuri pașnice, libertățile sindicale și patronale, precum și alte elemente vitale ale culturii democratice, pot fi atinse de o astfel de criză a politicului.

Dreptul la o viață politică, într-o democrație funcțională, trebuie protejat de autorități, pentru ca orice membru al societății să poată fi informat privind desfășurarea afacerilor de stat sau pentru implicarea indivizilor în treburile statului indirect (prin grupuri de interes, organizații non-guvernamentale, formațiuni politice, etc.) sau direct (prin alegeri).

Atunci când drepturile politice și celelalte drepturi fundamentale ale omului sunt garantate de autoritățile unui stat, individul are capacitatea de a lua postura de *politikon zoon*. Aristotel definea omul drept *politikon zoon*, o *ființă care trăiește într-un polis* (cetate) și este consultată și informată privind problemele polis-ului, sau alege și controlează slujbașii statului². Cel mai important instrument al acestei *ființe politice* este votul său. Alegerile periodice cu sufragiu universal, egal și secret asigură participarea indivizilor la viața politică a statului și oferă încrederea majorității în clasa de lideri ai societății.

În aceeași ordine de idei, dreptul la învățătură (educație) este obstrucționat de o criză politică a respectării drepturilor omului. Cunoaștem situații în care autoritățile imorale ale unor state atacă accesibilitatea la învățătură a unor indivizi prin măsuri discriminatorii. Ne referim la ca cazurile în care taxele de școlarizare sunt mult prea mari pentru anumite categorii sociale, cazuri în care comunitățile sunt situate la o distanță mult prea mare de o instituție de învățământ, sau chiar la situațiile în care reprezentanții unor naționalități, etnii sau culte religioase nu sunt acceptați în sistemul de învățământ sau sunt forțați să opteze pentru școli cu predare într-o altă limbă decât cea maternă. Cu toate acestea, se consideră că „*accesul la educație în condiții de egalitate constituie o condiție a egalității de șanse în exercitarea drepturilor fundamentale ale omului*”³.

² A se vedea I. Craiovan, *Filosofia dreptului sau dreptul ca filosofie*, Ed. Universul Juridic, București, 2010, p. 65.

³ Irina Moroianu Zlătescu, *ONU și educația pentru drepturile omului*, Revista *Drepturile Omului*, nr. 4/2011,

La nivel suprastatal, drepturile omului sunt încălcate de o criză politică atunci când suveranitatea popoarelor este obstrucționată. Dreptul popoarelor de a dispune de ele însele a fost deseori atacat de decidenți ce practicau și promovau doctrine ale suveranității limitate a unor popoare aflate în sfera acestora de influență.

Din nefericire, și astăzi se pot da exemple de state și teritorii în care drepturile omului nu există. Insultând valorile democratice, aceste tipuri de autorități ridică probleme foarte mari datorită comportamentul abuziv adoptat împotriva indivizilor. Astfel de state sunt considerate a fi state dizidente sau în derivă.

Obiectivul civilizației euroatlantice a constituit, în perioada bipolară, lupta împotriva amenințării sovietice. După falimentul politic al URSS, centrul de interes a constituit Oceanul Atlantic, prin legătura transatlantică dintre N.A.T.O. și U.E., iar obiectivul principal al N.A.T.O. și U.E. a fost îndrumarea spre calea democrației a statelor aflate în derivă.

Construcția europeană și euroatlantică a fost accelerată pentru a integra noi membri în UE și în NATO și pentru a stabili noi parteneriate internaționale. Cu toate acestea, deși pe plan european acest tip de management al crizelor constituie un succes, evenimente precum momentul 9/11, care a produs „un cutremur de amploare planetară”⁴, ne-au demonstrat că se impune implicarea militară sau politică în state dizidente din Europa și din alte continente.

Statele dizidente față de comunitatea internațională globalizată (față de comunitatea cu standarde precise privind drepturile omului), constituie o sursă pentru amenințările primare la adresa securității globale, afectând nu doar drepturile cetățenilor din aceste state, ci și dreptul la securitate al cetățenilor din alte state. Din aceste considerente, Alianța Nord-Atlantică și-a orientat capabilitățile spre operațiunile de

management al crizelor, decizie urmată și de Uniunea Europeană⁵.

În al doilea rând, crizele de securitate reprezintă incidente cu impact direct asupra stării de securitate a unui sistem (stat, organizație, companie, etc.). Securitatea trebuie analizată din două perspective: stare și proces. Starea de securitate este un *bun public* furnizat de autorități prin politica de securitate adoptată (prin deciziile, strategiile și procesele aferente acestei politici publice)⁶ și presupune starea unei națiuni și a cetățenilor săi de a fi și de a se simți siguri și protejați împotriva riscurilor și amenințărilor la adresa vieții și a libertății. De asemenea, procesul de securitate este desfășurat de organisme competente prin mijloace tehnice sau juridice specifice. Procesul de securitate poate fi proactiv (pentru prevenirea evenimentelor nedorite) sau activ (pentru contracararea acestor evenimente după producere/izbucnire). Prevenirea crizelor de securitate este o activitate pluridisciplinară realizată de instituții specializate, ca un atribut al clasei politice a statului⁷.

După nevoile fiziologice normale, nevoia de siguranță este regăsită pe treapta a 2-a a piramidei lui Maslow, iar în lipsa acesteia orice urmă de civilizație umană dispare, motiv pentru care se consideră că înaintea drepturilor și libertăților cu caracter politic, juridic și economic, primele drepturi fundamentale care trebuie protejate sunt drepturile la viață, libertate și securitate⁸.

ONU, OSCE, Consiliul Europei, NATO și UE sunt cei mai importanți furnizori de securitate pentru statul român, aceste structuri

⁵ A se vedea O. M. Chesaru., *De la massive retaliation la crisis management*, Revista Univers Strategic, nr. 9, Ed. PRO UNIVERSITARIA, București, 2012, pp. 25-37.

⁶ A se vedea Luciana Alexandra Ghica, M. Zulean (coord.), *Politica de securitate națională: concepte, instituții, procese*, Ed. Polirom, Iași, 2007, p. 34.

⁷ A se vedea S. Petrescu, *Despre intelligence. Spionaj – Contraspionaj*, Ed. Militară, București, 2010, p. 371 și urm.

⁸ A se vedea O. M. Chesaru, *Dreptul la securitate – obiectiv principal al politicilor de apărare și ordine publică*, Revista Drepturile Omului, nr. 1/2012, I.R.D.O., București, 2012, p. 46.

I.R.D.O., București, 2011, p. 7.

⁴ M.Tudose, *Infrastructura critică, Model și strategie managerială*, Ed. Rao, București, 2010, p. 13.

conferind mijloace juridice și operaționale de a preveni crizele de securitate. Uniunea Europeană, deși este acuzată de eurosceptici că este un stat federal imposibil de atins, constituie un succes politic, conferind stabilitatea politică și militară într-un continent cu o istorie deosebit de turbulentă. U.E. este unul din rezultatele unui proces de management al crizelor început de S.U.A. la sfârșitul celui de-al doilea război mondial în Europa.

Astăzi, deși cunoaște o serie de probleme interne care dăunează construcției europene⁹, pentru a proteja drepturile cetățenilor săi în situația unei crize de securitate, Uniunea își propune să promoveze pacea, valorile sale și bunăstarea popoarelor sale și să ofere un spațiu de libertate, securitate și justiție¹⁰, urmărind combaterea criminalității transfrontaliere în interiorul frontierelor sale. Prin acestea, Uniunea nu este un stat federal imposibil sau eșuat, ci un *spațiu de libertate, securitate și justiție*.

Politicile publice din interiorul Uniunii care vizează apărarea, reprezentarea externă sau cooperarea polițienească și judiciară, contribuie la furnizarea unui spațiu de libertate, securitate și justiție, ca un *bun public* generat în virtutea respectării și promovării dreptului internațional al drepturilor omului. *Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene* prevede prin art. 6 că *orice persoană are dreptul la libertate și la siguranță*. De asemenea, *Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale* de la Roma din 1950 protejează dreptul la libertate și la siguranță prin art. 5: *orice persoană are dreptul la libertate și la siguranță*.

O criză de securitate poate afecta, cu precădere, dreptul la viață inerent fiecărei ființe umane. *Declarația Universală a Drepturilor Omului*, document adoptat și proclamat în 1948

de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite, protejează dreptul la viață al ființelor umane prin articolul 3 al acestuia. Articolul 3 stipulează că *Orice ființă umană are dreptul la viață, la libertate și la securitatea sa*. Se apreciază că drepturile la viață la libertate și la siguranță sunt „*cele dintâi drepturi civile și politice...de care depind toate celelalte drepturi ale omului*”¹¹. Astfel, politicile de securitate naționale sau regionale vizează direct apărarea acestor drepturi.

Dreptul la securitate poate fi atins de orice act de violență sau infracțiune internă sau externă, cauzând incidente de securitate care pot fi combătute preemtiv, preventiv și proactiv de autoritățile competente, prin norme juridice, strategii de apărare și de ordine publică sau mijloace politico-militare, menite a garanta dreptul la viață inerent persoanei umane, dreptul la libertate și la securitate a indivizilor, precum și pentru a lupta împotriva genocidului, crimelor de război, crimelor împotriva umanității, tratamentelor inumane sau sclaviei, etc.

Din motive strategice, numeroase instrumente internaționale permit restrângerea unor drepturi fundamentale pe perioadă de criză de securitate. Acesta este un exercițiu democratic îngăduit de cele mai importante instrumente universale și regionale din domeniu, care prevăd că aceste măsuri se pot lua *în interesul securității naționale sau al ordinii publice*¹².

Practica este răspândită în toate părțile globului. În statul nostru, Constituția României protejează, prin capitolul al II-lea, denumit *Drepturile și libertățile fundamentale*, principalele drepturi inerente naturii umane. Cu toate acestea, articolul 53 menționează că *exercițiul unor drepturi sau al unor libertăți poate fi restrâns numai prin lege și numai dacă se impune, după caz, pentru: apărarea securității naționale, a ordinii, a sănătății ori a*

⁹ A se vedea O. M. Chesaru, *Câteva dintre marile probleme ale Uniunii Europene*, Revista Univers Strategic, nr. 5, Ed. PRO UNIVERSITARIA, București, 2011.

¹⁰ A se vedea *Tratatul de la Lisabona*, Jurnalul Oficial al Uniunii Europene C 306, 17.12.2007.

¹¹ Irina Moroianu Zlătescu, *Drepturile omului...*, op. cit., p. 201.

¹² A se vedea *Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice*, adoptat de Adunarea Generală a ONU în 1966, art. 8.

moralei publice, a drepturilor și a libertăților cetățenilor; desfășurarea instrucției penale; prevenirea consecințelor unei calamități naturale, ale unui dezastru ori ale unui sinistru deosebit de grav. Astfel, legea fundamentală este armonizată la prevederile universale sau europene privind restrângerea drepturilor omului, o criză de securitate impunând astfel de practici.

Practica este susținută de numeroase documente internaționale precum *Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale* de la Roma din 1950, *Carta Socială Europeană*, *Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice* din 1966, ș.a.m.d.

Prin declararea stării de necesitate sau de asediu, drepturi precum dreptul la liberă circulație, dreptul de proprietate, dreptul la intimitate, etc., pot fi restrânse din motive de securitate. Această practică se impune în situația unei crize de securitate, pentru a nu stânjeni sau chiar a susține activitatea autorităților. Cu toate acestea, dacă nu suntem în prezența unei crize de securitate, ci avem de-a face cu o obsesie de securitate, restrângerea drepturilor este un abuz la adresa drepturilor omului.

Dacă drepturi fundamentale sunt negate prin invocarea unei situații excepționale, fără ca aceasta să fie reală, suntem în prezența unui abuz venit din partea purtătorilor de decizie; un abuz ce aduce atingere drepturilor fundamentale ale omului. O astfel de practică poate folosi protecția dreptului la viață și la securitate ca un paravan pentru interese politice imorale și abuzive. O astfel de practică indică faptul că un stat este în derivă.

Primăvara arabă ne-a arătat numeroase exemple în care, datorită unor mișcări de protest democratic, numeroși lideri (conestați de populațiile pe care le reprezentau) au apelat abuziv la impunerea stării de necesitate, urmările fiind tragice pentru securitatea indivizilor¹³.

¹³ A se vedea O. M. Chesaru, *Maladia Bouazizi*, Revista Geopolitica, nr. 43, Ed. TopForm, București, 2011, pp. 13-24.

În altă ordine de idei, în interiorul statelor membre UE, cea mai mare amenințare la adresa securității indivizilor nu o constituie iminența unei conflagrații militare clasice, ci amenințarea asimetrică adusă de fenomenul terorist. Asimetria fenomenului este generată de existența unei singure părți beligerante (criminalitatea organizată ce orchestrează astfel de incidente de securitate), cealaltă parte fiind reprezentată de civili nepregătiți, nechipați și neantrenați pentru astfel de situații, care sunt luați prin surprindere de eveniment.

Terorismul internațional, rod al criminalității organizate, este una dintre cele mai întâlnite surse ale crizelor de securitate, contravenind flagrant celui mai elementar respect datorat drepturilor inerente ființei umane¹⁴.

Mediul actual de securitate este centrat în jurul amenințărilor asimetrice, datorită revigorării alarmante a naționalismului etnic și religios, concomitent cu adâncirea decalajelor economice și sociale¹⁵.

Fenomenul terorist a luat amploare în ultimele decenii, iar reglementările naționale menite a combate legislativ fenomenul s-au înmulțit după momentul 9/11, o dată înscrisă cu negru în istoria recentă¹⁶. Din acest motiv, care cele mai importante documente ce coagulează sau prezintă politicile de securitate ale actorilor statali sau non-statali îl menționează ca fiind o problemă ce trebuie rezolvată urgent (indiferent de plasarea sa ca o amenințare, vulnerabilitate, pericol sau risc); se dorește eradicarea terorismului ca fenomen. Insultarea drepturilor fundamentale ale omului de către acest fenomen a impulsionat cele mai importante mecanisme internaționale să întreprindă demersuri împotriva flagelului.

Nu în ultimul rând, crizele economice

¹⁴ A se vedea Irina Moroianu Zlătescu, *Terorismul – gravă încălcare a dreptului la viață, la libertate și siguranță*, Revista *Drepturile omului*, nr. 1/2002.

¹⁵ A se vedea S. Petrescu, *Amenințări primare. Terorism. State la răscruce. Conflicte locale și regionale. Sărăcie și migrație ilegală*, Ed. Militară, București, 2008, p. 29.

¹⁶ Irina Moroianu Zlătescu, *Drepturile omului,.... op. cit.*, p. 205.

pot fi produse de fluctuații neprevăzute în piața internă sau internațională sau de crize în exportul și importul de resurse – de crize energetice (cauzate de o penurie a acestora sau de crize politice sau de securitate). Crizele economice pot surveni și datorită unui management defectuos (al organizației, al companiei, al statului), în urma căruiia riscuri asumate depășesc așteptările, sau anumite pericole nu au fost prevăzute.

De asemenea, prin capacitatea de interconectare a crizelor, crizele de securitate produc crize economice. Atacurile teroriste din Statele Unite ale Americii ce au avut loc pe data de 11 septembrie 2001 au fost orientate împotriva celei mai importante infrastructuri critice din SUA, infrastructura critică a simbolurilor, cauzând conduite apatice neprevăzute în piața bursieră, producând o devalorizare bruscă a dolarului.

În general, crizele economice sunt cauzate de evenimente de orice gen care produc disfuncții în piața economică. Impactul unei crize economice asupra drepturilor omului provoacă insuficiențe în respectarea dreptului la muncă, dreptului la remunerație echitabilă, dreptului la securitate socială, dreptului la educație, dreptului la un nivel de viață corespunzător, etc.

De obicei, în cazul unui stat sau al unei entități de drept privat, turbulențele economice constituie un pretext pentru a nega drepturi fundamentale cu aspect economic. De asemenea, inițiativele în lupta împotriva sărăciei ocupă un loc tot mai important în procesul de promovare al drepturilor omului¹⁷. Astfel, au fost elaborate un număr mare de instrumente cu rolul de a proteja și aceste drepturi economice ale omului.

Carta Națiunilor Unite din 1945 conține articolul 55 prin care statele semnatare se angajează să coopereze pentru combaterea turbulențelor economice și pentru *ridicarea nivelului de trai, deplină folosire a forței de*

¹⁷ A se vedea Irina Moroianu Zlătescu, *Economia și Drepturile Omului. Câteva repere*, Revista *Drepturile Omului*, nr. 1/2010, I.R.D.O., București, 2010, p. 9.

munca și condiții de progres și dezvoltare economică și socială. Astfel de prevederi capătă o importanță deosebită privind cooperarea internațională în scopuri economice.

În aceeași ordine de idei, *Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale* prevede anumite limite ale cooperării internaționale, prin mențiunea că *toate popoarele au dreptul de a dispune de ele însele și că acestea își determină liber statutul politic și își asigură liber dezvoltarea economică, socială și culturală*, iar acestea pot dispune liber de *bogățiile și de resursele lor naturale, fără a aduce atingere obligațiilor care decurg din cooperarea economică internațională* (art. 1). Prin aceste prevederi, se stabilesc limitele cooperării internaționale, acestea constând în decizii/situații care pot afecta unul dintre state. Cooperarea internațională trebuie realizată pentru beneficii reciproce.

Securitatea socială este un drept deosebit de important, afectat deseori de turbulențe economice. Declarația Universală a Drepturilor Omului din 1948 protejează securitatea socială prin articolul 22, stipulând că orice persoană, în calitate sa de membru al societății, are dreptul la securitate socială. De asemenea, *Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale* din 1966 prevede prin art. 9 că statele semnatare recunosc dreptul pe care îl are orice persoană la securitate socială, inclusiv asigurări sociale.

Invocându-se rațiuni economice, dreptul la muncă al persoanelor poate fi atacat. Un instrument deosebit de protecție a acestui drept îl constituie Declarația Universală a Drepturilor Omului, prin care se precizează că orice persoană are dreptul la muncă, la libera alegere a muncii sale, la condiții echitabile și satisfăcătoare de muncă, precum și la ocrotirea împotriva șomajului (art. 23). Articolul continuă prin a stabili și condițiile umane în care trebuie întreprinsă munca, precizând dreptul la salariu egal pentru muncă egală, sau alte drepturi sindicale. Articolul 24 prevede dreptul la odihnă și recreație.

Dreptul la un nivel de trai decent este dreptul fundamental al omului ce se face deosebit de dificil de furnizat de către state. În primul rând, sunt ridicate probleme conceptuale care solicită clarificarea ideii de *nivel de trai decent*. După cum se cunoaște, valorile precum sărăcia sau bogăția sunt relative, traiul decent fiind mult mai dificil de identificat. Limitele inferioare ale unui trai decent pot fi lipsa momentelor umiltoare cauzate de factori economici, iar nivelul maximal poate fi surprins de deținerea tuturor mijloacelor necesare pentru ca toți membrii familiei să întreprindă în parametrii normali activitățile la care sunt supuși.

Declarația universală a drepturilor omului protejează acest drept și aduce o astfel de clarificare conceptuală. Art. 25 al actului prevede că *orice om are dreptul la un nivel de trai care să-i asigure sănătatea și bunăstarea lui și a familiei sale, cuprinzând hrana, îmbrăcămintea, locuința, îngrijirea medicală, precum și serviciile sociale necesare*. Prin acestea, nivelul de trai decent ar presupune satisfacerea tuturor nevoilor umane, deziderat deosebit de dificil de conferit tuturor indivizilor.

Dreptul la educație poate fi negat datorită unor turbulențe economice. Declarația Universală a Drepturilor Omului stabilește dreptul la învățătură garantat tuturor persoanelor prin art. 26. Prin acest articol se precizează că învățământul trebuie să fie gratuit în ciclurile elementare și generale, iar orice persoană trebuie să aibă acces la învățământ. Aspectele din urmă sunt cele negate în situația unei recesiuni economice a unui stat. Astfel, dacă majoritatea statelor prevăd cele două cicluri gratuite, accesul la învățătură este cel mai dificil de garantat. Lipsa fondurilor pentru administrațiile locale pot afecta construirea și întreținerea de școli, motiv pentru care abandonul școlar poate surveni doar pentru că distanțele de la domiciliul copiilor la unitățile de învățământ sunt prea mari.

Libera circulație a lucrătorilor și a

persoanelor în interiorul Uniunii Europene este un drept fundamental specific conceptului de cetățenie europeană. Cu toate acestea, în mod discriminatoriu, într-o perioadă de recesiune economică acest drept este lezat de autoritățile unor state membre ale Uniunii.

La limita dreptului european sau chiar încălcând acest sistem legislativ, numeroase state membre adoptă o politică prin care aceste drepturi fundamentale sunt negate. De asemenea, practica ne-a reliefat și încălcări abuzive ale acestor drepturi.

În concluzie, drepturile fundamentale ale omului necesită o nouă abordare în procesul de promovare și garantare al acestora. Analizând aceste drepturi în funcție de conexiunea lor cu crizele descrise anterior, sunt indicate rapid cele mai grave disfuncții ale sistemelor. Aceste disfuncții constau în garantarea preferențială a drepturilor omului. Astfel de crize generează atacuri directe la adresa drepturilor inerente naturii umane.

Utilizarea acestei abordări ridică o problemă conceptuală: protecția juridică a drepturilor omului trebuie să constituie o soluție sau o obligație în perioadă de criză? Pentru a susține o situație de normalitate, în care valorile umane și democratice sunt respectate, protecția juridică a drepturilor omului trebuie să constituie atât o soluție, cât și o obligație. Această protecție furnizează o soluție pentru situațiile de derapaj, respectul pentru drepturile fundamentale ale omului constituind cel mai bun sistem de ghidaj spre conduita democratică. De asemenea, obligativitatea privind protecția drepturilor omului se impune oricând și oriunde, crizele de orice gen cauzând derapaje și din neglijență.

Așadar, respectul pentru drepturile omului trebuie să constituie atât o soluție, cât și o obligație, constituind cel mai important factor de configurare a procesului decizional al unui sistem, atât pentru a preveni crize, cât și pentru a le soluționa.

REPERE ȘI PERSPECTIVE JURIDICE ÎN REGLEMENTAREA CRIMINALITĂȚII INFORMATICE

Radu Cristian *

ABSTRACT:

Cybercrime has to be prevented and fought by global, pertinent regulations, capable to handle both the technologic inefficiencies in terms of security and the legislative ones characterizing contemporary society. In this respect, the author believes there is need for a partitioned leadership at world level, capable to respond and adapt in due time to the major technologic changes of society. The solutions proposed for the regulation of cybercrime include establishment of an International Criminal Court judging cybercrimes and also a Global Treaty in the field of cyber security and cybercrime. *Keywords:* cybercrime, information society, cyber-attacks, Council of Europe, European Parliament, European Commission, ACTA.

RÉSUMÉ

La cybercriminalité doit être prévenue et contrôlée par des règlements internationaux, pertinents, capables de gérer les inefficacités technologiques celles de sécurité et des inefficacités juridiques dans la société. À cet égard, ont est noté la nécessité d'un leadership partagé dans le monde entier à réagir et à s'adapter aux changements de temps technologiques de la société. Parmi les principales solutions proposées par la législation contre la cybercriminalité se de travailler et de lutter pour avoir une Cour pénale internationale de poursuivre les infractions dans le domaine des informations et de proposer une approche commun ainsi que l'existence d'un traité globale pour la cybercriminalité.

Mots-clés: La cybercriminalité, société de l'information, les attaques, le Conseil de l'Europe, Parlement européen, Commission européenne, l'ACTA.

În secolul XX, cel mai mare eveniment tehnologic și social, în același timp, a fost apariția Internetului. În domeniul Științei și Tehnologiei Informației, marile evenimente tehnologice, cu importante consecințe sociale, au fost descoperirea tranzistorului, a circuitului integrat, a microprocesorului și a calculatorului electronic. Internetul nu este numai un fenomen tehnologic, ci și unul social, prin participarea utilizatorilor, din ce în ce mai numeroși, la structurarea lui actuală.

Dezvoltarea Internetului a depins evident de tehnologie, dar în egală măsură și de factorii sociali, care s-au îmbinat cu factorii tehnologici pentru ca Internetul să ajungă ceea ce a devenit astăzi¹. Odată instaurat în fibrele

societății, Internetul a produs și produce consecințe noi pentru societate.

Simbolul convergenței dintre telecomunicații, calculatoare și tehnologia de control, Internetul, reprezintă unul dintre vectorii Societății informaționale². În prezent informația este omniprezentă în activitățile umane, tehnologia informației și de comunicații, de la calculatorul personal la rețeaua Internet, de la telefonul mobil și tablete până la rețelele globale de comunicații. Informația se dezvoltă continuu și ne transformă și ne influențează viața, relațiile și organizarea societății.

a cunoașterii. Vectorii societății cunoașterii, Academia Română, București, 2001, p. 6.

² A se vedea St. Iancu, *Unele probleme sociale, economice, juridice și etice ale utilizării tehnologiei informației și comunicațiilor*, Academia Română, București, septembrie 2001.

Dr., cercetător științific.

¹ A se vedea M. Drăgănescu, *Societatea informațională și*

Societatea Informațională este caracterizată, în principal, prin ubicuitatea tehnologiei informației și prin dinamica dezvoltării infrastructurii rețelelor de calculatoare, care constituie coordonatele referențiale ale actualei etape de evoluție din domeniul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor (TIC). În acest context, nivelul cel mai înalt de evidențiere al convergenței dintre telecomunicații și calculatoare este reprezentat de Internet, care reprezintă dimensiunea globală a acesteia.

Dezvoltările din domeniul TIC din ultima perioadă au transformat deja societatea sub multe aspecte. Cu toate acestea, se consideră că și țările dezvoltate din punct de vedere industrial care beneficiază, comparativ cu celelalte țări, din plin de noile facilități, nu se află decât la prima etapă a exploataării unor tehnologii, care nu s-au maturizat și care se află încă în plină dezvoltare.

Societatea Informațională – Societatea Cunoașterii (SI-SC) este concepută ca un mediu foarte diferit, fără precedent, în care implementarea ultimelor realizări tehnice și procedurale trebuie să meargă în paralel cu adoptarea de noi soluții juridice, care să monitorizeze efectele negative ale impactului utilizării TIC.

Potențialul Internetului de a informa, de a educa, de a distra și de a se constitui ca suport pentru organizarea și desfășurarea afacerilor la scară globală este considerabil. Dar, ca orice tehnologie inovatoare, Internetul poartă și un conținut potențial nociv, putând fi folosit și pentru organizarea și desfășurarea de activități criminale.

Examinarea activităților cu caracter ilegal derulate prin intermediul mijloacelor electronice evidențiază evoluția ascendentă a fenomenului din domeniul cybercrime la nivel global, fiind relevate tendințe de manifestare sub forme organizate, din ce în ce mai complexe, generatoare de efecte directe asupra tuturor domeniilor economice și sociale, aspect ce poate genera riscuri de concretizare a unor categorii de amenințări asimetrice la adresa sistemelor informatice.

Modificările tehnologice sau introducerea unei noi tehnologii, de regulă, impun modificări corespunzătoare în cadrul legislativ existent, în organizarea instituțiilor, în politica afacerilor, în schimbarea abilităților personale ale celor implicați și chiar transformarea mentalităților. O nouă tehnologie poate să facă fezabile activități sau acțiuni care nu se puteau realiza anterior, când a fost elaborat cadrul legislativ și, de aceea, asemenea acte și activități nu pot fi ilegale sau criminale până ce nu se elaborează o lege care să le interzică.

Atacurile informatice asupra disponibilității serviciilor din mediu TIC precum și ritmul susținut de penetrare asupra comunicațiilor electronice determină dezvoltarea continuă a unui mediu virtual cu potențial infracțional, afectând în mod esențial modalitățile concrete prin care structurile decidente trebuie să reacționeze și să intervină în mod proactiv, în scopul asigurării echilibrului social, respectiv a protecției, conform reglementărilor principale din domeniu, a drepturilor și liberăților fundamentale ale omului. Astfel, noile tehnologii informatice au creat unele dintre cele mai importante provocări și oportunități, fiind evidențiate de cei care susțin, promovează și apără drepturile omului și protecția vulnerabilităților sociale. Există un defazaj semnificativ între ritmul de dezvoltare din sfera tehnologiei informației și modul în care mediul legislativ reacționează la aceste transformări, efectul constând în aceea că evoluțiile din acest domeniu pot scăpa de sub controlul normelor juridice, putând fi încălcate drepturile omului.

Potențialul uriaș din domeniul TIC trebuie integrat și valorificat eficient în toate direcțiile în care se regăsește amprenta acestor tehnologii revoluționare, în respectul unor principii, valori și norme comune, având în atenție și posibilitatea de a contracara sau preveni posibilele consecințe nocive ale unei utilizări necontrolate a acestei resurse³.

³ A se vedea Irina Moroianu Zlătescu, *Drepturile omului și noile tehnologii ale informației și comunicării*,

Utilizările TIC în sfera activităților circumscrise drepturilor omului pot fi grupate în patru domenii principale din punct de vedere al angajării rețelelor de comunicații, astfel: guvernamentale, individuale, afectate ONG-urilor și destinate instituțiilor supranaționale. Această ierarhizare a fost acreditată în măsura în care comunicarea s-a realizat efectiv în domeniul specific, cu relevanță în modul de rezolvare a problemelor prin consultarea, colaborarea și sprijinul acordat de organismele internaționale acreditate în domeniul drepturilor omului. Astfel, tehnologia informației a devenit un suport catalizator pentru eficientizarea și operaționalizarea activităților din domeniu, oferind o platformă globală pentru mișcarea de opoziție ce contestă regimurile totalitare și dictatura militară, încercările guvernelor de a reduce libertățile și drepturile cetățenilor. Stabilirea de noi relații între entitățile societății civile, intensificată și susținută de dinamica TIC, a contribuit în multe direcții la dezvoltarea unei noi diplomații a drepturilor omului, care a evidențiat așa-numita tensiune dintre putere și moralitate și care a schimbat predispoziția unor organizații, cum este O.N.U., de a aprecia selectiv anumite regiuni ale lumii față de altele.

Implementarea tehnologiilor informatice în aproape toate domeniile vieții, precum și evoluția infrastructurilor de comunicații la dimensiuni globale, au făcut ca infraționalitatea comisă prin intermediul mijloacelor din sfera tehnologiei informației să fie mai elaborată, mai periculoasă și mai acută la nivel mondial. Un studiu al factorilor generatori de activități criminale a arătat că rețelele de comunicații și generațiile modern de echipamente din domeniul TIC prezintă caracteristici specifice, care sunt de mare utilitate pentru proliferarea activităților infracționale. Tehnologiilor sofisticate utilizate de făptuitori, lacunele în instruirea specifică a personalului din cadrul organelor de urmărire penală, lipsa unui plan eficient de reacție în caz de atacuri și, nu în ultimul rând, carențele unei legislații specifice domeniului, precum și

„Drepturile Omului”, nr. 4/2006, p. 3 și urm.

deficiențele unor proceduri de aplicare, care să ofere posibilitatea unei intervenții operative cauzează mari dificultăți pentru potențialele victime de a contracara, de a se apăra și de a pune în aplicare normativele legale.

Societatea a căutat căi și modalități, care să-i asigure o cât mai bună adaptare la schimbările majore tehnologice. Pe măsură ce au apărut noi necesități, noi probleme și s-au identificat noi mijloace tehnice de soluționare, de satisfacere a necesităților vieții, s-au creat noi instituții, care au urmărit să amortizeze șocurile noilor tehnologii și să descurajeze abuzurile care ar fi putut duce la efecte necontrolabile. Cu toate acestea, aplicarea unor noi tehnologii, chiar și în cazul soluționării unor probleme curente de producție, de creștere a bunăstării, de îmbunătățire a stării de sănătate, a dat naștere, uneori, la efecte secundare nedorite a căror soluționare a necesitat și necesită noi eforturi.

Polemicile asupra drepturilor omului și a tehnologiilor informației s-au mutat dincolo de tema dreptului la intimitate și al asigurării protecției informațiilor, cuprinzând probleme legate de modul în care trăim și suntem guvernați, precum și de criptografierea mesajelor vehiculate în cadrul rețelelor informatice, dreptul de accesare a oricăror baze de date de către autoritățile abilitate pentru activități ce vizează securitatea națională, contracararea terorismului, combaterea crimei organizate.

Statisticile și prognozele efectuate la nivel mondial asupra fenomenului de cybercrime, a evoluției obiectivelor, formelor de manifestare, precum și a metodelor și mijloacelor utilizate în mediul cibernetic, ritmul accelerat de evoluție și afectare a serviciilor și rețelelor din domeniul TIC, precum și a punctelor slabe asociate acestui proces dinamic, asigură condițiile favorabile pentru utilizarea capacităților agresionale distructive ce pot fi incluse în categoria atacurilor informatice de către organizații teroriste în scopuri și acțiuni specifice terorismului cibernetic. Nivelul de risc estimat pentru astfel de amenințări este corelat, pe termen scurt, mediu și lung, cu mutațiile mediului de securitate internațional și cu nivelul

general de risc estimat pentru amenințarea teroristă. Pentru reducerea și controlul riscurilor asociate în cadrul societății informaționale, procesul de aplicare a legii trebuie susținut la nivelul principalelor organisme cu rol și atribuții în domeniul de referință, prin asigurarea unei bune comunicări internaționale, a unei abordări unitare și coerente a activităților subsumate prevenirii și combaterii criminalității informatice, în scopul furnizării către forumurile decizionale a acelor date și informații analitico-sintetice, ce pot permite adoptarea și stabilirea deciziilor executive optime, de natură să minimizeze cauzele și sursele generatoare ale fenomenului, precum și de diminuare a efectelor⁴.

Convergența dintre telecomunicații, serviciile multimedia și tehnologia informației și comunicații, ce orientează dezvoltarea Societății Informaționale Globale (Global Information Society – GIS), este responsabilă pentru transformările economice și politice dintr-o multitudine de sectoare de activitate. Beneficiile din domeniul TIC nu se regăsesc numai în diversitatea funcționalităților, ci mai ales în varietatea și versatilitatea aplicațiilor oferite.

Una dintre soluțiile de a distinge complexitatea relaționării dintre TIC și schimbările sociale, în contextul drepturilor omului, se află în evaluarea gradului de interactivitate funcțională din cadrul uneia dintre tehnologiile implicate în procesul de amplificare a schimbului de informații.

Ideea că noile tehnologii de comunicare pot determina schimbări la nivel social, în sensul

stabilirii unei competențe sporite a protecției drepturilor omului la nivel internațional, relevă faptul că un factor important al susținerii și respectării drepturilor omului îl constituie modul în care puterea este administrată și dirijată de cei ce controlează și reglează sfera comunicațiilor⁵.

⁴A se vedea E. Bîsceanu, *Fenomenul criminalității informatice în România*, Revista Intelligence, nr. 15, 2009.

⁵A se vedea A. Selian, *ICTs in Support of Human Rights, Democracy and Good Governance*,

La dezvoltarea Societății Informaționale trebuie să contribuie toate părțile interesate, prin adoptarea unei viziuni comune și explicite asupra modului de implementare a noilor tehnologii informaționale, în strânsă legătură cu drepturile omului, prin armonizarea politicilor de dezvoltare cu principiile de utilizare ale cyberspațiului.

Extinderea utilizării tehnicii de calcul în aproape toate domeniile vieții, precum și conectarea calculatoarelor în rețele internaționale a făcut ca infracțiunea comisă cu ajutorul sau prin intermediul calculatorului să fie mai diversă, mai periculoasă și mai prezentă la nivel internațional. O analiză a factorilor generatori de acțiuni criminale a arătat că rețelele de comunicare și calculatorul modern prezintă caracteristici specifice, care sunt de mare utilitate pentru criminali și implică mari dificultăți pentru potențialele victime și pentru aplicarea legii (probleme complexe de securizarea sistemelor, multiplicitatea sistemelor hard și soft, lipsa de experiență a multor utilizatori, anonimatul comunicării, criptarea și mobilitatea internațională). Între țintele grupurilor care activează în domeniul crimei organizate, ai profesioniștilor în spionajul economic și al serviciilor secrete din întreaga lume, care exploatează aceste noi caracteristici ale acțiunilor criminale cibernetice se numără atât guverne, oameni de afaceri, cât și utilizatori particulari.

Impactul negativ al utilizării TIC a fost remarcat în următoarele tipuri de infracțiuni: încălcarea caracterului privat al datelor personale, violarea drepturilor de proprietate intelectuală, infracțiuni economice, infracțiuni bancare, diseminarea de materiale cu conținut ilegal sau nociv. Analiza situației a evidențiat că infracțiunile comise prin intermediul calculatorului s-au focalizat în domeniul crimei economice, în special prin comiterea de fraude cu ajutorul calculatorului, spargerii de coduri, spionaj economic, furt de secrete tehnologice.

Folosirea TIC în domeniile tradiționale ale crimei organizate (de ex. comerțul cu arme

și droguri) capătă o importanță tot mai mare. Studiul celor patru direcții de acțiune infracțională prin utilizarea TIC ilustrează faptul că internetul a devenit țara celor patru cavaleri ai Apocalipsei: crima organizată, terorismul, traficul de arme și droguri, pedofilia⁶.

Datorită conținutului variat, infracțiunile informatice cuprind pe lângă actele infracționale clasice și acțiuni specifice mediului cibernetic (virusarea infrastructurilor informaționale, falsificarea instrumentelor electronice bancare, spam-ingul, terorism cibernetic, etc.).

Ca urmare a dezvoltărilor din domeniul TIC, infracționalitatea informatică a crescut în complexitate și importanță, implicând, din ce în ce mai mult, crima organizată, hacking-ul, utilizarea botnet-urilor, furtul de date din interior și atacuri masive asupra infrastructurilor informatice critice, fiind prolifică și activități din domeniul cyberterorismului.

Activitățile făptuitorilor nu pot fi contracarate efectiv cu măsuri doar la nivel național, fiind nevoie de un efort concertat al industriei din domeniul TIC, al guvernelor, al organelor cu atribuții de punere în aplicare a legislației din domeniu și al cetățenilor tuturor țărilor, chiar dacă, în trecut, au existat și opinii conform cărora nu este necesară armonizarea legilor sau procedurilor privind criminalitatea informatică, cazurile de infracționalitate informatică nefiind considerate decât cazuri obișnuite, care au în comun folosirea de tehnologii informatice și de comunicații⁷.

Cyberspațiul pune în discuție noțiunile tradiționale de jurisdicție⁸ și suveranitate, impunând un răspuns coordonat la nivel internațional.

Dificultățile actuale se datorează lipsei unui acord la nivel global în ceea ce privește procedurile și practicile în domeniul investigației în comunicațiile de date, a lipsei de sisteme corespunzătoare pentru comunicațiile

digitale, existența unor legi inadecvate⁹, disparităților existente în ceea ce privește prevederile legale și lipsei de expertiză la nivelul organelor judiciare¹⁰ și de investigare. Natura criminalității informatice este una globală, prin urmare și natura problemelor cadrului legal în domeniu, impune necesitatea unui consens pentru armonizarea legislației și a procedurilor de investigare și incriminare, noi forme de drept multilateral sau globalizat¹¹.

Niciun stat nu poate de unul singur să elimine sau măcar să reducă problema înfracționalității în Cyberspațiu. Este nevoie de leadership partajat și determinare la nivel mondial. Un demers în acest sens a fost inițiat de Convenția Europeană privind criminalitatea informatică (ETS No. 185)¹², care introduce noi canale de comunicare în lupta împotriva acestui tip de infracționalitate și definește un set comun de standarde pentru incriminarea faptelor ilicite legate de tehnologia informației. Considerăm că prevederile Convenției sunt de bun augur, însă acestea trebuie continuate și îmbunătățite în ceea ce privește detalierea elementelor necesare în cazul fiecărei infracțiuni, specificarea unor proceduri consistente pentru investigarea și urmărirea în justiție a infractorilor ș.a.¹³. În plus, după cum observă Comisia Europeană, sunt necesare norme minime comune în anumite domenii ale înfracționalității, pentru a consolida încrederea reciprocă între statele membre și autoritățile judiciare naționale și pentru a

⁹ A se vedea D. B. Hollis, *An e-SOS for Cyberspace*, Harvard International Law Journal, Vol. 52, No. 2, Summer (2011).

¹⁰ A se vedea Raportul grupului de experți ITU pentru elaborarea Tratatului la nivel global în domeniul cybersecurității și criminalității informatice

¹¹ A se vedea M. Goodman, *International Dimensions of Cybercrime*, în S. Ghosh și E. Turrini (eds.), *Cybercrimes: A Multidisciplinary Analysis*, 2010.

¹² A se vedea *Convenția privind Criminalitatea Informatică*, ETS 185, Consiliul Europei, din 23 noiembrie 2001, Budapesta. Convenția a fost semnată de 46 de țări dintre care 4 nu sunt membre ale Consiliului. Dintre acestea, 24 de țări (inclusiv România) au ratificat Convenția, Statele Unite fiind singura țară non-membră care a ratificat-o.

¹³ A se vedea I. Vasiu și L. Vasiu, *Criminalitatea în Cyberspațiu*, Ed. Universul Juridic, București, 2011, p. 124

⁶ *Ibidem*, pp. 2-5.

⁷ A se vedea F. H. Easterbrook, *Cyberspace and the Law of the Horse*, University Of Chicago Legal Forum, 207.

⁸ A se vedea S. W. Brenner și B. J. Koops, *Approaches to Cybercrime Jurisdiction*, 4 Journal of High Technology Law.

permite o bună cooperare între acestea¹⁴.

Considerăm că ar fi oportun să se creeze legi eficiente în domeniu, care să ducă la o bună rezolvare a problemelor privind jurisdicția, cooperarea în investigațiile internaționale¹⁵, la elaborarea de bune practici în ceea ce privește percheziția și confiscarea în mediul informatic și la stabilirea unei interacțiuni efective între mediul public și cel privat¹⁶.

Propunerea unui Tratat Global în Domeniul Cybersecurității și Cyberinfraționalității și constituirea unei Curți Penale Internaționale pentru judecarea infracțiunilor informatice a fost făcută¹⁷. Un astfel de Tratat, sau un set de tratate ale Națiunilor Unite, incluzând tratate în domeniul cybersecurității, cybercriminalității și alte cybertratate, ar fi un cadru legal pentru pace, justiție și securitate în cyberspațiu și ar reprezenta un punct de cotitură în reglementarea acestui domeniu. Multe dintre marile state ale lumii, reticente în ceea ce privește semnarea și ratificarea Convenției Europene privind criminalitatea informatică, susțin puternic adoptarea acestui Tratat al Națiunilor Unite¹⁸.

Eforturile recente par a indica susținerea unui asemenea demers. Astfel, organismele și instituțiile internaționale, cum ar fi Națiunile Unite, Consiliul Europei, Grupul celor 8 state, ITU, Oficiul Națiunilor Unite pe Probleme de Droguri și Crime (UNODC), Organizația

¹⁴A se vedea Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul economic și social și Comitetul regiunilor, „Către o politică a UE în materie penală: asigurarea punerii în aplicare eficace a politicilor UE prin intermediul dreptului pena l”, COM , 2011, p. 573 și urm.

¹⁵ A se vedea A. Ehuon, *Cybercrime and Law Enforcement Cooperation*, în J. Bayuk(ed.), *Cyber Forensics*, Springer's Forensic Laboratory Science Series, 2010.

¹⁶ A se vedea American Bar Association, *International Guide to Combating Cybercrime*, 2003.

¹⁷ A se vedea S. Schjolberg și S. Ghernaouti-Helie, *A Global Treaty on Cybersecurity and Cybercrime*, Second edition (2011); S. Schjolberg, *An International Criminal Court or Tribunal for Cyberspace* (ICTC), A paper for the EastWest Institute (EWI) Cybercrime Legal Working Group , 2011.

¹⁸ A se vedea <http://www.cybercrimelaw.net/Cybercrimelaw.html>.

Statelor Americane (OAS), Organizația de cooperare în zona Asia-Pacific, Comunitatea Economică a Statelor Vest-Africane (ECOWAS), Commonwealth of Nations sau OECD, își conjugă eforturile pentru armonizarea legislației în domeniu.

Națiunile Unite, la al doisprezecelea Congres pe probleme de prevenire a criminalității (desfășurat în Salvador, Brazilia, 12-19 April 2010), au relevant importanța găsirii de soluții la provocările puse de infraționalitatea informatică.

Rezoluția 64/179, numită Strengthening the United Nations Crime Prevention and Criminal Justice Programme, în particular its technical cooperation capacity, atrage atenția asupra problemelor identificate de Secretarul General (A/64/123), printe acestea infraționalitatea informatică, și invită UNODC să exploreze modalitățile de adresare ale acestora. Rezoluția Resolution 20/7, numită Promotion of activities relating to combating cybercrime, including technical assistance and capacity-building, observă necesitatea obținerii de date asupra noilor forme de infraționalitate informatică, pentru a elabora contramăsuri adecvate, și subliniază că un răspuns comprehensiv la problema infraționalității în cyberspațiu trebuie să includă un număr de elemente, incluzând drept penal, posibilitatea dezvoltării unei convenții internaționale universal, asistență tehnică și alte măsuri.

G8 a adoptat un set de unsprezece Principii și încurajează țările să le ia în considerare în dezvoltarea unei strategii pentru reducerea riscurilor la adresa infrastructurilor informatice critice¹⁹.

În mai 2007, secretarul general al Uniunii Internaționale a Telecomunicațiilor (ITU) a lansat Agenda Globală a Cybersecurității (Global Cybersecurity Agenda), cadru al cooperării internaționale în domeniu, având ca obiectiv central sinergia eforturilor tuturor factorilor-cheie la nivel global

¹⁹ A se vedea *Principles for Protecting Critical Information Infrastructures*, adoptate de Miniștrii de Justiție și Afaceri Interne ai G8.

în realizarea unei societăți informaționale mai sigure pentru toți. Un grup de experți la nivel înalt, de peste o sută de persoane, a fost creat pentru a asista ITU în dezvoltarea propunerilor de strategie. Acest grup a realizat un raport, care a fost făcut public în noiembrie 2008 și care include cinci piloni strategici – măsuri legale, măsuri de ordin etnic și procedural, măsuri de ordin organizațional, construcția capacității și cooperare internațională – și șapte obiective esențiale:

1. elaborarea unei legislații în domeniu aplicabile global, interoperabile cu măsurile naționale sau regionale existente;

2. elaborarea de strategii pentru crearea de structuri organizaționale și politici naționale și regionale pe problema criminalității în cyberspațiu;

3. dezvoltarea unei strategii pentru stabilirea de criterii de securitate minime și scheme de acreditare pentru programele și sistemele informatice global acceptate;

4. dezvoltarea de strategii pentru crearea unui cadru global pentru monitorizare, avertizare și răspuns la incidente, pentru a asigura coordonarea transfrontalieră între inițiativele noi și cele existente;

5. dezvoltarea de strategii pentru crearea și susținerea unui sistem de identitate generic și universal și a structurilor organizaționale necesare pentru asigurarea recunoașterii credențialelor digitale pentru indivizi peste granițe geografice;

6. dezvoltarea unei strategii globale pentru facilitarea creării de capacitate umană și instituțională pentru îmbunătățirea cunoașterii și a know-how-ului transectorial și în domeniile mai sus menționate;

7. un cadru potențial pentru o strategie globală pentru cooperare internațională, dialog și coordonare în domeniile mai sus menționate²⁰.

În data de 19 mai 2011, ITU și UNODC au semnat un acord de colaborare pentru a acționa în combaterea amenințării criminalității

²⁰A se vedea ITU, Understanding Cybercrime: A guide for developing countries, 2011.

informatice. Cele două organizații au afirmat că acest parteneriat are ca scop constituirea unui Internet mai sigur pentru utilizatori și afaceri, prin coroborarea expertizei și a resurselor în a ajuta națiunile lumii să creeze o legislație adecvată, care să facă față provocărilor din domeniu. Intenția este de a acorda asistență guvernelor pentru stabilirea unui cadru legal corespunzător și standarde de securitate, pentru a face față atacurilor din mediul informatic²¹. Adicional a fost creat IMPACT (International Multilateral Partnership Against Cyber Threats), agent exclusiv al ITU pe problem de infraționalitate în Cyberspațiu, parteneriat public-privat care cuprinde 137 națiuni²².

În legătură cu infracțiunile ce ar trebui incluse într-un Tratat global au existat discuții și controverse. Astfel, s-a avut în vedere faptul că încălcările în domeniul dreptului de autor nu sunt considerate infracțiuni în toate țările și, din acest motiv, au existat membri, care nu au fost de acord cu înscrierea lor ca infracțiuni în Tratatul global. Totodată, infracțiunile de rasism, xenofobie și pornografie infantilă sunt considerate de unii membri infracțiuni tradiționale, nu specific cyberspațiului, deși incidența lor în mediul online și ușurința cu care sunt comise au făcut ca experții, care au elaborat Convenția Europeană să le prevadă și să le propună și pentru Tratatul global. Datorită frecvenței și gravității, au fost propuse pentru includere furtul de identitate, spam-ul, phishing-ul, actele preparatorii în comiterea infracțiunilor, atacurile masive asupra infrastructurilor informatice critice și actele de terorism prin utilizarea tehnologiilor informatice.

Convenția privind criminalitatea informatică adoptată în cadrul Consiliului Europei cuprinde nouă categorii de infracțiuni informatice, clasificate în patru titluri:

²¹ A se vedea <http://www.unodc.org/unodc/en/frontpage/2011/May/unodc-and-itu-to-cooperate-more-closely-to-make-the-internet-safer.html>

²² A se vedea <http://www.impact-alliance.org/home/index.html>

1. Infracțiuni împotriva confidențialității, integrității și disponibilității datelor și sistemelor informatice:

- accesarea ilegală;
- interceptarea ilegală;
- afectarea integrității datelor;
- afectarea integrității sistemului;
- abuzurile asupra dispozitivelor.

2. Infracțiuni informatice:

- falsificarea informatică;
- fraudă informatică.

3. Infracțiuni referitoare la conținut:

- pornografia infantilă

4. Infracțiuni referitoare la atingerile aduse proprietății intelectuale și drepturilor conexe:

- infracțiuni referitoare la atingerile aduse proprietății intelectuale și drepturilor conexe

Convenția Europeană în domeniul criminalității informatice din anul 2001 este considerată un moment istoric de referință, piatra de temelie a cadrului global în domeniu, multe din prevederile acesteia fiind preluate și în Tratatului global.

Convenția Europeană este singurul cadru legislativ deschis tuturor statelor lumii, unele dintre acestea preferând să utilizeze Convenția ca pe un ghid de elaborare a propriei legislații sau ca o referință în dezvoltarea acesteia, prin implementarea principiilor și normelor pe care aceasta le conține, în concordanță cu propriul cadru legislativ și jurisprudența caracteristică. Cu toate acestea, Convenția Consiliului Europei privind criminalitatea informatică nu pare să mai aibă forța necesară pentru a ține pasul cu provocările ridicate de un domeniu cu o dinamică de dezvoltare accentuată.

În prezent, Convenția este criticată pentru că are în vedere manifestări criminale în mediul informatic de la sfârșitul anilor 1990, în timp ce infractorii folosesc metode din ce în ce mai sofisticate, iar infrastructura, aflată într-o dezvoltare continuă, le oferă numeroase ținte de atac. Totodată, terminologia utilizată în cadrul Convenției nu mai este considerată capabilă să exprime cu acuratețe realitățile din mediul informatic actual. O altă piedică în îndeplinirea

obiectivelor declarate în Preambulul Convenției este aceea că aceasta nu s-a bucurat de un nivel de admitere global, deși în articolele referitoare la aderare și acceptare, Convenția este deschisă tuturor statelor lumii.

Concluzionând, putem afirma că în momentul actual este nevoie de un nou Tratat al Națiunilor Unite, ca rezultat al acordului global, cu acceptul tuturor părților.

Comisia, care a elaborat Convenția, a avut în vedere continua dezvoltare a mediului informatic și necesitatea aducerii în timp de modificări sau amendamente. Astfel, în art. 44 se prevede că vor putea fi propuse amendamente de către fiecare parte, iar acestea vor fi comunicate de către secretarul general al Consiliului Europei statelor membre ale Consiliului Europei, statelor member, care au participat la elaborarea Convenției, precum și a oricărui stat, care a aderat sau care a fost invitat să adere, în conformitate cu art. 37.

O strategie pentru o societate a informației mai sigură a fost adoptată în anul 2006²³. Elementele principale ale acestei strategii au fost cuprinse în Rezoluția Consiliului 2007/068/01, incluzând securitatea și reziliența infrastructurilor din domeniul TIC. Această strategie întărește rolul la nivel tactic și operațional al Agenției Europene pentru Securitatea Rețelelor Informatice și a Datelor (ENISA), creată în anul 2004 pentru a contribui la asigurarea unui nivel înalt al securității informatice în Uniunea Europeană și dezvoltarea unei culturi a securității informatice, pentru beneficiul cetățenilor, consumatorilor, organizațiilor și administratorilor.

Un pas important în asigurarea unei platforme tehnice și legale, COM(2009) se focalizează pe prevenția, pregătirea și creșterea conștientizării prin elaborarea unui plan de acțiuni imediate de întărire a securității și rezilienței infrastructurilor informatice critice. În COM(2011)²⁴ se subliniază că încrederea și

²³ A se vedea Additional Protocol to the Convention of Cybercrime, concerning the criminalisation of acts of a racist and xenophobic nature committed through computer systems, 2003 (ETS No.189).

²⁴ A se vedea Comunicarea Comisiei către Parlamentul

securitatea sunt condiții prealabile fundamentale pentru utilizarea la scară largă a TIC și se consideră că o abordare doar la nivel European nu este suficientă pentru rezolvarea problemelor viitoare, ci trebuie să se înscrie într-o strategie de coordonare globală, care să includă partenerii-cheie, fie că este vorba de națiuni sau organizații internaționale²⁵.

Referitor la partea de reglementare, propunerea Comisiei de a reforma Cadrul de reglementare pentru comunicații și servicii (Regulatory Framework for electronic communications, networks and services)²⁶ conține noi prevederi în domeniul securității și integrității, care întăresc obligațiile operatorilor de a asigura măsuri corespunzătoare pentru a identifica riscurile, a garanta continuitatea furnizării de servicii și notificare promptă a problemelor de securitate²⁷. Aceste măsuri și acțiuni completează prevederile existente în domeniul cooperării judiciare, care urmăresc prevenirea, combaterea și pedepsirea infracțiunilor de terorism.

Propunerea de Directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind atacurile împotriva sistemelor informatice și de abrogare a Deciziei-Cadru 2005/222/JAI a Consiliului consideră că răspunsul insuficient al mecanismelor de punere în aplicare a legii contribuie la răspândirea acestor fenomene, iar dificultățile iau amploare, deoarece anumite forme de fapte penale transcend frontierele naționale.

Propunerea de Directivă preia dispozițiile Deciziei-Cadru și include elemente noi în ceea ce privește dreptul penal material, incriminând producerea, vânzarea, achiziționarea în vederea utilizării, importului, distribuirii sau punerii la dispoziție, în alt mod,

European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor privind protecția infrastructurilor informatice critice, din 2009, p. 149 și urm și din 2011 p. 163 și urm.

²⁵ A se vedea Council of the European Union, Council conclusions concerning an Action Plan to implement the concerted strategy to combat cybercrime, Luxembourg, 26 April 2010.

²⁶ A se vedea COM(2007) p. 697 și urm.

²⁷ A se vedea art. 13, Framework Directive.

a dispozitivelor/instrumentelor utilizate pentru comiterea faptelor penale. Propunerea prevede circumstanțe agravante pentru crearea unui botnet sau a unui instrument similar și în cazurile în care atacurile sunt comise prin disimularea identității reale a autorului și provocarea de prejudicii deținătorului de drept al identității; introduce „interceptarea ilegală” ca infracțiune penală; măsuri de îmbunătățire a cooperării europene în materie de justiție penală prin consolidarea structurii existente, care constă în puncte de contact disponibile 24 de ore din 24 și 7 zile.

În pas cu dezvoltările tehnologice, Uniunea Europeană plănuiește, de asemenea, introducerea unei actualizări a Directivei de Protecție a Datelor (Binding Safe Processor Rules), care va face furnizorii de servicii de tip cloud responsabili pentru incidentele de securitate a datelor²⁸.

În anul 2011 Senatul SUA a elaborat proiectul legislativ intitulat PIPA (Senate Bill S. 968 – Protect IP Act), iar Camera Reprezentanților a SUA a întocmit proiectul legislativ SOPA (House Bill HR. 3261-Stop Online Piracy Act), ambele combătând pirateria și focalizându-se pe măsurile împotriva site-urilor ce nu respectă legislația SUA din domeniul infracționalității informatice.

PIPA și SOPA sunt proiecte de legi pentru oprirea pirateriei pe Internet, ce vizează în principal următoarele aspecte:

- impun providerilor de Internet să modifice configurarea serverelor DNS astfel încât să nu permită propagarea domeniilor de internet din țările străine, care găzduiesc copii ilegale ale fișierelor multimedia;

- motoarele de căutare vor fi obligate să modifice rezultatele căutării pentru a exclude site-urile străine care găzduiesc fișiere piratate;

- operatorii de plăți online vor fi obligați să închidă conturile site-urilor străine care găzduiesc materiale copiate ilegal;

- serverele de publicitate online vor fi obligate să refuze orice reclamă, către

²⁸ A se vedea SANS, NewsBites, Vol. XIII, Iss. 78, 2011.

site-urile care piratează materiale și nu se vor mai face plăți pentru publicitatea postată pe aceste site-uri.

Controversele în jurul celor două proiecte legislative, mai ales cele de ordin tehnologic, induc temeri cu privire la faptul că acestea vor duce la inhibarea inovației, vor determina înflorirea cenzurii și vor afecta afacerile din Internet.

Tot în 2012 a fost promovat Acordul Comercial Anti-Contrafacere (ACTA – Anti-Counterfeiting Trade Agreement), care, potrivit Parlamentului European, are ca scop consolidarea respectării drepturilor de proprietate intelectuală, inclusiv online, și de a combate contrafacerea și pirateria. ACTA nu se referă exclusiv la protejarea proprietății intelectuale pe Internet, ci și la protejarea acesteia în cadrul contrafacerilor fizice de bunuri de consum și la reglementări în privința medicamentelor generice. Acestea din urmă sunt medicamente care copiază întocmai rețeta unui medicament de pe piață, dar sunt vândute sub un alt nume.

În urma dezbaterilor asupra ACTA, mai mulți experți au atras atenția că, prin prevederile sale, acesta duce la îngrădirea libertății de exprimare pe Internet, arătând că proprietatea intelectuală poate fi protejată și prin măsuri mai blânde, fără a se recurge la abuzuri. Controversele în jurul Acordului Comercial Anti-Contrafacere pot fi grupate astfel:

- felul în care s-a realizat negocierea Acordului îl privează de credibilitate democratică și de claritate juridică. Dacă va fi ratificat, ACTA va avea implicații majore pentru libertatea de exprimare, accesul la cultură și viață privată, va afecta comerțul internațional și va reprezenta un obstacol în calea inovării;

- acordul a fost negociat în spatele ușilor închise, excluzând majoritatea țărilor în curs de dezvoltare și fără transparență democratică la nivelul ONU, UE sau la nivel național;

- acordul își propune să creeze o nouă instituție, „Comisia ACTA”, fără să definească însă obligațiile sau garanțiile necesare pentru ca

acest organism să funcționeze într-o manieră deschisă, transparentă și inclusivă, care să permită exercitarea unui control public asupra acțiunilor sale;

- privilegiile deținătorilor de drepturi de proprietate intelectuală sunt puse mai presus de libertatea de exprimare, viață privată și alte drepturi fundamentale;

- acordul va lăsa reglementarea libertății de exprimare în mâinile companiilor private, întrucât impune obligații referitoare la monitorizarea conținutului online de către terțe părți, cum ar fi intermediarii Internet, care nu sunt însă în măsură să reglementeze formele de exprimare în mediul online.

- acordul poate împiedica utilizarea patrimoniului cultural al societății, întrucât sporește sancțiunile și riscurile de natură penală pentru utilizarea operelor ai căror proprietari sau deținători de drepturi de autor sunt dificil sau imposibil de identificat sau localizat;

- precizările din versiunea finală a acordului, al căror înțeles nu va fi clarificat înainte de ratificarea ACTA, sunt vagi și riscă să fie interpretate în moduri care ar putea permite incriminarea unui număr mare de cetățeni, pentru delikte trivial;

- extinderea răspunderii intermediarilor îi va determina pe furnizorii de Internet să desfășoare activități de supraveghere la nivelul rețelelor proprii și să implementeze mecanisme intruzive de identificare a presupușilor infractori, cum ar fi monitorizarea la scară largă a comunicațiilor prin utilizarea procedurii de „deep packet inspection”, permițând astfel încălcarea gravă a vieții private a utilizatorilor.

Putem concluziona că cyberspațiul are nevoie de o reglementare globală, pertinentă, care să reflecte atât ineficiențele tehnologice în materie de securitate, cât și cele de natură juridică datorate dinamicii dezvoltărilor din domeniul TIC, întrucât în cadrul societății, în cea mai mare parte a lor, acțiunile nu se produc ca o desfășurare haotică de fapte, ci, dimpotrivă, ele se derulează într-un mod organizat, după reguli sociale precise, având un caracter normat.

ÎNCEPUTURILE SISTEMULUI ELECTORAL MODERN DIN ROMÂNIA

Marian Enache*

ABSTRACT:

The Romanian electoral system is reviewed since its creation under the provisions of the Organic Regulation in the Romanian Principalities down to the Constitution of 1866. The analysis of the Romanian electoral system presents the events in their chronological, historical, social and juridical sequence. It is worth mentioning that modern political organization started once the electoral rights had been acknowledged as human rights.

Keywords: Organic Regulation, rule, National Assembly, Ad-Hoc Assembly, suffrage with property qualification, Paris Convention of 7/19 August 1858, Constitution of 1866.

RÉSUMÉ

La création roumaine du système électoral est suivie tout au long de cette étude, en commençant par les règlements organiques des Principautés roumaines et terminant à la Constitution de 1866. En analysant le système électoral roumain nous avons conservé les séquences chronologiques des événements, historiques, sociales et juridiques. On peut noter que l'organisation politique moderne commence à se développer avec les droits électoraux reconnus comme des droits de l'homme.

Mots-clés: règlement organique, règle, l'Assemblée publique, l'Assemblée ad hoc du système poll tax, la Convention de Paris du 7/19 août 1858, la Constitution de 1866.

Sistemul electoral românesc trebuie analizat în succesiunea derulării, de-a lungul timpului, a celor mai importante etape și momente electorale, pentru a-i putea fi înțelese caracteristicile și particularitățile. În aprofundarea evoluției acestuia, evenimentele principale trebuie reținute în succesiunea lor cronologică și în contextul istoric, pentru se contura viziunea de ansamblu conform căreia dezvoltarea societății și a statului modern este indivizibilă de principiile drepturilor omului. Cu alte cuvinte, aspectele cronologice, istorice, sociale și juridice se juxtapun astfel încât să formeze o veritabilă analiză a nașterii sistemului electoral român.

Legătura inexorabilă dintre nașterea drepturilor electorale și evoluția drepturilor omului reiese din faptul că alegerile sunt indispensabile pentru structurarea, stabilizarea și maturizarea unei societăți și a creării omului modern.

Organizarea politică modernă începe cu Regulamentele Organice¹ din Principatele Române care au distins, într-o formă primă, între puterea executivă și puterea legislativă, precum și puterea judecătorească, raportată la primele două. Având în vedere această separație, Regulamentele Organice cuprind prevederi speciale cu privire la procedura de alegere a Domnitorului (Domn), cât și a Obiciunuita Obștească Adunare a fiecăruia dintre principate.

În ceea ce îl privește pe Domn, acesta trebuia să fie ales pe viață de către o Obștească Adunare Extraordinară, alcătuită în Țara Românească din 190 de membri, iar în Moldova din 132 de membri. Aceste adunări extraordinare, a căror unică misiune era alegerea Domnului, erau formate din membri de drept – mitropoliții și episcopii ortodocși – și membri

¹ A se vedea Ediția *Regulamentele Organice ale Valahiei și Moldovei* (ed. P. P. Negulescu și G. Alexianu), București, 1944.

* Dr., cercetător științific.

desemnați de fiecare dintre stările privilegiate – boierii de rangul I, boierii de rangul II, boieri reprezentanți ai județelor (respectiv ținuturilor în Moldova) și reprezentanți ai corporațiilor din orașe. Sistemul desemnării nu era uniform, în sensul că boierii de rangul I deveneau membri ai Obșteștii Adunări Extraordinare în ordinea dregătoriilor pe care le ocupau, boierii de rangul II erau trași la sorți în București, și numai boierii reprezentând județele și reprezentanții corporațiilor din orașe erau efectiv aleși. În Moldova, un loc era rezervat pentru un deputat al Academiei Naționale de Învățături².

Odată constituită, Obștească Adunare Extraordinară alegea pe Domn prin vot secret cu bile dintre candidați. Aceștia trebuiau să fie mari boieri, să fi gestionat una dintre marile dregătorii ale principatului și să fi avut împliniți cel puțin 40 de ani. Candidații declarați aleși ca domni trebuiau confirmați de puterea suzerană (Imperiul Otoman) și de puterea protectoare (Rusia). Cu toate acestea, în anul 1834 primii domni regulamentari au fost numiți direct de către cele două puteri, iar după Revoluția din 1848 cele două puteri au preferat să numească direct noi domni, remarcăm faptul că prevederile de alegere a Domnului nu au fost aplicate decât o singură dată în Țara Românească, la alegerea lui Gheorghe Bibescu, în 1842 și niciodată în Moldova.

Obiciunuita Obștească Adunare era formată din 43 de membri în Țara Românească și din 35 de membri în Moldova, aleși pentru mandate de câte 5 ani fiecare. Structura de funcționare și de organizare a acestor adunări era stabilită prin sistemul de ranguri consfințit de Regulamentele Organice. Astfel, Obiciunuita Obștească Adunare era formată din capii bisericii – mitropoliții și episcopii ortodocși, care erau membri de drept, mitropoliții, care îndeplineau și rolul de președinți ai adunărilor. În ceea ce privește ceilalți membri, aceștia erau aleși după cum urmează: un număr prestabilit de boieri de rangul I, 20 în Țara Românească și 16 în Moldova, erau aleși de către boierii de rangul

² A se vedea *Regulamentul Organic al Valahiei*, art. 1-16 și *Regulamentul Organic al Moldovei*, art. 1-17.

I reuniți într-un colegiu în capitală, iar apoi câte un deputat pentru fiecare județ (respectiv ținut) era ales de către boierii de rangurile I și II din respectiva unitate administrativă. Condiția unică impusă prevedea ca toți cei aleși să fie „boierii fii de boieri” și să fi împlinit 30 de ani, în timp ce alegătorii să fi împlinit 25 de ani³.

În literatura istorică de specialitate se arată că alegerile pentru Obiciunuita Obștească Adunare au fost destul de competitive, pricinuind acerbe confruntări între diversele grupări de boieri⁴, chiar dacă corpul electoral a fost relativ restrâns – în 1832 au participat la alegeri în Țara Românească doar circa 500 de alegători la o populație de circa 1,5 milioane locuitori, iar în Moldova doar circa 400 de alegători la o populație de circa 800.000 de locuitori⁵.

Remarcăm faptul că structura Regulamentelor Organice, care condiționau participarea la viața politică, permițând numai unui număr limitat de boieri să guverneze, era în contradicție cu evoluția spre modernitate a societății și a sistemului politic din Principate. Astfel, Decizia Congresului de la Paris de a convoca Adunările ad-hoc a impus nevoia stabilirii unor reguli pentru desemnarea membrilor acestor adunări. Modul alegerii membrilor Adunărilor ad-hoc a fost negociat de autoritățile otomane cu ambasadorii la Constantinopol ai marilor puteri europene și fost statuat printr-un firman otoman emis în numele sultanului la 1/13 ianuarie 1857.

Pornind de la ideea că Adunările ad-hoc erau foruri consultative cu misiune limitată și precisă, firmanul stabilea o lărgire semnificativă a numărului categoriilor sociale consultate, păstrând însă totodată principiul separării alegătorilor și deputaților pe stări sociale, în definierea cărora se introduceau însă parțial criteriile legate de proprietate. Erau instituite

³ A se vedea *Regulamentul Organic al Valahiei*, art. 45-46 și *Regulamentul Organic al Moldovei*, art. 48-49.

⁴ A se vedea A. Stan, în *Istoria Parlamentului și a vieții parlamentare din România pînă la 1918*, Ed. Academiei, București, 1983, p. 26.

⁵ A se vedea, I. C. Filitti, în *Enciclopedia României*, vol. I, București, 1938, p. 247.

astfel 5 colegii: clerul, marii proprietari funciari (boierimea), micii proprietari rurali (moșneni, respectiv răzeși), populația lipsită de proprietate din comunele rurale (țărani clăcași) și orășenii. Exceptând clerul, celelalte colegii alegeau deputații la nivelul județelor (respectiv ținuturilor), fie în mod direct, fie în mod indirect.

Astfel, marii proprietari a cel puțin 150 hectare erau alegători direcți și se reuneau în reședința județului (respectiv ținutului) pentru a alege împreună cu cei 5 delegați ai micilor proprietari (având cel puțin 15 hectare) din fiecare plasă pe cei 2 deputați ai respectivului județ (respectiv ținut), care trebuia să fie boieri, proprietari a cel puțin 450 hectare. La colegiul țăranilor, votul era în 3 faze. Mai întâi, țăranii din fiecare sat desemnau 2 delegați, care se reuneau la nivel de plasă și desemnau 2 alegători care mergeau să aleagă în reședința județului (respectiv ținutului) 1 deputat. La colegiul orașelor erau alegători direcți proprietarii de case (în valoare de peste 20.000 piaștri în capitale, în valoare de peste 8.000 piaștri în celelalte orașe), practicanții profesiunilor liberale, negustorii patentati și starostii breslelor, la aceștia adăugându-se și 3 alți reprezentanți ai fiecărei bresle; în funcție de mărimea lor, orașele aveau a desemna 1, 2 sau 4 deputați în Adunările ad-hoc.

Prin acest mecanism, corpul electoral a fost lărgit considerabil. Comparativ cu perioada regulamentară, numărul alegătorilor direcți a sporit de 7 ori în Moldova și de 20 de ori în Țara Românească, iar dacă avem în vedere și sistemul de vot indirect din lumea rurală fenomenul de democratizare este cu atât mai mare. Cu toate acestea, se prezerva reprezentarea supraproportională a boierimii, astfel încât dintre cei 90 de deputați ai Adunării ad-hoc a Moldovei și cei 103 deputați ai Adunării ad-hoc a Țării Românești cam jumătate erau proprietari funciari, iar cealaltă jumătate erau orășeni, țărani și clerici⁶.

Convenția de la Paris din 7/19 august

1858⁷ a stabilit egalitatea politico-juridică a tuturor locuitorilor Principatelor, desființând practic privilegiile și marcând astfel un moment important în trecerea la o organizare politică modernă. În plan politic, puterile publice urmau să fie exercitate în ambele Principate de câte un Domn (hospodar) ales pe viață și de câte o adunare electivă aleasă pe 7 ani, care urmau să beneficieze în anumite cazuri bine precizate, mai ales în domeniul legislativ, de către o comisie centrală comună ambelor Principate, comisie care urma să rezideze la Focșani. Anexele convenției precizau că adunările electivă urmau să fie compuse din membri de drept (cei doi mitropoliți și episcopii diocezanii) și din membri aleși.

În acest moment, putem vorbi despre sistemul cenșitar, respectiv dreptul de a alege, pe care îl dobândesc toți cetățenii moldoveni și munteni de peste 25 de ani, dar numai în condițiile în care ar fi beneficiat de un venit funciar anual de cel puțin 100 ducați sau de un capital de peste 6.000 ducați. În funcție de avere, alegătorii erau separați în alegători primari și alegători direcți. Alegătorii primari desemnau câte 3 reprezentanți pe plasă (sau arondisment urban), iar acești reprezentanți se întruneau în capitala județului (ținutului) și alegeau un deputat pe județ (ținut). În schimb, alegătorii direcți alegeau câte 2 deputați pe județ, și câte 1-3 deputați în orașe, în funcție de mărimea acestora. Scrutinul era secret, iar, dacă la primul tur de scrutin niciunul dintre candidați nu obținea majoritatea absolută a voturilor, atunci se organiza al doilea tur de scrutin la care era suficientă majoritatea relativă.

Candidații puteau candida în mai multe circumscripții electorale, dar, dacă erau aleși, trebuiau să opteze pentru una dintre aceste circumscripții în termen de cel mult 10 zile de la validarea alegerilor, urmând ca apoi să se organizeze noi alegeri în circumscripțiile pentru care mandatul de deputat rămânea vacant. Comparativ cu sistemul de alegeri folosit pentru Adunările ad-hoc, cel stabilit prin Convenția de

⁶ *Idem*, p. 248 și V. Stan, *op. cit.*, p. 78 și urm.

⁷ A se vedea B. Murgescu (coord.), *Istoria României în texte*, București, 2001, p. 204-206.

la Paris era mai restrictiv, excluzând reprezentarea politică a țărănimii și a unei părți mari din orașenime și reducând corpul electoral la câteva mii de persoane⁸.

Alegerile, conform Convenției de la Paris, au fost organizate în Moldova în decembrie 1858, iar în Țara Românească în ianuarie 1859. Apoi, Adunările electivă au purces la alegerea Domnului, în persoana lui Alexandru Ioan Cuza, ales în Moldova la 5/17 ianuarie 1859 cu o majoritate de 48 de voturi din 55 și în Țara Românească în unanimitate la 24 ianuarie/5 februarie 1859.

În ceea ce privește dubla alegere, care ar fi trebuit să stea la originea unei colaborări armonioase între Domn și adunări, literatura de specialitate remarcă serioase divergențe cu privire la ritmul și conținutul reformelor statului modern român. În consecință, schimbarea legii electorale a devenit o preocupare comună atât pentru liberalii munteni, care au înaintat o primă propunere de schimbare a legii electorale în iunie 1859, cât și pentru Domnitor, care a început demersurile în acest sens pe lângă puterile garante în 1860.

În 1861, Comisia Centrală de la Focșani, care era alcătuită paritar din membri desemnați de Adunările Elective și respectiv de Domn, a adoptat un proiect de lege prin care se instituiau 3 colegii electorale, astfel încât din fiecare județ să fie desemnați 4 deputați, 2 de către proprietarii funciari, 1 de către orașeni și 1 de către locuitorii comunelor rurale. Deși censul era sensibil mai scăzut, asigurând o reprezentare politică mai largă decât Convenția de la Paris, proiectul asigura marilor proprietari funciari majoritatea mandatelor⁹. Având în vedere faptul că acest proiect nu oferea garanția unei ieșiri din blocajul politic și că ar fi pus sub semnul întrebării raporturile cu Adunările existente, Alexandru Ioan Cuza a decis că definitivarea Unirii are prioritate și a amânat continuarea procedurilor pentru schimbarea sistemului electoral.

Modificarea sistemului electoral a

revenit în actualitate în 1864, în contextul conflictului dintre Domn și Adunare cu privire la reforma agrară. De altfel, un proiect de „așezământ electoral” prezentat Adunării în aprilie 1864 de către Guvernul condus de Mihail Kogălniceanu a contribuit la acumularea tensiunilor între legislativ și executiv. După dizolvarea Adunării și lovitura de stat a lui Alexandru Ioan Cuza din 2/14 mai 1866, problema schimbării sistemului electoral a fost conexasă trecerii la un legislativ bicameral prin Statutul dezvoltător al Convenției de la Paris, propus de domnitor și acceptat de marile puteri la sfârșitul lunii iunie 1864. Statutul introducea sistemul bicameral, alăturând Adunării, alese după o nouă reglementare electorală, un Senat numit având rolul de corp ponderator. Legea electorală, care fusese deja inclusă ca anexă la Proclamația lui Cuza din momentul loviturii de stat și care fusese apoi aprobată prin plebiscit la 10-14/22-26 mai 1864, reducea drastic censul, stabilindu-l la doar 48 lei impozite anuale pentru săteni și 80-110 lei impozite anuale pentru orașeni, ceea ce practic a condus la extinderea corpului electoral de la câteva mii de oameni la circa 570.000 de alegători, adică majoritatea bărbaților de peste 25 de ani din Principatele Unite.

Alegătorii erau împărțiți în continuare în alegători primari și alegători direcți. 50 de alegători primari desemnau prin vot deschis un reprezentant dintre cetățenii având un venit anual de cel puțin 100 galbeni, iar acesta din urmă devenea alegător direct. Alegători direcți erau cetățenii știutori de carte de peste 25 de ani care plăteau cel puțin 4 galbeni impozite anuale (ceea ce corespundea unor venituri de peste 100 de galbeni), precum și preoții, învățătorii, profesorii, liber-profesioniștii și pensionarii statului.

Împreună cu reprezentanții alegătorilor primari, alegătorii direcți alegeau prin vot direct și secret un număr de 160 de deputați. Alegerile se desfășurau însă separat în colegii urbane și colegii ale județelor. Județele aveau fiecare câte 2 deputați, iar orașele, în funcție de mărimea lor, un număr de 1-6 deputați. În felul acesta, era prestabilit faptul că orașele trimiteau 94 de

⁸ A se vedea V. Stan, *op. cit.*, p. 90-93.

⁹ A se vedea V. Stan, *op. cit.*, p. 120 și urm.

deputați, iar județele doar 66 de deputați, deși populația rurală era mult mai numeroasă decât cea urbană.

Pe de altă parte, Guvernul a organizat alegerile într-un mod extrem de autoritar, favorizat și de faptul că alegătorii primari își alegeau reprezentanții deschiși, la vederea autorităților. În aceste condiții, niciunul dintre deputații ostili Guvernului din fosta Adunare nu a reușit să fie ales, iar noua Adunare era formată aproape exclusiv din oameni noi, printre care și 16 țărani¹⁰. Pe de altă parte, însă, atribuțiile Adunării erau considerabil reduse prin Statutul dezvoltător, iar Domnul avea drept de veto absolut și posibilitatea de a governa prin decrete, ceea ce marca trecerea spre un regim al domniei autoritare. Relația dintre lărgirea dreptului de vot și instaurarea regimului autoritar a fost astfel sintetizată de Keith Hitchins: „Cu toate că aparent drepturile electorale se apropiiau de nivelul sufragiului universal recunoscut bărbaților, noua lege nu a constituit o profesiune de credință a lui Cuza în procesul democratic. Mai curând era o încercare de a împăca spiritul democratic, reprezentând idealul său, cu puterea executivă autoritară, o concesie făcută de el, cu părere de rău, cerințelor politicii concrete”¹¹.

Conjunția cu instaurarea regimului autoritar a fost fatală pentru lărgirea dreptului de vot. După un prim moment de derută, elitele politice ale Principatelor s-au regrupat, au constituit „monstruoasa coaliție” și au reușit, după abdicarea lui Cuza, în contextul loviturii de stat din 11/23 februarie 1866, să preia puterea și să gestioneze instaurarea în România a monarhiei constituționale.

Adunarea Constituantă aleasă în aprilie 1866 potrivit legii electorale din 1864, dar cu energica intervenție a autorităților, a avut o majoritate conservatoare și o minoritate formată din liberalii radicali. Cu toate acestea s-a ajuns la o formulă de compromis, care de cele mai multe ori au fost mai apropiate de punctul de vedere al conservatorilor decât de cel al

liberalilor radicali.

Constituția din 1866 a statuat, printre altele, un Parlament bicameral, format din Senat și Adunarea Deputaților. Acestea erau alese potrivit unei legi electorale anexate Constituției, și ale cărei prevederi au fost discutate odată cu aceasta. De asemenea, Constituția garanta un set larg de drepturi și libertăți democratice, dar stabilea condiționarea cetățeniei de apartenența la religia creștină, ceea ce era o formă de excludere în primul rând a evreilor al căror număr sporise considerabil prin imigrație¹².

Art. 7 din Constituție, referitor la cetățenie, fost completat prin Legea electorală din 1866¹³, care prevedea faptul că alegătorii trebuia să fie cetățeni români din naștere sau împământeniți, să aibă 21 de ani împliniți (ceea ce era o extindere a dreptului de vot față de legislația anterioară), să nu fie supuși vreunei alte puteri, să nu fie condamnați sau declarați falși și să îndeplinească condițiile de cens prevăzute de lege. Legea păstra, astfel, principiul votului cenșitar, dar conținea și un set semnificativ de modificări față de legislația anterioară cu scopul de a asigura supremația politică a marilor proprietari funciari, în conjuncție cu o anumită reprezentare a populației urbane.

Astfel, pentru Senat, alegătorii erau împărțiți în două colegii, unul format din proprietarii rurali din județe, care aveau un venit funciar anual de cel puțin 300 de galbeni, iar cel de-al doilea din proprietarii de imobile urbane. Dacă la colegiul II pentru Senat nu existau cel puțin 100 de alegători într-un oraș, colegiul era completat cu proprietari funciari având venituri între 100-300 galbeni, în ordinea acestor venituri. Senatorilor aleși li se adăugau apoi câte un senator ales de profesorii Universităților din Iași și București, precum și moștenitorul

¹² Cu privire la contextul adoptării articolului 7 și al excluderii necreștinilor din corpul cetățenilor, a se vedea și D. Müller, *Staatsbürger auf Widerruf. Juden und Muslime als Alteritätspartner im rumänischen und serbischen Nationscode. Ethnonationale Staatsbürgerschaftskonzepte 1878-1941*, Harrassowitz Verlag, Wiesbaden, 2005, pp. 34-43.

¹³ A se vedea G. Alexianu în *Enciclopedia României*, vol. I, p. 236.

¹⁰ *Idem*, p. 140 și urm.

¹¹ A se vedea K. Hitchins, *Români, 1774-1866*, București, Humanitas, 1998, p. 377.

tronului, dacă împlinise 18 ani, mitropoliții și episcopii eparhioți ca senatori de drept.

Pentru Adunarea Deputaților, alegătorii erau împărțiți în 4 colegii. Colegiul I cuprindea alegătorii, care aveau un venit funciar anual de peste 300 galbeni, colegiul II era format din alegătorii care aveau un venit funciar anual de 100-300 galbeni, colegiul III era alocat orașelor, din el făcând parte toți cei care plăteau impozite anuale de cel puțin 80 de lei, precum și – scutiți de cens – liber-profesioniștii, ofițerii în retragere, profesorii și pensionarii statului, iar colegiul IV era alocat tuturor celor care plăteau o dare cât de mică, dar care nu intrau în niciunul dintre celelalte colegii.

Colegiul IV este reglementat printr-un regim diferit. Astfel, în timp ce alegătorii tuturor celorlalte colegii alegeau direct, egal și secret, la colegiul IV alegerile erau indirecte, în sensul că 50 de alegători desemnau un delegat, care apoi se ducea în reședința de județ unde împreună cu ceilalți delegați – și sub supravegherea autorităților – alegea un deputat. Din acest punct de vedere, legea electorală din 1866 consolida tradiția instituită anterior de a lăsa Guvernului în funcție ample posibilități de a influența rezultatul alegerilor, mai ales la colegiul IV, care s-a dovedit o componentă constantă a așa-numitei „zestre guvernamentale”¹⁴.

Considerăm că sistemul electoral instituit în 1866 în raport cu legea lui Cuza din 1864 reprezintă un pas înapoi. În sprijinul acestei observații, remarcăm faptul că censul era mai ridicat decât în Anglia aceleiași epoci, iar împărțirea pe colegii era astfel concepută încât Senatul era emanația exclusivă a unui număr de câteva mii de alegători. Astfel în anul 1883 au fost 2.355 alegători la colegiul I și 4.524 alegători la colegiul II, iar în Adunarea Deputaților alegătorii direcți de la colegiile I, II și III erau în jur de 20.000, iar în anul 1883 au fost 3.388 alegători la colegiul I, 4.814 la colegiul II și 15.382 la colegiul III, în timp ce mult mai numeroșii alegători de la colegiul IV – 626.906 în anul 1883 desemnau indirect doar 30

din cei 148 de deputați¹⁵. Pe de altă parte, practica electorală din anii ce au urmat a arătat persistența intervenției masive a autorităților în desfășurarea alegerilor, astfel încât rezultatele au reprezentat într-o mult mai mare măsură voința guvernelor care organizau alegerile decât opțiunea liber exprimată a alegătorilor.

Acest sistem a fost modificat în anul 1884 în contextul unei mai largi revizuii constituționale, după ce în anul 1879 Parlamentul acceptase schimbarea art. 7 din Constituție, respectiv eliminarea criteriului religios ca condiție pentru statutul de cetățean, ceea ce schimba și condițiile de eligibilitate, iar în anul 1881 România devenise Regat. Legea electorală din 1884¹⁶, care cu unele minime modificări a rămas în vigoare până la primul război mondial, păstra aproape la fel cele două colegii care urmau să aleagă Senatul (reformulând însă censul prin folosirea ca monedă a leului), dar reducea numărul colegiilor pentru alegerea Adunării Deputaților de la 4 la 3 și proceda la schimbări notabile în compunerea lor. Astfel, colegiul I cuprindea alegătorii care aveau un venit funciar urban sau rural de cel puțin 1.200 lei pe an, colegiul II se deschidea amplu cuprinzând cetățenii rezidenți oficial în orașe, care plăteau impozite directe de cel puțin 20 lei pe an, ca și – fără condiție de cens – pe liber-profesioniști, ofițerii în retragere, pensionarii statului și absolvenții învățământului primar, iar colegiul III era format din cetățenii care plăteau o dare cât de mică și nu erau cuprinși în celelalte colegii.

Alegătorii de la colegiul III erau fie direcți (cu condiția să aibă un venit funciar anual de cel puțin 300 lei și să știe să scrie și să citească; tot alegători direcți erau preoții și învățătorii de la sate, precum și cetățenii care plăteau o arendă de cel puțin 1.000 lei anual), fie indirecti, ultimii alegând în sate câte un delegat la 50 de alegători, delegați care votau apoi împreună cu alegătorii direcți în orașele reședință de județ. Se mărea numărul de deputați, asigurându-se totodată sporirea

¹⁴ A se vedea K. Hitchins, *op. cit.*, p. 38.

¹⁵ *Idem*, p. 37.

¹⁶ A se vedea G. Alexianu, *op. cit.*, p. 236.

preponderenței colegiilor I și II asupra colegiului III.

Astfel, în funcție de numărul populației, fiecare județ alegea 2-5 deputați la colegiul I, 1-9 deputați la colegiul II și 1-2 deputați la colegiul III. Încă și mai important din punctul de vedere al Partidului Național Liberal, aflat la guvernare în momentul modificării legii electorale, reorganizarea colegiilor și a normelor de reprezentare era menită să asigure o pondere mai mare burgheziei urbane în raport cu proprietarii funciari.

De fapt însă, însemnătatea acestei modificări, ca și cea a introducerii unor prevederi procedurale, cum ar fi interdicția ca funcționarii publici (primarii, notarii, perceptorii etc.) să fie aleși ca delegați la colegiul III¹⁷, au contat destul de puțin, pentru că practica alegerilor ulterioare a fost atât de mult influențată de intervenția autorităților încât guvernele care au organizat alegerile au câștigat cu regularitate majorități confortabile, independent de opiniile politice ale alegătorilor. Se confirma astfel butada lui Petre P. Carp: „Dați-mi puterea [Guvernul – BM] și vă dau Parlamentul!”

Acest sistem electoral distorsiona sistematic voința politică a corpului cetățenesc. O parte însemnată a acestei distorsiuni ținea de încălcarea legii prin practicile abuzive ale Guvernului și ale administrației subordonate acestuia. Dincolo însă de multele ilegalități și practici abuzive, legea însăși determina distorsiunea gravă a dreptului de reprezentare politică, asigurând suprareprezentarea păturilor avute și cvasi – nereprezentarea mării majorități a populației.

Astfel, potrivit analizei lui Leonida Colescu, în 1911 dintr-o populație totală de 7,2 milioane locuitori (dintre care peste 1,6 milioane bărbați majori), doar 101.339 persoane aveau calitatea de alegători direcți pentru Adunarea Deputaților și doar 24.921 aveau dreptul de a vota pentru Senat; în felul acesta aproape 94% din populația adultă masculină (și

totalitatea populației feminine) era exclusă de la votul direct pentru Adunarea Deputaților, iar pentru Senat această rată de excludere ajungea la circa 98,5% .

Rezultatul nu putea fi decât un Parlament oligarhic, în care ajungeau riguros numai reprezentanți ai claselor avute¹⁸, confirmând astfel opinia lui Petre P. Carp, potrivit căruia în România nu trebuia să facă politică activă „decât aceia care posedă de la 5 mii de galbeni în sus”¹⁹. Evident, acest sistem era greu de apărut pe termen lung, pe de o parte datorită presiunii categoriilor excluse de a câștiga drept de reprezentare politică, pe de altă parte datorită evoluției generale a lumii moderne spre extinderea dreptului de vot.

Această evoluție era vizibilă atât în Europa apuseană, care servea drept cadru privilegiat de raportare pentru intelectualii români, cât și în țările vecine, unde votul universal masculin, egal și secret, a fost instituit în Bulgaria încă de la constituirea statului (1879), în Serbia din 1888, iar în partea austriacă a Austro-Ungariei din 1907 (Ungaria a păstrat însă sistemul cenzitar până la destrămarea dublei monarhii în 1918). În aceste condiții, sistemul electoral din Vechiul Regat a fost deseori criticat, inclusiv de membri ai elitei politice și intelectuale, și au fost lansate diverse propuneri de reforme vizând extinderea și egalizarea drepturilor de vot. Problema a devenit deosebit de acută după 1913, când intervenția militară în al doilea război balcanic a făcut ca armata română să ia contact cu realitățile din Bulgaria vecină, ceea ce a potențat chemările la realizarea unei reforme agrare și a unei reforme electorale. Ambele proiecte, însușite de Partidul Național Liberal, care a venit la guvernare în 1914, au fost amânate din cauza izbucnirii primului război mondial, dar au revenit apoi cu atât mai acut pe agendă la finele războiului.

¹⁷ A se vedea B. Murgescu (coord.), *op. cit.*, p. 217 .

¹⁸ M. Dogan, *Analiza statistică a „Democrației Parlamentare” din România*, București, 1946, p. 13.

¹⁹ Apud M. Dogan, *op. cit.*, p. 11.

LIMITELE DE ADMISIBILITATE ALE ORDONANTELOR DE URGENȚĂ

Anca Chesaru*

ABSTRACT:

Human rights protection has evolved in accordance with humanity's patterns of evolution and involution, from gruesome times to flourishing ones and vice versa. Nowadays we are confronted with a global scenery divided by serious crises which affect human rights due to the ill-will or the negligence of certain individuals. Because of this, human rights should be analyzed with a different approach. This new approach implies interconnecting the human rights discipline with the major types of crises that are likely to affect these rights.

Keywords: human rights, crisis, politics, economy, security.

RÉSUMÉ

L'adoption des ordonnances d'urgence est réglée par l'article 115. (4). de la Constitution. Le Gouvernement de la Roumanie peut adopter des ordonnances d'urgence seulement dans des situations extraordinaires qui ne peuvent pas être reportées, et l'urgence est nécessaire pour motiver leurs contenus. Les ordonnances d'urgence peuvent être adoptées dans le droit constitutionnel mais ne peut pas affecter le statut des institutions fondamentales de l'État, les droits, libertés et devoirs consacrés dans la Constitution, les droits électoraux et elles ne peuvent pas forcés des mesures actifs de transfert des bien publique immobiliers.

Mots-clés: Ordonnance d'urgence, la Constitution, la délégation législative, le gouvernement roumain, la Cour Constitutionnelle de la Roumanie.

Adoptarea Ordonanțelor de urgență este reglementată de art. 115 alin. (4). din Constituția României. Astfel, Guvernul României poate adopta ordonanțe de urgență numai în situații extraordinare a căror reglementare nu poate fi amânată, având obligația de a motiva urgența în cuprinsul acestora. Ordonanțele de urgență nu pot fi adoptate în domeniul legilor constituționale, nu pot afecta regimul instituțiilor fundamentale ale statului, drepturile, libertățile și îndatoririle prevăzute de Constituție, drepturile electorale și nu pot viza măsuri de trecere silită a unor bunuri în proprietate publică.

Astfel, ordonanțele de urgență nu pot fi adoptate în domeniul legilor constituționale. Cu privire la această primă limitare materială, care este categorică și totală, există unanimitate de opinii în doctrina de specialitate, având în

vedere locul ocupat de legea fundamentală, ca și de legile de revizuire a acesteia, în ierarhia normelor de drept. Legile de revizuire a Constituției sau legile constituționale se află în vârful ierarhiei actelor normative, fiind supraordonate în raport cu legile organice, ordinare și cu orice alt act normativ. Constituția se află în vârful instituțiilor politico-juridice dintr-o societate organizată, fiind sursa tuturor reglementărilor, în domeniile economic, politic, social și juridic. Normele Constituției au o forță juridică superioară tuturor dispozițiilor cuprinse în toate celelalte acte normative, fie că acestea sunt legi organice, legi ordinare, ordonanțe emise în temeiul unei legi de abilitare sau ordonanțe de urgență, hotărâri ale Guvernului, etc. Datorită importanței acestor legi, în art. 150 – 152 din Constituție sunt înscrise în mod expres prevederile referitoare la revizuirea acesteia. Constatăm, astfel, că procedura parlamentară aplicabilă este diferită de aceea

* Dr., cercetător științific.

ordinară, fiind reglementate medierea și dezbateră în ședință comună în situația dezacordului între Camere. De asemenea, legile de revizuire a Constituției se adoptă cu o majoritate de cel puțin două treimi din numărul membrilor fiecărei Camere a Parlamentului¹, sunt supuse unui dublu control de constituționalitate, nu se supun promulgării și trebuie aprobate prin referendum național.²

În aplicarea tezei întâi a art. 115 alin. (6) din Constituție, Curtea Constituțională a arătat că „din interpretarea textului constituțional se poate deduce că interdicția adoptării de ordonanțe de urgență este totală și necondiționată”³.

De asemenea ordonanțele de urgență nu pot afecta regimul instituțiilor fundamentale ale statului. În aplicarea acestei dispoziții constituționale, considerăm că este necesar ca mai întâi să identificăm sensul sintagmelor „nu pot afecta”, „instituții fundamentale ale statului” și „regimul instituțiilor fundamentale ale statului”, din perspectiva legiuitorului constituant.

Cu referire la interpretarea verbului „a afecta”, remarcăm că el este susceptibil de abordări diferite, așa cum rezultă din dicționarul explicativ al limbii române, dar și din dicționarul juridic. În contextul examinat, pentru a interpreta teleologic textul constituțional, este necesar să deducem intenția legiuitorului constituant din context, într-o interpretare sistematică și riguros juridică.

În opinia lui Corneliu-Liviu Popescu, într-o interpretare contextual juridică, „orice

afectare, orice intervenție, sub orice formă și oricât ar fi de limitată, asupra regimului juridic al unei instituții fundamentale a statului, intră în conflict cu prevederile art. 115 alin. (6) din Legea fundamentală”⁴.

Spre deosebire de această opinie, Ion Deleanu susține că „într-o interpretare contextual juridică, trebuie să ne oprim doar la unul din sensurile cuvântului <afectare>, precizat în dicționar, acela de <prejudiciere> sau <lezare>. Ar fi vorba așadar de interdicția adoptării unei ordonanțe de urgență care, prin efectele ei, ar fi păgubitoare, dăunătoare, vătămătoare cât privește regimul juridic al <instituțiilor fundamentale ale statului>, nu însă și de o ordonanță de urgență prin care s-ar tinde la perfecționarea organizării și funcționării acestora, în cadrul dispozițiilor fundamentale.”⁵

Aceasta este și practica instanței de contencios constituțional. Interpretând sintagma „nu pot afecta drepturile electorale” utilizată în același articol al legii fundamentale, Curtea Constituțională a apreciat că „aceasta urmează să rețină numai sensul juridic al noțiunii, sub diferite nuanțe, cum ar fi: „a suprima”, „a aduce atingere”, „a prejudicia”, „a vătăma”, „a leza”, „a antrena consecințe negative”. Conform opiniei acesteia, din interpretarea art. 115 alin. (6) din Constituție, „ordonanțele de urgență nu pot fi adoptate dacă „afectează”, dacă au consecințe negative, dar, în schimb, pot fi adoptate dacă, prin reglementările pe care le conțin, au consecințe pozitive în domeniile în care intervin.”⁶

Aceasta este opinia pe care și noi o considerăm fundamentată în condițiile aplicării art. 115 alin. (6) și având în vedere și dispozițiile art. 115 alin. (4) din legea fundamentală, referitoare la împerejurările în care poate fi adoptată o ordonanță de urgență.

Referitor la înțelesul sintagmei „instituții

¹ Dacă prin procedura de mediere nu se ajunge la un acord, Camera Deputaților și Senatul, în ședință comună, hotărăsc cu votul a cel puțin trei pătrimi din numărul parlamentarilor.

² Datorită acestor caracteristici, considerăm că limitarea referitoare la legile constituționale dobândește un caracter formal, întrucât este implicită.

³ A se vedea Decizia Curții Constituționale nr. 1189 din 6 noiembrie 2008 referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 32 alin. (1) și (2) din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaților și a Senatului și pentru modificarea și completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităților administrației publice locale, a Legii administrației publice locale nr. 215/2001 și a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleșilor locali, publicată în M. Of. al României, Partea I, nr. 787 din 25 noiembrie 2008.

⁴ C.-L. Popescu, *Domeniile de reglementare care nu pot face obiectul ordonanțelor de urgență ale Guvernului*, în Dreptul nr. 4/2006, p. 77.

⁵ I. Deleanu, *Unele observații cu privire la constituționalitatea ordonanței de urgență*, în Curierul judiciar nr. 6/2006, p. 53.

⁶ A se vedea Decizia Curții Constituționale nr. 1189/2008, publicată în M. Of. al României, Partea I, nr. 787 din 25 noiembrie 2008.

fundamentale ale statului” în acest context, analizăm dacă este vorba despre autoritățile publice, astfel cum sunt acestea înscrise în titlul III al Constituției ori legiuitorul constituant se referă și la alte structuri statale și dacă avem în vedere doar instituții publice sau și instituții finanțate din surse extrabugetare.

Prin sintagma generală „instituții publice” unii autori susțin că trebuie înțelese doar acele instituții finanțate exclusiv din bani publici și care se află sub controlul Curții de Conturi⁷.

În opinia lui Corneliu-Liviu Popescu, „singurul criteriu pentru a califica o autoritate publică drept instituție fundamentală a statului este cel formal”⁸, adică prin „instituții fundamentale ale statului” urmează să înțelegem „acele reglementate expres de Constituție, în mod detaliat ori măcar sub aspectul existenței lor, în mod explicit sau măcar generic”, excluzând „autoritățile administrative proprii ale colectivităților teritoriale locale, expresie a autonomiei locale – consiliile locale, consiliile județene și primării”⁹.

Spre deosebire de această interpretare, Ion Deleanu nu împărtășește disjungerea autorităților administrative proprii ale colectivităților teritoriale locale din această

⁷A. Iorgovan, *Tratat de drept administrativ*, Vol. I, *Introducere. Organizarea administrativă. Funcția publică*, ediția a 4-a, Ed. All Beck, București, 2005, p. 398.

⁸C.-L. Popescu, *Excepție de neconstituționalitate. Titular al dreptului de sezină. Avocatul Poporului*, în *Curierul judiciar* nr. 9/2006, p. 7

⁹Într-o opinie se arată că sunt instituții fundamentale ale statului: Parlamentul, Președintele României, Guvernul, ministerele, organele de specialitate din subordinea Guvernului sau a ministerelor, armata și celelalte componente ale forțelor armate, Consiliul Suprem de Apărare a Țării, Consiliul Legislativ, Autoritatea Electorală Permanentă, Avocatul Poporului, Curtea de Conturi, Consiliul Economic și Social, serviciile de informații, serviciile publice de radio și televiziune, autoritățile administrative autonome, prefectul, serviciile publice deconcentrate ale ministerelor și ale celorlalte organe ale administrației publice centrale din unitățile administrativ-teritoriale, misiunile diplomatice, Înalta Curte de Casație și Justiție și celelalte instanțe judecătorești, Ministerul Public și parchetele, Consiliul Superior al Magistraturii și Curtea Constituțională. În acest sens, a se vedea C.L. Popescu, *op. cit.*, în *Dreptul* nr. 4/2006, pp. 75-76).

sintagmă „mai întâi pentru că ele sunt evocate prin dispozițiile art. 121-122 din Constituție. Apoi, pentru că, deși ele sunt «expresie a autonomiei locale», rămân totuși, sub aspectul naturii lor juridice, «instituții ale statului», figurând ca atare în legea fundamentală sub titlul „Autoritățile publice”¹⁰.

Față de această abordare diferită a autorităților administrative locale, constatăm că opțiunea autorului are în vedere viziunea acestuia asupra sistemului de guvernare. Astfel, prima opinie ia în calcul sistemul descentralizat, în care organele autorităților publice locale își exercită atribuțiile în condiții de independență față de organele centrale, în timp ce a doua opinie are în vedere sistemul centralizat, în care organele locale se subordonează autorităților centrale.

Cu privire la aplicarea acestei sintagme constituționale, Curtea Constituțională, în motivarea Deciziei nr. 544 din 28 iunie 2006, a arătat că „prin rolul său, Curtea de Conturi face parte din instituțiile fundamentale ale statului, activitatea sa fiind indispensabilă asigurării suportului financiar al funcționării tuturor organelor statului. Natura Curții de Conturi de instituție fundamentală a statului este deopotrivă subliniată de statutul constituțional al acesteia, ca și de faptul că organizarea și funcționarea sa, adică regimul său juridic, se reglementează, potrivit art. 73 alin. (3) lit. l) din Constituție, prin lege organică”¹¹. Aceleași considerente au fost reluate în Decizia nr. 1555 din 17 noiembrie 2009¹².

Din motivarea deciziei Curții Constituționale rezultă că încadrarea unei autorități publice în categoria constituțională a

¹⁰ I. Deleanu, *op. cit.*, în *Curierul judiciar* nr. 6/2006, p. 53, nota 17.

¹¹ A se vedea Decizia Curții Constituționale nr. 544 din 28 iunie 2006 referitoare la excepția de neconstituționalitate a Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 43/2006 privind organizarea și funcționarea Curții de Conturi, publicată în M. Of. al României, Partea I, nr. 568 din 30 iunie 2006.

¹² A se vedea Decizia Curții Constituționale nr. 1555 din 17 noiembrie 2009 referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 94/2009 pentru asigurarea continuității activității unor structuri din cadrul aparatului de lucru al Guvernului, publicată în M. Of. al României, Partea I, nr. 28 decembrie 2009.

„instituțiilor fundamentale ale statului” se face având în vedere rolul, statutul constituțional și reglementarea prin lege organică a regimului său juridic.

Pornind de la litera legii fundamentale, constatăm că în cadrul Titlului III – Autorități publice, sunt reglementate Parlamentul, Președintele României, Guvernul și organele administrației publice centrale, Înalta Curte de Casație și Justiție, Ministerul Public și Consiliul Superior al Magistraturii, reprezentând cele trei puteri fundamentale ale statului de drept, Consiliul Legislativ și Consiliul Suprem de Apărare a Țării, precum și organele administrației publice locale. În celelalte secțiuni ale Constituției sunt reglementate în mod expres, în ordine cronologică, următoarele instituții fundamentale ale statului: Avocatul Poporului, Autoritatea Electorală Permanentă, Consiliul Economic și Social, Curtea Constituțională.

Apreciem că instituțiile ale statului care nu sunt prevăzute în legea fundamentală nu pot fi considerate, prin prisma dispozițiilor constituționale, ca instituții fundamentale ale statului.

Pentru aceste considerente și având în vedere că, potrivit art. 73 alin. (3) lit. o) din Constituție, organizarea administrației publice locale, a teritoriului, precum și regimul general privind autonomia locală se reglementează prin lege organică, apreciem că ar trebui să includem și organele administrației publice locale în categoria „instituțiilor fundamentale ale statului”, în sensul art. 115 alin. (6) din legea fundamentală. În sprijinul acestei idei menționăm și opinia formulată de Rodica Narcisa Petrescu, care include în noțiunea de instituție publică „structurile subordonate unor autorități ale administrației publice care funcționează din venituri bugetare, dar și din surse extrabugetare” și care pot fi „de interes național sau de interes local ori județean”¹³.

După interpretarea verbului „a afecta” și a sintagmei „instituții fundamentale ale statului”, prin raportare la dispozițiile art. 115 din Constituție, mai trebuie să clarificăm sensul

¹³ Rodica Narcisa Petrescu, *Drept administrativ*, Ed. Hamangiu, București, 2009, p. 25.

sintagmei „regimul instituțiilor fundamentale ale statului”. La o primă lectură suntem tentați să citim chiar „regimul juridic al instituțiilor fundamentale ale statului”, dar ne limităm la acesta ori legiuitorul constituant a avut în vedere și alte conotații care ar putea fi date cuvântului „regim”, precum „regim general”, după cum a folosit în cuprinsul art. 73 alin. (3) lit. m), o), p) și s), cu referire la domeniile în care se reglementează prin lege organică.¹⁴

Față de acest aspect, Corneliu-Liviu Popescu susține că în ceea ce „privește sensul exact al noțiunii de afectare a regimului instituțiilor fundamentale ale statului se observă (...) că este vorba de regimul juridic al acestora”¹⁵.

În opinia noastră, în acest context, ar fi eronat să interpretăm limitativ cuvântul „regim”, restrângând în mod forțat intenția legiuitorului constituant de a garanta organizarea și funcționarea instituțiilor fundamentale ale statului în fața posibilelor abuzuri din partea Guvernului. În plus, având în vedere că textul constituțional nu nuanțează sensul cuvântului „afectare”, reținem că orice afectare, intervenție în sens negativ, păgubitor pentru cetățean, asupra regimului unei instituții fundamentale a statului contravine dispozițiilor art. 115 alin. (6) din legea fundamentală.

În ceea ce privește controlul exercitat de Curtea Constituțională asupra prevederilor unei ordonanțe de urgență față de care se invocă încălcarea prevederilor art. 115 alin. (6) teza a doua din Constituție, constatăm că aceasta este chemată să se pronunțe dacă, în mod concret, prin dispozițiile contestate s-a perfecționat, s-a îmbunătățit sau, după caz, s-a adus atingere organizării, funcționării, competențelor, etc. instituției vizate prin respectiva ordonanță de urgență. În acest mod, remarcăm o lărgire a controlului exercitat de Curtea Constituțională în asemenea împrejurări față de controlul de constituționalitate în sens strict.

De asemenea, ordonanțele de urgență nu pot afecta drepturile, libertățile și îndatoririle prevăzute de Constituție. În aplicarea acestei

¹⁴ În Constituție cuvântul „regim” este folosit în art. 41 alin. (2), art. 49 alin. (1) și art. 73 alin. (3) lit. f), g), h), m), o), p) și s).

¹⁵ C.-L. Popescu, *op. cit.*, în *Dreptul* nr. 4/2006, p. 73.

dispoziții constituționale, ne întrebăm unde se oprește această limitare de ordin material cu referire la conținutul ordonanțelor de urgență. Din punct de vedere gramatical, formularea cuprinde două sintagme interpretabile „nu pot afecta” și „drepturile, libertățile și îndatoririle prevăzute de Constituție”.

În privința interpretării și aplicării verbului „a afecta”, reiterăm considerațiile formulate cu privire la interpretarea sintagmei „nu pot afecta instituțiile fundamentale ale statului”, în sensul că apreciem că ordonanțele de urgență nu pot fi adoptate dacă au consecințe negative, dar, în schimb, pot fi adoptate dacă, prin reglementările pe care le conțin, au consecințe pozitive în domeniile în care intervin. Faptul că interpretarea verbului „a afecta” trebuie să fie general valabilă tuturor cazurilor stipulate în acest articol rezultă și din modul de redactare gramaticală a textului, care cuprinde enumerarea celor trei situații după sintagma „nu pot afecta”. Pentru acest considerent, apreciem că trebuie să avem în vedere opinia Curții Constituționale cu privire la interpretarea verbului „a afecta” față de drepturile electorale, exprimată în considerentele Deciziei nr. 1189/2009.

Cu privire la interpretarea celei de-a doua sintagme utilizate, constatăm că Titlul II din Constituție este consacrat exclusiv drepturilor, libertăților și îndatoririlor fundamentale ale omului și modului de garantare a acestora. Caracterul lor fundamental decurge din importanța socială pe care o au, din caracterul politic al relațiilor cu statul, dar și din faptul că sunt înscrise în legea fundamentală.

Apreciem că, din punct de vedere semantic, formularea utilizată în art. 115 alin. (6) din legea fundamentală acoperă însă o sferă mai largă decât cea a Titlului II din Constituție, prin raportare la denumirea marginală a acestei secțiuni. În opinia noastră, explicația ar consta în faptul că în alte secțiuni ale legii fundamentale sunt înscrise alte drepturi ale omului. De exemplu, dreptul la cetățenie și dreptul la identitate al minorităților naționale sunt înscrise în Titlul I din Constituție. Totodată, apreciem că și drepturile și libertățile fundamentale ocrotite de pactele și tratatele

internaționale la care România este parte nu pot fi afectate prin ordonanțe de urgență, având în vedere prioritatea reglementărilor internaționale privind drepturile omului față de legislația internă.¹⁶

Ocrotirea și garantarea juridică a drepturilor fundamentale sunt vitale pentru statutul civic al individului, fiind esențiale pentru viața și demnitatea acestuia, pentru dezvoltarea materială, intelectuală și emoțională a omului, precum și pentru asigurarea participării sale la conducerea statului. Garanțiile juridice ale acestor drepturi sunt date și de reglementarea constituțională a câtorva instituții juridice, precum Avocatul Poporului, excepția de neconstituționalitate, răspunderea statului pentru vătămarea adusă unei persoane într-un drept al său, independența judecătorilor și supunerea lor numai față de lege.

În opinia unor doctrinari, drepturile și libertățile fundamentale au fost clasificate astfel:

a) inviolabilități (dreptul la viață, dreptul la integritatea fizică și la integritatea psihică, libertatea individuală, dreptul la apărare, dreptul la liberă circulație, dreptul la ocrotirea vieții intime, familiale și private, inviolabilitatea domiciliului);

b) drepturi și libertăți social-economice și culturale (dreptul la învățătură și la ocrotirea sănătății, accesul la cultură, dreptul la un mediu înconjurător sănătos, dreptul la muncă și la protecția socială a muncii, dreptul la grevă, dreptul de proprietate privată, dreptul de moștenire, dreptul la căsătorie, libertatea economică, dreptul persoanelor cu handicap la protecția specială);

c) drepturi și libertăți exclusiv politice (dreptul de a vota și de a fi ales);

a) drepturile și libertățile social-politice (dreptul de asociere, dreptul la informație,

¹⁶ Potrivit art. 20 din Constituție, „(1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile cetățenilor vor fi interpretate și aplicate în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care România este parte. (2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, și legile interne, au prioritate reglementările internaționale, cu excepția cazului în care Constituția sau legile interne conțin dispoziții mai favorabile.”

libertatea conștiinței, libertatea de exprimare, libertatea întrunirilor, secretul corespondenței);

b) drepturi garanții (dreptul de petiționare, dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică).¹⁷

În practica sa, Curtea Constituțională a sancționat situații de încălcare a acestor prevederi constituționale. De exemplu, prin Decizia nr. 1039 din 9 iulie 2009, Curtea Constituțională a declarat neconstituțională Legea de aprobare a Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 3/2009 pentru modificarea și completarea unor acte normative referitoare la organizarea și funcționarea unor structuri din cadrul aparatului de lucru al Guvernului, întrucât dispozițiile ordonanței de urgență „afectează drepturi fundamentale, precum egalitatea în drepturi a cetățenilor și dreptul la muncă și la protecția socială a muncii, așa cum sunt consfințite în prevederile constituționale ale art. 16 și 41”¹⁸. Față de considerentele acestei decizii, remarcăm că egalitatea în drepturi este o garanție prevăzută de Constituție ce se referă la toate drepturile și libertățile, neavând caracterul unui drept propriu-zis.

Procedând la interpretarea sistematică a prevederilor art. 115 alin. (6) din Constituție referitoare la drepturi și libertăți, prin raportare la cele ale art. 53 alin. (1) și (2), constatăm că, deși măsurile luate în temeiul acestor dispoziții constituționale au consecințe negative, păgubitoare, vătămătoare pentru cetățeni, exercițiul unor drepturi și libertăți poate fi restrâns prin ordonanță de urgență, proporțional și temporar, fără a se aduce atingere înseși existenței dreptului sau a libertății, având în vedere că ordonanța de urgență are forță juridică egală cu a legii, în consonanță cu opinia exprimată de Ion Deleanu. În opinia sa, această interpretare antrenează dificultăți în ceea ce privește controlul de constituționalitate. Curtea

¹⁷ I. Muraru, Elena Simina Tănăsescu, *Drept constituțional și instituții politice*, Ed. a 12-a, Vol. I, Ed. All Beck, București, 2005, p. 164-189.

¹⁸ A se vedea Decizia nr. 1039 din 9 iulie 2009 referitoare la excepția de neconstituționalitate a Legii de aprobare a Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 3/2009 pentru modificarea și completarea unor acte normative referitoare la organizarea și funcționarea unor structuri din cadrul aparatului de lucru al Guvernului, publicată în M. Of. al României, Partea I, nr. 582 din 21 august 2009.

Constituțională ar urma să constate dacă, în sensul art. 53 alin. (1) și (2) din legea fundamentală, a existat sau nu situația care justifică restrângerea exercițiului dreptului sau a libertății ori dacă restrângerea a avut ca rezultat, în realitate, atingerea existenței acestora, ori „în lipsa unor criterii obiective, Curtea ar urma să facă o apreciere concretă dacă între scopul legitim urmărit și mijloacele întrebuintate există sau nu un raport rezonabil, o apreciere care nu poate fi decât subiectivă”¹⁹.

Dincolo de conformitatea sau neconformitatea cu o dispoziție constituțională, constatăm că în această situație Curtea Constituțională ar formula judecăți de valoare luând în considerare circumstanțele concrete, pronunțându-se pe aspecte de oportunitate, dincolo de prevederile art. 146 din legea fundamentală.

Din același cadru, al garantării drepturilor omului, fac parte și drepturile electorale. Astfel, ordonanța de urgență nu poate afecta drepturile electorale. În interpretarea și aplicarea acestei dispoziții constituționale, un prim aspect care necesită clarificare este de a stabili conținutul sintagmei „drepturi electorale”, cu atât mai mult cu cât acestea fac parte din categoria drepturilor fundamentale, care sunt menționate în teza anterioară a aceluiași alineat al art. 115 din Constituție. În acest context, suntem ținuti să clarificăm dacă este vorba despre o dublă reglementare²⁰ sau dacă legiuitorul constituant și-a manifestat voința politico-juridică într-un scop diferit. Într-o interpretare constructivă, în sensul aplicării normei juridice înscrise în art. 115 alin. (6) din Constituție, considerăm că sintagma trebuie examinată cu anumite nuanțări, în special în ceea ce privește acele drepturi care sunt în legătură cu organizarea și desfășurarea

¹⁹ I. Deleanu, *op. cit.*, în *Curierul judiciar* nr. 6/2006, p. 54-55.

²⁰ Într-o opinie susține că „Puterea constituantă derivată din anul 2003 a introdus în Constituție o redundantă, deoarece drepturile electorale nu trebuiau enumerate distinct de drepturile și libertățile fundamentale, deoarece constituiau o parte componentă a acestora”. A se vedea I. Vida, *Legistică formală. Introducere în tehnica și procedura legislativă*, ediția a IV-a revizuită și completată – curs universitar –, Ed. Lumina Lex, București, 2010, p. 260-261.

procesului electoral.

În opinia noastră, sfera drepturilor electorale, al căror regim nu poate fi afectat prin reglementare pe calea ordonanței de urgență, nu se rezumă doar la drepturile electorale privite ca drepturi fundamentale și recunoscute prin articolele 36, 37 și 38 din Constituție, respectiv dreptul de vot, dreptul de a fi ales și dreptul de a fi ales în Parlamentul European. Interpretată în sens larg, sintagma poate să includă și alte drepturi ale cetățenilor, intrinsec legate de drepturile electorale, și care sunt reglementate prin legi speciale.

În sensul celor arătate mai sus, Curtea Constituțională, prin Decizia nr. 1189 din 6 noiembrie 2008, a arătat că „Drepturile electorale formează o categorie distinctă între drepturile și libertățile cetățenilor. Deși drepturile electorale sunt cuprinse în sfera drepturilor și libertăților prevăzute de Constituție, legiuitorul constituant a inserat distinct, alături de acestea, în cuprinsul alin. (6) al art. 115 din Legea fundamentală, categoria drepturilor electorale, pentru a sublinia că acestea se referă și la drepturile electorale menționate de legislația infraconstituțională. Rezultă, așadar, că sfera drepturilor electorale este mai largă decât cea rezultată din Constituție, unde sunt reglementate doar drepturile electorale fundamentale ale cetățenilor, în timp ce celelalte drepturi electorale sunt prevăzute de lege.”²¹ Curtea Constituțională a mai precizat astfel că „Legiuitorul ordinar are competența exclusivă ca, subordonându-se acestor norme cu caracter imperativ și general, să dezvolte, la nivelul legislației infraconstituționale, condițiile concrete pentru exercitarea dreptului de a fi ales la nivelul fiecărei funcții publice electivă. Dispozițiile legale astfel reglementate trebuie însă să fie în concordanță cu principiile statuate în art. 16 alin. (3), art. 37 și 40 din Legea fundamentală”.

În continuare, același for „a făcut interpretarea de principiu a dispozițiilor constituționale care interzic adoptarea de ordonanțe de urgență care afectează drepturile

electorale”²², precizând că „alături de drepturile electorale fundamentale consacrate de Constituție se regăsesc și alte drepturi electorale reglementate prin lege (dreptul alegătorilor de a face întâmpinări împotriva omisiunilor, a înscrisurilor greșite sau a oricăror erori din Registrul electoral; dreptul alegătorilor de a verifica înscrierea în listele electorale, de a face întâmpinări împotriva omisiunilor, a înscrierilor greșite și a oricăror erori din cuprinsul acestora; dreptul alegătorilor de a face contestație cu privire la listele electorale; dreptul alegătorilor de a obține cartea de alegător; dreptul de contestare a candidaturilor; dreptul candidaților de a contesta operațiunile electorale; dreptul candidaților de a avea acces la mijloacele de informare în masă). Aceste drepturi sunt drepturi electorale procedurale, ce țin de exercitarea drepturilor electorale fundamentale ale cetățenilor (dreptul de vot, dreptul de a fi ales, dreptul de a alege).”

Pe de altă parte, este necesară interpretarea verbului „a afecta” cu referire la drepturile electorale și stabilirea sensului utilizării lui de către legiuitorul constituant în acest context, având în vedere considerațiile expuse cu privire la sintagmele „nu pot afecta instituțiile fundamentale ale statului” și „nu pot afecta drepturile, libertățile și îndatoririle prevăzute de Constituție”²³.

Din punctul de vedere al Curții Constituționale, „aceasta urmează să rețină numai sensul juridic al noțiunii, sub diferite nuanțe, cum ar fi: „a suprima”, „a aduce atingere”, „a prejudicia”, „a vătăma”, „a leza”, „a antrena consecințe negative”, cu privire la categoria drepturilor electorale ce fac obiectul excepției de neconstituționalitate”.

Conform instanței de contencios constituțional, din interpretarea art. 115 alin. (6) din Constituție, „ordonanțele de urgență nu pot fi adoptate dacă „afectează”, dacă au consecințe negative, dar, în schimb, pot fi adoptate dacă, prin reglementările pe care le conțin, au consecințe pozitive în domeniile în care

²¹ A se vedea Decizia nr. 1189/2008, publicată în M. Of. al României, Partea I, nr. 787 din 25 noiembrie 2008.

²² C.L. Popescu, *Accesul la justiția constituțională pe calea contenciosului administrativ*, în Noua Revistă a Drepturilor Omului nr. 3/2007, p. 8.

²³ A se vedea supra, p. 2-6.

interven.”²⁴

Așadar, printr-o ordonanță de urgență nu poate fi restrâns un drept electoral, dar poate fi decis într-un sens care să aibă consecințe pozitive asupra sa.

Tot în Decizia nr. 1189/2009, Curtea Constituțională a apreciat că „pe calea ordonanțelor de urgență se poate interveni asupra drepturilor electorale procedurale prevăzute în legislația infraconstituțională, în măsura în care nu se aduce atingere existenței dreptului, nu se „afectează” substanța dreptului ca atare”²⁵.

Într-o altă decizie, Curtea Constituțională a sancționat nerespectarea dispozițiilor constituționale în această materie, admitând în parte excepția de neconstituționalitate pe motiv că „Nu este vorba (...) de impunerea unor limite sau de circumstanțierea modalității de exercitare a dreptului de a fi ales, ci chiar de anularea sa prin nerecunoaștere, nereglementare legală” întrucât „textul legal criticat nu prevede în mod expres, direct, eliminarea candidaților independenți de la alegerile parlamentare parțiale, însă aceasta rezultă tocmai din formula „numai partidele, și organizațiile”, redactare restrictivă și imperativă, ce exclude în mod logic orice altă interpretare. Chiar dacă îmbracă forma unei omisiuni legislative, viciul de neconstituționalitate sesizat nu poate fi ignorat, deoarece o atare omisiune este cea care generează, *eo ipso*, încălcarea dreptului constituțional de a fi ales. Or, Curtea Constituțională, potrivit art. 142 din Legea fundamentală, este garantul supremației Constituției, ceea ce presupune, printre altele, conformitatea întregului drept cu Constituția, controlul constituționalității legilor. În concluzie, legea electorală poate preciza condițiile în care o persoană poate candida în calitate de independent (...), dar nu poate, sub nicio formă, să îndepărteze de la procesul electoral, în cazul alegerilor parțiale, candidatura ca independent a unei persoane, fără ca prin aceasta să nu încalce dreptul

²⁴ A se vedea Decizia nr. 1189/2008, publicată în M. Of. al României, Partea I, nr. 787 din 25 noiembrie 2008.

²⁵ *Ibidem*.

fundamental constituțional consacrat de art. 37 – „Dreptul de a fi ales”²⁶.

Limitarea referitoare la drepturile electorale nu include însă și sistemul electoral, care se reglementează prin lege organică, conform dispozițiilor art. 73 alin. (3) lit. a) din Constituție. Având în vedere că prin ordonanțe de urgență se poate reglementa și în domenii rezervate legilor organice, constatăm că este posibil ca prin intermediul ordonanței de urgență să se intervină în acest domeniu, cu respectarea condiției imperative legată de existența situației excepționale.

Nu în ultimul rând, ordonanțele de urgență nu pot viza măsuri de trecere silită a unor bunuri în proprietate publică. Această prevedere constituțională este intrinsec legată de dispozițiile art. 44 alin. (2) – (4) din Constituție, conform cărora „Proprietatea privată este garantată și ocrotită în mod egal de lege, indiferent de titular (...) Nimeni nu poate fi expropriat decât pentru o cauză de utilitate publică, stabilită potrivit legii, cu dreaptă și prealabilă despăgubire (...) Sunt interzise naționalizarea sau orice alte măsuri de trecere silită în proprietate publică a unor bunuri pe baza apartenenței sociale, etnice, religioase, politice sau de altă natură discriminatorie a titularilor.”

În aplicarea acestei interdicții constituționale în materia adoptării ordonanțelor de urgență, ne întrebăm în ce măsură această limită materială se delimitează de aceea referitoare la drepturile prevăzute de Constituție având în vedere că dreptul de proprietate este reglementat în legea fundamentală.

Apreciem că este mai degrabă o măsură de siguranță legislativă din partea legiuitorului constituant decât o măsură distinctă de protecție a dreptului de proprietate. Exproprierea, naționalizarea fac parte din recentul nostru

²⁶ A se vedea Decizia Curții Constituționale nr. 503 din 20 aprilie 2010 referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 29 alin. (5), art. 30 și ale art. 48 alin. (17) din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaților și a Senatului și pentru modificarea și completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităților administrației publice locale, a Legii administrației publice locale nr. 215/2001 și a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleșilor locali, publicată în M. Of. al României, Partea I, nr. 353 din 28 mai 2010.

trecut comunist care au marcat profund societatea.

În doctrină s-a apreciat că limitele materiale ale reglementării prin ordonanțe de urgență sunt „fie ilogice, fie insuficiente”²⁷ prin imprecizia noțiunilor. Desigur că și noi dorim acuratețe terminologică, care conferă actului normativ precizie și predictibilitate, dar să avem în vedere că opțiunea pentru conținutul normei juridice ori pentru limbaj este rezultatul unor dezbateri tehnice și compromisuri politice ale momentului. Analiza normelor juridice și posibilele interpretări concură la creșterea informării și posibil a calității actului normativ cu prilejul modificării.

Caracterul imperativ al limitelor materiale în materia ordonanțelor de urgență atrage sancțiuni specifice pentru ordonanța care le încalcă. Astfel, nerespectarea prevederilor art. 115 alin. (6) din Constituție determină caracterul *sui generis* neconstituțional al respectivei ordonanțe de urgență. Singura autoritate publică îndreptățită să aprecieze caracterul de constituționalitate al unui act normativ este Curtea Constituțională. Dar faptul că această instituție nu se poate sesiza din oficiu și că ordonanțele nu sunt supuse controlului *a priori* de constituționalitate poate conduce la situații de anormalitate juridică, prin care o ordonanță de urgență vădit neconstituțională prin încălcarea prevederilor art. 115 alin. (6) din Constituție produce efecte juridice până când forul constituțional declară caracterul său neconstituțional.

Posibilitatea verificării constituționalității actelor normative înaintea intrării lor în vigoare este un remarcabil progres al statului de drept, în scopul asigurării respectării drepturilor omului. Ori, imposibilitatea exercitării controlului *a priori* de constituționalitate asupra ordonanțelor este, în opinia noastră, cea mai semnificativă diferență între legi și ordonanțe, în detrimentul garantării constituționalității actului normativ.

Cu privire la situația existentă în alte state, am constatat în linii generale că prin dispoziții constituționale se fixează domeniile în

care Executivul nu poate adopta acte cu putere de lege, chiar dacă este vorba despre situații excepționale. Prin norme constituționale se impun anumite interdicții, regula generală fiind că prin ordonanțe de urgență nu poate fi modificată sau completată Constituția, interdicție aplicabilă tuturor actelor legislative.

În legile fundamentale ale altor state au fost reglementate și alte interdicții, precum în țara noastră. Astfel, în Austria, în conformitate cu art. 18 alin. 5 din Legea Constituțională Federală, actele cu putere de lege nu pot modifica legile constituționale federale, nu pot stabili obligațiuni financiare permanente pentru Federație, landuri, regiuni și comunități sau pentru cetățenii Federației, nu pot dispune înstrăinarea proprietății publice, nu pot stabili măsuri în domeniul dreptului muncii și al asigurărilor sociale.

În art. 110 din Constituția Estoniei se prevede că prin decretul Președintelui nu pot fi puse în aplicare, modificate sau abrogate Constituția și bugetul de stat, legile privind cetățenia, alegerea Consiliului de Stat, a Președintelui Republicii și a autorităților locale, legile privind referendumul, Guvernul, autonomia culturală a minorităților naționale, sistemul instanțelor judecătorești și procedura judiciară, controlul de stat, starea excepțională și apărarea statului, Banca Estoniei și impozitele de stat.

Potrivit art. 81 din Constituția Letoniei, prin actele Cabinetului Miniștrilor nu poate fi modificată legea privind alegerea Parlamentului și nici nu se poate interveni asupra legii privind sistemul instanțelor judecătorești și procedura judiciară, a legii privind bugetul național, a legilor adoptate de Sejm în legislatura respectivă; de asemenea, ele nu pot viza amnistia, emiterea de monedă, impozitele, plățile vamale și tarifele feroviare.

De asemenea, în art. 86 alin. 1 din Constituția Spaniei este stipulat că Guvernul poate emite decrete-legi provizorii fără a afecta sistemul juridic al instituțiilor de bază ale statului, drepturile, libertățile și îndatoririle cetățenilor prevăzute în Constituție, regimul comunităților autonome și sistemul electoral general.

²⁷ D. C. Dănișor, I. Dogaru, Gh. Dănișor, *Teoria generală a dreptului*, ediția a 2-a, Ed. C. H. Beck, București, 2008, p. 153.

II. DOCUMENTAR JURIDIC

LEGEA NR. 217/2003 PENTRU PREVENIREA ȘI COMBATerea VIOLENTEI ÎN FAMILIE*

Ioana Vida

Art. 1 alin. (1) stabilește ca obiect de interes național ocrotirea și sprijinirea familiei, dezvoltarea și consolidarea solidarității familiale, iar pe cale de consecință, la alin. (2) se arată că prevenirea și combaterea violenței în familie fac parte din politica integrată de ocrotire și sprijinire a familiei și reprezintă o importantă problemă de sănătate publică. În acest context se recomandă un climat familial bazat pe prietenie, afecțiune și întrajutorare morală și materială. De asemenea protecția și promovarea drepturilor victimelor violenței în familie trebuie să se realizeze în conformitate cu principiul legalității, principiul respectării demnității umane, principiul prevenirii săvârșirii actelor de violență în familie, principiul celerității, principiul parteneriatului, principiul egalității de șanse și de tratament. La aceste principii se angajează statul roman, prin autoritățile competente, să elaboreze și să implementeze politici și programe destinate prevenirii și combaterii violenței în familie, precum și protecției victimelor violenței în familie.

De asemenea, legea clarifică care sunt formele de violență și care sunt drepturile victimei. Astfel, noile dispoziții legale stabilesc formele sub care se poate manifesta violența în familie. De asemenea se statuează dreptul victimei la respectarea personalității, al demnității și al vieții private.

Astfel, în primul rând, conform legii, noțiunea de **violență în familie** presupune orice acțiune sau inacțiune intenționată, manifestată

fizic sau verbal, săvârșită de către un membru de familie împotriva altui membru al aceleiași familii, care provoacă ori poate cauza un prejudiciu sau suferințe fizice, psihice, sexuale, emoționale ori psihologice, inclusiv amenințarea cu asemenea acte, constrângerea sau privarea arbitrară de libertate. Noile reglementări stabilesc că pot fi considerate acte de violență inclusiv actele de gelozie sau izolarea victimei de familie și prieteni, interzicerea activității profesionale, impunerea voinței, provocarea de stări de tensiune și suferință psihică, controlul vieții personale, privarea de mijloace economice sau interzicerea accesului la valorile culturale, etnice sau religioase sunt considerate ca fiind acte violente, iar victima poate să ceară, în aceste cazuri, ordin de restricție față de agresor.

Legea lărgeste aria de aplicare a noțiunii de **membru de familie**. Astfel noile prevederi legale stabilesc la art. 5 că prin membru de familie, se înțeleg ascendenții și descendenții, frații și surorile, copiii acestora, precum și persoanele devenite prin adopție, potrivit legii, astfel de rude; soțul/soția și/sau fostul soț/fosta soție; persoanele care au stabilit relații asemănătoare aceloră dintre soți sau dintre părinți și copii, în cazul în care conviețuiesc; pe lângă soț/soție sau rudă apropiată, poate fi considerat chiar și fostul soț/ fosta soție sau cel cu care se conviețuiește, chiar și în afara căsătoriei; tutorele sau altă persoana care exercita în fapt sau în drept drepturile fata de persoana copilului; reprezentantul legal sau alta persoana care îngrijește persoana cu boala psihică, dizabilitate intelectuală sau handicap fizic, cu excepția celor care îndeplinesc aceste atribuții în exercitarea sarcinilor profesionale.

În al doilea rând, victima are dreptul la respectarea personalității, demnității și a vieții

* Republicată în temeiul dispozițiilor art. IV din Legea nr. 25/2012 privind modificarea și completarea Legii nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 165 din 13 martie 2012, dându-se textelor o nouă numerotare.

sale private, la informarea cu privire la exercitarea drepturilor sale, la protecție specială, adecvată situației și nevoilor sale, la servicii de consiliere, reabilitare, reintegrare socială, precum și la asistență medicală gratuită, la consiliere și asistență juridică gratuită, în condițiile legii. În acest sens, art. 15 alin. (1) enumeră unitățile pentru prevenirea și combaterea violenței în familie, respectiv centre de primire în regim de urgență, centre de recuperare pentru victimele violenței în familie, centre de asistență destinate agresorilor, centre pentru prevenirea și combaterea violenței în familie, centre pentru servicii de informare și sensibilizare a populației. Alin. (2) consacră faptul că aceste unități oferă gratuit servicii sociale destinate victimelor violenței în familie, respectiv asigură protecție, găzduire, îngrijire și consiliere victimelor violenței în familie, locația acestora fiind secretă publicului larg.

Remarcăm că cea mai importantă noutate introdusă de lege o reprezintă prevederea referitoare la **ordinul de protecție**. Conform art. 23 alin.(1) persoana a cărei viață, integritate fizică sau psihică ori libertate este pusă în pericol printr-un act de violență din partea unui membru al familiei, poate solicita instanței să emită un ordin de protecție.

Măsurile ordinului de protecție cuprind evacuarea temporară a agresorului din locuința familiei, indiferent dacă acesta este titularul dreptului de proprietate, reintegrarea victimei și, după caz, a copiilor, în locuința familiei, limitarea dreptului de folosință al agresorului numai asupra unei părți a locuinței comune atunci când aceasta poate fi astfel partajată încât agresorul să nu vină în contact cu victima,

obligarea agresorului la păstrarea unei distanțe minime determinate față de victimă, față de copiii acesteia sau față de alte rude ale acesteia ori față de reședința, locul de muncă sau unitatea de învățământ a persoanei protejate, interdicția pentru agresor de a se deplasa în anumite localități sau zone determinate pe care persoana protejată le frecventează sau le vizitează periodic, interzicerea oricărui contact, inclusiv telefonic, prin corespondență sau în orice alt mod, cu victima, obligarea agresorului de a preda poliției armele deținute, încredințarea copiilor minori sau stabilirea reședinței acestora.

De asemenea instanța poate dispune suportarea de către agresor a chiriei și a întreținerii pentru locuința temporară unde victima, copiii minori sau alți membri de familie locuiesc sau urmează să locuiască din cauza imposibilității de a rămâne în locuința familială, obligarea agresorului de a urma consiliere psihologică, psihoterapie sau poate recomanda luarea unor măsuri de control, efectuarea unui tratament ori a unor forme de îngrijire, în special în scopul dezintoxicării.

Remarcăm rolul important al obținerii unui ordin de protecție, respectiv interzicerea oricărui contact cu victima. De asemenea, agresorul este obligat să predea poliției armele deținute.

Durata măsurilor dispuse prin ordinul de protecție se stabilește de judecător, fără a putea depăși 6 luni de la data emiterii ordinului. Pentru a obține un astfel de ordin de protecție, victima trebuie să completeze o cerere care este scutită de taxa judiciară de timbru și care va fi judecată de urgență.

LEGEA NR. 119 DIN 16 OCTOMBRIE 1996 CU PRIVIRE LA ACTELE DE STARE CIVILĂ

Ioana Vida

Instituția actelor de stare civilă prezintă în dreptul nostru o importanță deosebită, atât pentru satisfacerea unor interese ale statului, cât și pentru identificarea persoanelor fizice în familie și în societate și pentru apărarea drepturilor lor recunoscute și ocrotite de lege.

În literatura de specialitate și în practica judecătorească termenul de act juridic desemnează atât o manifestare de voință săvârșită în scopul de a produce efecte juridice, respectiv de a crea, modifica, transmite sau stinge raporturi juridice, cât și înscrisul întocmit în scopul de a se dovedi o operațiune juridică. Prin urmare actul juridic de stare civilă are menirea de a constata acte și fapte juridice în scopul dovedirii stării civile a unei persoane.

Starea civilă sau statutul civil însumează elemente ce individualizează o persoană ca subiect de drepturi și obligații și îi stabilește poziția juridică în raport cu ceilalți indivizi purtători de drepturi și obligații. Cu alte cuvinte, starea civilă reprezintă mijlocul de identificare al persoanei fizice.

Funcția socială a actelor de stare civilă se distinge din faptul că înregistrarea actelor și a faptelor de stare civilă se face în interesul statului și în vederea ocrotirii drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor. Astfel, starea civilă reprezintă un ansamblu de drepturi subiective nepatrimoniale, având caracterele juridice ale unor astfel de drepturi, respectiv: opozabilitatea erga omnes, inalienabilitate, imprescriptibilitate, personalitate și universalitate.

Actele de stare civilă se întocmesc, în condițiile stabilite de lege, de către organele competente, în registre de stare civilă. Potrivit dispozițiilor art.2 alin. (1) din Legea nr.119/1996¹, actele de naștere, de căsătorie și de deces se întocmesc în registre de stare civilă, în două exemplare, ambele originale. Remarcăm

¹ Republicată în Monitorul Oficial nr. 339 din 18 mai 2012.

faptul că starea civilă este determinată de lege și *este dobândită ca urmare* a producerii unor fapte juridice (naștere, moarte), a încheierii unor acte juridice (căsătorie, adopție, recunoașterea filiației) sau a pronunțării și rămânerii definitive a unor hotărâri judecătorești cu efecte asupra stării civile (hotărâri de divorț, cele privind anularea căsătoriei, încuviințarea, desfacerea sau anularea adopției etc).

Emiterea actelor de stare civilă a fost corelată dispozițiilor Noului Cod Civil prin republicarea, modificarea și completarea Legii nr.119/ 1996 în temeiul art. V din O.U.G. nr. 80/2011², aprobată prin Legea nr. 61/2012³.

Astfel, în cadrul Capitolului I Dispoziții generale, Secțiunea 1, Actele de stare civilă și persoanele care le întocmesc a fost modificat și completat prin art. 8, în sensul că orice modificare intervenită în statutul civil al unei persoane, fie ca urmare a întocmirii unui act de stare civilă, fie dispusă printr-o hotărâre judecătorească definitivă și irevocabilă ori printr-un act administrativ, se comunică din oficiu, în termen de 10 zile, serviciului public comunitar local de evidență a persoanelor sau, după caz, ofițerului de stare civilă din cadrul primăriei unității administrativ-teritoriale care a întocmit actul de naștere, de căsătorie sau de deces al persoanei la care această modificare se referă, în vederea înscrierii mențiunilor corespunzătoare. De asemenea, în cuprinsul dispoziției legale se arată că înscrierea în actele de stare civilă cu privire la modificarea intervenită în statutul civil se poate face și la cererea persoanei interesate.

Modificările și completările intervenite în cadrul procedurii de întocmire a actelor de stare civilă rezidă din art. 15 alin. (1), care statuează faptul că numele de familie și

² Publicată în Monitorul Oficial nr. 694 din 30 septembrie 2011

³ Publicată în Monitorul Oficial nr. 257 din 18 aprilie 2012.

prenumele copilului se stabilesc potrivit art. 84 din Legea nr. 287/2009, republicată. Spre deosebire de vechea reglementare, alin. (2) al aceluiași articol stabilește că ofițerul de stare civilă are obligația de a refuza motivat, comunicând în scris declarantului, înregistrarea prenumelor formate din cuvinte indecente, ridicole ori altele asemenea, de natură a afecta ordinea publică și bunele moravuri sau interesele copilului, după caz. Acest articol se coroborează cu art. 66 alin. (1) și (2), care precizează că la întocmirea actului de naștere, precum și a celorlalte acte de stare civilă, numele de familie și prenumele titularului se scriu în limba maternă, folosindu-se alfabetul latin și că numele sau prenumele formate în două sau mai multe cuvinte se scriu cu cratimă, spre deosebire de vechea reglementare. Conform art. 20, actul de naștere, în cazul copilului părăsit de mamă în unități sanitare, se face imediat după împlinirea termenului de 30 de zile de la întocmirea procesului-verbal de constatare a părăsirii copilului, semnat de reprezentantul direcției generale de asistență socială și protecția copilului, de reprezentantul poliției și de cel al unității sanitare.

Dacă identitatea mamei nu a fost stabilită în termen serviciul public de asistență socială în a cărui rază administrativ-teritorială a fost găsit copilul, pe baza documentației transmise de direcția generală de asistență socială și protecția copilului, are obligația să solicite, în termen de 48 de ore, primarului competent să întocmească actul de naștere dispoziția privind stabilirea numelui și prenumelui copilului și să facă declarația de înregistrare a nașterii la serviciul public comunitar de evidență a persoanelor. Dispoziția privind stabilirea numelui și prenumelui copilului se emite de către primar în termen de 5 zile de la data solicitării.

Întocmirea actului de căsătorie se realizează conform art. 24 alin. (1) și (2) de

către ofițerul de stare civilă la sediul serviciului public comunitar local de evidență a persoanelor, al primăriei în a cărei rază de competență teritorială își are domiciliul ori reședința unul dintre viitorii soți sau, după caz, la un sediu destinat acestui scop, stabilit de primarul unității administrativ-teritoriale respective. De asemenea, căsătoria se poate încheia în afara sediului serviciului public comunitar local de evidență a persoanelor sau, după caz, al primăriei competente, cu aprobarea primarului.

În ceea ce privește întocmirea actului de deces, art. 36 alin. (4) introduce obligația structurii de stare civilă din cadrul serviciului public comunitar local de evidență a persoanelor sau, după caz, a ofițerului de stare civilă din cadrul primăriei unității administrativ-teritoriale în a cărei rază se afla ultimul domiciliu al defunctului de a comunica, în scris, camerei notarilor publici în a cărei rază administrativă se află lista actualizată a actelor de deces întocmite. Lista se transmite lunar și trebuie să cuprindă în mod obligatoriu numele, prenumele și ultimul domiciliu al defunctului. De asemenea, în temeiul alin. (2) misiunile diplomatice și oficiile consulare ale României acreditate în străinătate trebuie să comunice lista actualizată a actelor de deces întocmite Ministerului Afacerilor Externe, care trebuie să o transmită Camerei Notarilor Publici București.

În acest context, salutăm și Legea nr. 65/2012 pentru aderarea României la Convenția nr. 16 a Comisiei Internaționale de Stare Civilă referitoare la eliberarea extraselor multilingve ale actelor de stare civilă, semnată la Viena la 8 septembrie 1976⁴. Aderarea României la Convenția nr. 16 facilitează circulația și recunoașterea documentelor de stare civilă românești pe teritoriile statelor părți la Convenția nr.16, contribuind la eliminarea birocrăției și la reducerea falsurilor în actele de stare civilă.

⁴ Publicată în Monitorul Oficial, nr. 277, din 26 aprilie 2012.

**ORDONANȚA DE URGENȚĂ NR. 21/2012
PRIVIND MODIFICAREA ȘI COMPLETAREA LEGII EDUCAȚIEI NAȚIONALE NR.
1/2011⁵**

Ioana Vida

Prin Ordonanța de urgență nr. 21/2012, Guvernul României a modificat și a completat Legea educației naționale nr. 1/2011 stabilind indicatorii juridici care să garanteze o bună desfășurare a anului școlar și universitar 2012-2013.

Modificările și completările Legii educației au în vedere atât asigurarea cadrului legal necesar sprijinirii educației timpurii, a sporirii accesului tuturor copiilor la o educație de calitate, cât și asigurarea accesului egal la educație și al egalității de șanse, la creșterea ratei de succes școlar prin asigurarea resursei umane calificate la clasa pregătitoare, în toate localitățile, din mediul urban și mediul rural.

O atenție deosebită este acordată atât clasei pregătitoare, din învățământul primar, care va funcționa începând cu anul școlar 2012-2013, cât și personalului didactic titular în învățământul preuniversitar aferent.

De asemenea, este creionat programul național de formare continuă, care va fi derulat în luna iulie 2012 pentru cadrele didactice, care vor preda la clasa pregătitoare în anul școlar 2012-2013.

Astfel, art. 253 se modifică, statuând la alin. (1) următoarele: „Cadrele didactice netitulare calificate, care au participat la concursuri de titularizare în anii 2008, 2009, 2010 și 2011, care au obținut cel puțin nota 7 și au ocupat un post/o catedră, devin titulare în sistemul de învățământ preuniversitar, dacă sunt îndeplinite cumulativ următoarele condiții generale a) se certifică valabilitatea postului/catedrei și b) consiliul de administrație al școlii respective este de acord”; iar la alin. (2)

„Condițiile specifice pentru titularizarea personalului didactic care a participat la concursuri de titularizare în anul 2011, în condițiile alin. (1), se stabilesc prin metodologie elaborată cu consultarea partenerilor de dialog social și aprobată prin ordin al ministrului educației, cercetării, tineretului și sportului.”

Totodată, se creează cadrul legal necesar asigurării funcțiilor de conducere în unitățile de învățământ preuniversitar, a funcțiilor de conducere, de îndrumare și de control în inspectoratele școlare și a funcțiilor de conducere în casele corpului didactic pentru perioada 2012-2013 până la organizarea concursurilor pentru ocuparea acestor funcții.

În acest context, art. 158 este completat cu alin. (4¹), care statuează că „prin excepție de la prevederile alin. (4), până la finalul anului universitar 2012/2013, evaluarea școlilor doctorale se face de către ARACIS sau de către o altă agenție de asigurare a calității, din țară sau din străinătate. Sistemul de criterii și metodologia de evaluare se stabilesc prin ordin al ministrului educației, cercetării, tineretului și sportului, pe baza propunerilor ARACIS. Fiecare școală doctorală este evaluată periodic, din 5 în 5 ani.”

De asemenea, art. 160 este completat cu alin. (5), evidențiind faptul că, prin excepție de la prevederile alin. (3) și (4), pentru anul universitar 2012-2013, numărul granturilor doctorale se stabilește prin hotărâre a Guvernului și se repartizează IOSUD prin ordin al ministrului educației, cercetării, tineretului și sportului, care, la rândul lui, are rolul de a repartiza școlilor doctorale granturile doctorale prin competiție între acestea, pe baza unei metodologii aprobate de senatul universității.

⁵ Publicată în M.Of. nr. 372 din 31 mai 2012.

În ceea ce privește studiile universitare de doctorat, acestea se pot organiza, în perioada 2012-2013, conform art. 162 alin.(1¹) și în cotutelă, în cazul în care studentul doctorand își desfășoară activitatea sub îndrumarea concomitentă a unui conducător de doctorat din România și a unui conducător de doctorat dintr-o altă țară sau sub îndrumarea concomitentă a 2 conducători de doctorat din instituții diferite din România, pe baza unui acord scris între instituțiile organizatoare implicate.

În plus, doctoratul în cotutelă poate fi organizat și în cazul în care conducătorii de doctorat sunt din aceeași IOSUD ((Institution Administering Doctoral University Studies), dar au specializări/domenii diferite de studii, conform prevederilor din Carta universitară.

Remarcăm faptul că O.U.G. nr. 21/2012 reiterează faptul că învățământul constituie una din prioritățile naționale, întrucât vizează interesul public.

III. JURISPRUDENȚĂ

ÎNCĂLCAREA ART. 8 DIN CONVENȚIA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI ȘI ÎNCĂLCAREA ART. 1 DIN PROTOCOLUL NR. 7 ÎN CAUZA GELERI ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

Art. 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului stabilește dreptul la respectarea vieții private și de familie. Astfel ”1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale.

2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății și a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora.”

Art. 1 din Protocolul nr. 7 la Convenția Europeană a Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale statuează garanțiile procedurale în cazul expulzării de străini: ”1. Un străin care își are reședința în mod legal pe teritoriul unui stat nu poate fi expulzat decât în temeiul executării unei hotărâri luate conform legii și el trebuie să poată:

a) să prezinte motivele care pledează împotriva expulzării sale;
b) să ceară examinarea cazului său; și
c) să ceară să fie reprezentat în acest scop în fața autorităților competente sau a uneia ori a mai multor persoane desemnate de către această autoritate.

2. Un străin poate fi expulzat înainte de exercitarea drepturilor enumerate în paragraful 1 a), b) și c) al acestui Protocol, atunci când expulzarea este necesară în interesul ordinii publice sau se întemeiază pe motive de securitate națională.”

(extras)

Procedura

1. Domnul Z. G., reclamantul, a sesizat Curtea împotriva României în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

În fapt

I. Circumstanțele speței

4. Reclamantul s-a născut în 1973 și locuiește în Chișinău, în Moldova.

5. Reclamantul este cetățean turc de origine kurdă, cu domiciliul în București înainte de a fi expulzat. La 15 noiembrie 1993, acesta a fost înregistrat de Serviciul pentru Străini al Municipiului București care i-a prelungit dreptul de ședere de la 20 ianuarie 1994 până la 19 iulie 1994.

6. La 7 mai 1998, reclamantul a fost condamnat la 2 ani de închisoare cu executare de Judecătoria Focșani pentru nerespectarea normelor privind operațiunile de import și export, fals, fals privind identitatea și trecerea ilegală a frontierei. Astfel cum reiese din copia hotărârii definitive de condamnare, depusă la dosar de Guvern, pedeapsa pronunțată împotriva reclamantului a făcut obiectul grațierii, în ziua în care a fost pronunțată.

7. La 27 noiembrie 1998, printr-o hotărâre judecătorească definitivă, reclamantul a obținut statutul de refugiat politic în România. Acest statut i-a fost acordat pentru o durată nelimitată, prin ordinul ministrului de interne din 15 octombrie 2001.

8. În 2003 acesta s-a căsătorit cu o cetățeană româncă. O copie a certificatului de căsătorie a fost depusă la dosar. La 25 ianuarie

2005, cuplul a avut o fiică. În afară de aceasta, reclamantul mai era asociat în două societăți comerciale.

9. Prin ordonanța din 21 februarie 2005, procurorul Parchetului de pe lângă Curtea de Apel București l-a declarat pe reclamant indezirabil și i-a interzis șederea în România pentru o perioadă de 10 ani, pe motiv că „indicii temeinice și grave indicau faptul că acesta desfășura activități de natură să pună în pericol siguranța națională”.

10. Această ordonanță a fost comunicată reclamantului la 23 februarie 2005. La această ultimă dată, la ora 18,45, a fost arestat și expulzat în Italia. Potrivit persoanei în cauză, înainte de expulzarea sa în Italia, agenții de poliție însărcinați cu executarea acestei măsuri l-au lovit și l-au rănit cu ocazia prinderii sale în vederea expulzării. Acesta afirma că a fost lovit și rănit și, din această cauză, și-a pierdut cunoștința, trezindu-se doar la aeroportul din București. Reclamantul a aterizat la Verona. Ulterior, a plecat la Roma, unde a fost examinat de E. Z., medic în Asociația de combatere a torturii, Medici contro la tortura, care a întocmit un certificat constatator medical. O copie a certificatului medical a fost depusă la dosarul prezentei cauze.

11. Certificatul medical întocmit la 1 martie 2005 de medicul E. Z. a constatat rănilor reclamantului [excoriații, echimoze, contuzii, la nivelul capului (frunte), la nivelul toracelui (spate), precum și la nivelul abdominal și al mâinilor și picioarelor].

12. La 28 februarie 2005, avocatul reclamantului a depus în fața Curții de Apel București o contestație împotriva ordonanței din 21 februarie 2005. Acesta solicita suspendarea executării măsurii; denunța, printre altele, nemotivarea măsurii luate împotriva clientului său; de asemenea, sublinia că reclamantul trăia de mult timp în România, era căsătorit cu o cetățeană româncă, aceștia aveau un copil și nu săvârșise nicio infracțiune împotriva securității statului. Acesta preciza că clientul său era asociat în două societăți comerciale.

13. Avocatul Autorității pentru străini a răspuns că autoritățile nu aveau nicio obligație de motivare a unei asemenea măsuri, din moment ce motivele intrau sub incidența securității naționale.

14. Prin hotărârea din 3 martie 2005, Curtea de Apel București a respins contestația reclamantului ca fiind nefondată.

16. Din copia unei scrisori trimise la 9 octombrie 2009 din partea Ministerului de Interne agentului guvernamental român reiese că, la 19 aprilie 2005, Oficiul Național pentru Refugiați a anulat statutul de refugiat al reclamantului.

17. Reclamantul a introdus o nouă contestație împotriva ordonanței pronunțate la 21 februarie 2005. De această dată a solicitat anularea ordonanței parchetului invocând statutul său de refugiat și a solicitat Curții de Apel București să îi confirme statutul de refugiat care îi fusese acordat în 1998.

18. Prin hotărârea din 14 februarie 2006, Curtea de Apel București a admis o excepție invocată de Ministerul de Interne și a respins acțiunea reclamantului invocând autoritatea de lucru judecat. Cu privire la capătul de cerere referitor la statutul de refugiat al reclamantului, Curtea de Apel a hotărât că, atâta timp cât măsura de retragere a statutului de refugiat nu era anulată pe cale judiciară, era imposibil să li se dispună autorităților menținerea acestei măsuri. Această hotărâre a fost confirmată prin hotărârea din 7 decembrie 2006 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, cu aceeași motivare.

În drept

I. Cu privire la pretinsa încălcare a art. 8 din Convenție

20. Reclamantul pretinde că măsura de expulzare al cărei obiect l-a făcut, precum și interdicția de ședere pe o perioadă de 10 ani, pronunțată împotriva sa, aduc atingere dreptului său la respectarea vieții private și de familie, garantat de art. 8 din Convenție, redactat astfel:

„1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului și a corespondentei sale.

2. Nu este admisă ingerința unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât dacă aceasta este prevăzută de lege și constituie, într-o societate democratică, o măsură necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protecția sănătății, a moralei, a drepturilor și a libertăților altora.”

A. Cu privire la admisibilitate

21. Curtea constată că acest capă de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 paragraful 3 din Convenție. De asemenea, Curtea constată că acesta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarat admisibil.

B. Cu privire la fond

2. Motivarea Curții

a) Cu privire la existența unei ingerințe în dreptul reclamantului la respectarea vieții sale private și de familie

25. Curtea reamintește că, potrivit unui principiu de drept internațional consacrat, statele au dreptul, fără a aduce atingere angajamentelor care decurg pentru acestea din tratate, de a controla intrarea neresortanților pe teritoriul lor. Cu toate acestea, în măsura în care ar aduce atingere unui drept protejat de art. 8 paragraful 1, deciziile lor în domeniu trebuie să se dovedească necesare într-o societate democratică, adică să fie justificate printr-o necesitate socială imperioasă și, în special, proporționale cu scopul legitim urmărit.

26. Chiar dacă, în aceste condiții, art. 8 din Convenție nu conferă unei anumite categorii de străini un drept absolut de a nu fi expulzați, jurisprudența Curții demonstrează pe larg că

există circumstanțe în care expulzarea unui străin implică încălcarea acestei dispoziții - natura și gravitatea infracțiunii săvârșite de reclamant.

27. În speță, Curtea subliniază că reclamantul a fost condamnat în 1998, și anume cu mai mult de 7 ani înainte de expulzarea sa, pentru infracțiuni de fals și uz de fals, fals privind identitatea și nerespectarea normelor privind operațiuni de export și import, și că această condamnare a fost urmată de o grațiere. De asemenea, aceasta subliniază că reclamantul avusese drept legal de ședere pe teritoriul românesc din 1998, în baza statutului său de refugiat, că era acționar la două societăți comerciale și că se căsătorise cu o cetățeană româncă împreună cu care avea un copil.

28. Ținând seama de aceste circumstanțe specifice, Curtea concluzionează că măsurile în litigiu au adus atingere atât „*vieții private*” a reclamantului, cât și „*vieții de familie*” a acestuia.

29. O astfel de ingerință încalcă art. 8 din Convenție, cu excepția cazului în care aceasta se poate justifica dacă este „*prevăzută de lege*”, urmărește un scop legitim sau scopuri legitime și este „*necesară într-o societate democratică*” pentru atingerea acestora.

b) Cu privire la justificarea ingerinței

30. Curtea reamintește că, potrivit jurisprudenței sale constante, formularea „*prevăzută de lege*” urmărește mai întâi ca măsura incriminată să aibă un temei în dreptul intern, însă are legătură și cu calitatea legii în cauză: acești termeni impun accesibilitatea acesteia pentru persoanele în cauză și o formulare destul de precisă pentru a le permite, recurgând, la nevoie, la o bună consiliere, să prevadă, la un nivel rezonabil în circumstanțele cauzei, consecințele ce ar putea decurge dintr-o anumită acțiune.

32. În ceea ce privește afirmația Guvernului potrivit căreia motivul principal al expulzării reclamantului era săvârșirea mai

multor infracțiuni pe teritoriul României, Curtea constată că, astfel cum reiese din ordonanța din 21 februarie 2005, singurul motiv invocat de procurorul de la Parchetul de pe lângă Curtea de Apel București pentru a justifica expulzarea și interdicția de acces pe teritoriul românesc al reclamantului era pericolul pe care acesta din urmă îl reprezenta pentru siguranța națională. În acest context, Curtea concluzionează, în mod contrar afirmațiilor Guvernului pârât, că argumentul potrivit căruia condamnarea reclamantului reprezenta motivul expulzării acestuia nu poate fi reținut.

33. Curtea nu înțelege cum este posibil ca infracțiunile de fals și uz de fals, declararea unei identități false și nerespectarea normelor de export și import, săvârșite de reclamant în 1997 și urmate de o grațiere, să aducă atingere, 6 ani mai târziu, în 2005, siguranței naționale și interesului public, astfel încât să justifice luarea unei asemenea măsuri împotriva sa.

34. Curtea reamintește principiul în temeiul căruia orice persoană care face obiectul unei măsuri întemeiate pe motive de siguranță națională trebuie să aibă garanții împotriva caracterului arbitrar. Aceasta trebuie, mai ales, să aibă posibilitatea de a solicita controlul măsurii în litigiu de către un organ independent și imparțial, competent să analizeze toate problemele pertinente de fapt și de drept, pentru a se pronunța cu privire la legalitatea măsurii și pentru a sancționa un eventual abuz al autorităților. În fața acestui organ de control, persoana în cauză trebuie să beneficieze de o procedură contradictorie pentru a-și putea prezenta punctul de vedere și a contesta argumentele autorităților.

36. Prin urmare, întrucât reclamantul nu a beneficiat, nici în fața autorităților administrative, nici în fața Curții de Apel, de nivelul minim de protecție împotriva caracterului arbitrar al autorităților, Curtea constată că ingerința în viața privată a acestuia nu era prevăzută de „*o lege*” care să răspundă cerințelor Convenției.

37. Având în vedere aceasta constatare, Curtea apreciază că (...) a fost încălcat art. 8 din Convenție.

II. Cu privire la pretinsa încălcare a art. 1 din Protocolul nr. 7 la Convenție

38. Reclamantul denunță o încălcare a garanțiilor procedurale în cazul expulzării. Acesta invocă art. 1 din Protocolul nr. 7, care se citește după cum urmează: „1. Un străin care își are reședința în mod legal pe teritoriul unui stat nu poate fi expulzat decât în temeiul executării unei hotărâri luate conform legii, iar el trebuie să poată:

- a. să prezinte motivele care pledează împotriva expulzării sale;
- b. să ceară examinarea cazului său;
- c. să ceară să fie reprezentat în acest scop în fața autorităților competente sau a uneia ori a mai multor persoane desemnate de către această autoritate.

2. Un străin poate fi expulzat înainte de exercitarea drepturilor enumerate în paragrafele articolului precedent atunci când expulzarea este necesară în interesul ordinii publice sau se întemeiază pe motive de securitate națională.”

A. Cu privire la admisibilitate

39. Curtea constată că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 paragraful 3 din Convenție. De asemenea, Curtea constată că acesta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarat admisibil.

B. Cu privire la fond

43. În speță, Curtea ia act de faptul că reclamantul locuia în mod legal pe teritoriul României la momentul expulzării. Prin urmare, deși a fost expulzat din motive de securitate națională, caz autorizat de art. 1 paragraful 2 din Protocolul nr. 7, acesta avea dreptul să se

prevalenze de garanțiile enunțate la paragraful 1 al acestei dispoziții.

44. Curtea evidențiază că prima garanție acordată persoanelor vizate de acest articol prevede că acestea nu pot fi expulzate decât „în temeiul executării unei hotărâri luate conform legii”. Întrucât cuvântul „lege” desemnează legislația națională, trimiterea la aceasta vizează, după exemplul tuturor dispozițiilor Convenției, nu doar existența unei baze în dreptul intern, ci și calitatea legii: aceasta impune accesibilitatea și previzibilitatea acesteia, precum și o anumită protecție împotriva atingerilor arbitrare aduse de puterea publică drepturilor garantate de Convenție.

45. În această privință, Curtea reamintește că, la examinarea capătului de cerere întemeiat pe art. 8 din Convenție, a concluzionat că Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 194/2002, care constituia baza legală a expulzării reclamantului, nu îi oferise garanții minime împotriva caracterului arbitrar al autorităților.

46. De asemenea, Curtea observă că reclamantul a primit o copie a ordonanței parchetului în ziua expulzării sale în Italia. Totuși, Curtea observă că respectiva comunicare trimisă reclamantului nu conținea nicio trimitere la faptele imputate și avea un caracter pur formal. Prin urmare, Curtea poate doar să constate că autoritățile nu i-au oferit reclamantului niciun indiciu privind faptele care îi erau imputate.

47. În consecință, deși expulzarea reclamantului a avut loc în temeiul executării unei hotărâri luate conform legii, Curtea apreciază că autoritățile interne nu au respectat garanțiile de care reclamantul trebuia să beneficieze în temeiul art. 1 paragraful 1 lit. a) și b) din Protocolul nr. 7.

48. Curtea reamintește că orice dispoziție a Convenției sau a protocoalelor sale trebuie să fie interpretată astfel încât să garanteze drepturi concrete și efective, și nu teoretice și iluzorii, și considera, având în vedere controlul pur formal exercitat de Curtea

de Apel în speța, că reclamantul nu a putut cu adevărat să solicite examinarea cazului său și nici să invoce motivele ce pledau împotriva expulzării sale. Prin urmare, a fost încălcat art. 1 din Protocolul nr. 7.

III. Cu privire la pretinsa încălcare a art. 3 din Convenție

49. Reclamantul se plânge ca a fost supus unor rele tratamente din partea agenților de poliție la momentul expulzării sale în Italia. Art. 3 din Convenție este redactat după cum urmează: „*Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante.*”

Cu privire la admisibilitate

54. Curtea reamintește că, în conformitate cu jurisprudența sa constantă, art. 35 paragraful 1 din Convenție le impune reclamantilor epuizarea căilor de recurs disponibile în mod normal și suficiente în ordinea juridică internă pentru a le permite obținerea unei reparații pentru încălcările pretinse. Totuși, aceasta subliniază că trebuie să aplice respectiva regulă ținând seama în mod corespunzător de context, cu o anumită flexibilitate și fără un formalism excesiv. Acest lucru înseamnă că, în special, Curtea trebuie să analizeze în mod realist nu doar acțiunile prevăzute în teorie în sistemul juridic al părții contractante în cauză, ci și situația personală a reclamantilor .

55. Curtea observă că, la ședința care s-a desfășurat la 28 februarie 2005 în fața Curții de Apel București, avocatul reclamantului a denunțat condițiile în care clientul său fusese expulzat la 23 februarie 2005, în Italia, în special loviturile și rănilor despre care se pretinde că au fost cauzate de agenții de poliție, și a depus o copie a certificatului medical întocmit în Italia de medicul E. Z. De asemenea, Curtea constată că hotărârea Curții de Apel București nu a făcut nicio referire la situația

denunțată de avocatul reclamantului. 56. În această privință, Curtea constată că avocatul reclamantului doar a depus copia certificatului medical și a prezentat, cu această ocazie, condițiile în care reclamantul fusese expulzat. Curtea are îndoieli cu privire la îndeplinirea în speță a condițiilor prevăzute la art. 283 din Codul de procedură penală, în ceea ce privește conținutul plângerii penale. De altfel, niciun element din dosar nu indică dorința reclamantului de a urmări în instanță presupușii autori ai lovirilor și rănilor.

57. În ceea ce privește competența de atribuire, Curtea constată că, fiind vorba în speță de o acuzație privind lovituri și răni, instituția competentă, în conformitate cu art. 25 din Codul de procedură penală, astfel cum era redactat la momentul faptelor, era judecătoria, și nu Curtea de Apel București, sesizată cu acțiunea în contencios a reclamantului. În consecință, Curtea consideră că simpla depunere a certificatului medical, prin avocatul reclamantului, în cadrul procedurii în contencios, desfășurată în fața Curții de Apel București, nu constituie plângere penală în sensul art. 283 din Codul de procedură penală. Curtea este conștientă de situația dificilă în care se afla reclamantul, dar observă că acesta avea în continuare posibilitatea, prin intermediul avocatului său, ca în cazul contestării măsurii de expulzare, să sesizeze instituția competentă cu o plângere penală pentru loviri și alte violențe, chiar și după respingerea acțiunii în contencios.

58. Prin urmare, Curtea decide să admită excepția formulată de Guvern și să respingă acest capăt de cerere pentru neputința căilor de recurs interne.

IV. Cu privire la pretinsa încălcare a art. 6 paragraful 1 din Convenție

Cu privire la admisibilitate

60. Curtea observă că procedura pentru menținerea statutului de refugiat al reclamantului nu presupune contestarea

drepturilor sau obligațiilor cu caracter civil și nu are legătură cu temeinicia unei acuzații în materie penală, în sensul art. 6 paragraful 1 din Convenție.

61. Prin urmare, Curtea consideră că acest capăt de cerere este incompatibil **ratione materiae** cu dispozițiile Convenției și trebuie respins în conformitate cu art. 35 paragrafele 3 și 4 din Convenție.

V. Cu privire la aplicarea art. 41 din Convenție

62. Art. 41 din Convenție prevede: *„Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”*

A. Prejudiciu

63. Reclamantul solicita 26.378.183 euro (EUR) ca reparație pentru prejudiciul material cauzat de expulzarea sa și de imposibilitatea în care se afla de a gestiona societatea comercială în care era asociat. În ceea ce privește retele de tratament suferite în ziua expulzării sale, reclamantul solicita 7.500 EUR. De asemenea, acesta solicita 10.000 EUR pentru cheltuielile suportate de familia sa pentru a-l vizita, după expulzarea sa, în Moldova. Cu titlu de prejudiciu moral, reclamantul solicita 100.000 EUR, ca urmare a consecințelor negative pe care le-a avut expulzarea sa asupra vieții sale private și de familie.

65. Curtea subliniază mai întâi că nu poate face speculații cu privire la evoluția economică pe care ar fi putut-o cunoaște societatea comercială fondată de reclamant în cazul în care acesta din urmă nu ar fi fost expulzat.

66. Cu toate acestea, Curtea consideră că reclamantul a suferit în mod incontestabil un

prejudiciu moral din cauza încălcărilor constatate.

67. Având în vedere toate elementele aflate în posesia sa și pronunțându-se în echitate, în conformitate cu art. 41 din Convenție, Curtea decide să acorde reclamantului 13.000 EUR pentru toate prejudiciile.

B. Cheltuieli de judecată

71. În speță, (...) Curtea acordă suma de 6.300 EUR pentru toate cheltuielile.

C. Dobânzi moratorii

72. Curtea consideră necesar ca rata dobânzilor moratorii să se întemeieze pe rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu 3 puncte procentuale.

Pentru aceste motive, prin Hotărârea din 15 februarie 2011¹, Curtea a hotărât că a fost încălcat art. 8 din Convenție și că a fost încălcat art. 1 din Protocolul nr. 7.

Comentariu

În cauza Geleri împotriva României ne aflăm în fața încălcării flagrante a art. 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului coroborat cu încălcarea art.1 din Protocolul nr. 7 la Convenție.

În primul rând, măsura de expulzare și măsura de interdicere de ședere pe o perioadă de 10 ani pe teritoriul statului roman pronunțată împotriva reclamantului aduc atingere dreptului la respectarea vieții private și de familie. În pofida principiului de drept internațional unanim recunoscut, conform căruia statele au dreptul de a controla intrarea neresortisanților pe teritoriul lor, considerăm că are prioritate protejarea dreptului prevăzut de art.8,paragraful 1. În acest sens, statele trebuie să motiveze, argumentat, orice decizie în sens contrar, conform principiilor democratice, de necesitate, oportunitate și proporționalitate cu scopul legitim urmărit. Pe aceste considerente nu afirmăm faptul că art. 8 din Convenție constituie un drept absolut împotriva expulzării unei anumite categorii de străini dimpotrivă, considerăm că circumstanțele sunt cele prin care se individualizează un caz, respectiv natura și gravitatea infracțiunii săvârșite.

În al doilea rând, încălcarea art. 1 din Protocolul nr. 7 la Convenție, care statuează garanțiile procedurale în cazul expulzării de străini, are în vedere faptul că reclamantul nu a putut beneficia de prima garanție a acestui articol, respectiv de faptul ca o persoană nu poate fi expulzată decât „în temeiul executării unei hotărâri luate conform legii”. Cu alte cuvinte, legea internă s-a aplicat reclamantului, prin natura executării unei hotărâri și nu și prin natura corelativă de a îi oferi protecție împotriva atingerilor arbitrare aduse de puterea publică drepturilor garantate de Convenție.

I.C.V.

¹ Publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 404, din 18 iunie 2012.

ART. 3 DIN CONVENȚIA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI ÎN CAUZA ROȘIORU ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

Art. 3 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului statuează expres interzicerea torturii. Astfel ” *Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante.*”

(Extras)

Procedura

1. S. R., reclamantul, a sesizat Curtea la 13 septembrie 2006 în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

4. Reclamantul invocă o încălcare a art. 3 din Convenție, plângându-se de agresiunile provocate de polițiști în noaptea de 25 spre 26 ianuarie 2000 și de ineficiența anchetei desfășurate de autoritățile naționale în privința acestor susțineri.

În fapt

I. Circumstanțele cauzei

6. Reclamantul s-a născut în 1967 și locuiește în Buzău.

A. Incidentul din 26 ianuarie 2000

7. În noaptea de 25 spre 26 ianuarie 2000, în jurul orei 2 dimineața, reclamantul, însoțit de o prietenă, s-a dus la barul "America 2000" aflat la 2 kilometri de Buzău. Au urcat la primul etaj, unde se aflau separeurile. Acolo se aflau 6 polițiști din forțele speciale care, având cagulele ridicate, consumau bere și cafea. Polițiștii făceau parte din Serviciul de intervenție rapidă din cadrul Inspectoratului de Poliție Județean Buzău și erau în misiune de supraveghere a unei conducte petroliere aparținând societății Petrotrans.

8. Când reclamantul a intrat în încăpere, grupul de polițiști se pregătea de plecare. Văzând polițiștii, reclamantul a zis "Cei cu teroriștii

ăștia aici?". Reclamantul și prietena sa au intrat apoi în separeul din care tocmai ieșiseră polițiștii.

9. Auzind afirmația reclamantului, polițiști s-au întors, au dărâmat ușa separeului, l-au pus pe reclamant la podea și, după ce l-au încătușat, au început să-l lovească cu bastoanele și picioarele. Polițiștii au închis ușa localului și au ordonat persoanelor aflate în bar să nu intervină "deoarece se aflau în misiune".

10. Reclamantul a reușit să scape, a ieșit din bar și a urcat într-un taxi parcat afară. Polițiștii l-au urmărit și, în urma unei discuții cu șoferul taxiului, l-au făcut pe reclamant să iasă din mașină. Apoi l-au suit într-o dubă.

11. După ce l-au lăsat pe reclamant să aștepte jumătate de oră în dubă, polițiștii l-au condus la sediul Inspectoratului de Poliție Județean Buzău. Pe tot parcursul drumului au continuat să-l lovească. Reclamantul și-a pierdut cunoștința. Ajuns la sediul poliției, reclamantul a fost pus în genunchi, cu mâinile încătușate la spate, pe holul serviciului de poliție rutieră. Prietena reclamantului l-a însoțit pe acesta pe întregul traseu și la sediul poliției.

12. La sediul poliției, la ora 4,30, s-a întocmit un proces-verbal de contravenție pe numele reclamantului. În baza art. 2 din Legea nr. 61/1991 pentru sancționarea faptelor de încălcare a unor norme de conviețuire socială, a ordinii și liniștii publice, poliția i-a aplicat reclamantului o amendă contravențională de 200.000 lei (ROL) pentru "proferarea de injurii împotriva angajaților localului și refuzul de a da relații pentru stabilirea identității sale". În procesul-verbal se preciza faptul că reclamantul și-a recunoscut faptele. În procesul-verbal apărea o semnătură indescifrabilă, despre care reclamantul contestă că i-ar aparține.

13. Reclamantul a contestat în justiție procesul-verbal de contravenție și amenda aplicată. Curtea nu a fost informată de soluționarea acestei plângeri.

14. Pe la ora 5 dimineața, polițiștii l-au repus în libertate pe reclamant. Din cauza stării sale,

reclamantul le-a solicitat polițiștilor să-i cheme un taxi. Acesta a plecat cu taxiul direct la Spitalul Județean Buzău.

B. Examenle medicale efectuate asupra reclamantului

15. La Spitalul Județean Buzău, reclamantul a fost spitalizat de urgență în secția chirurgie cu diagnosticul "traumatism toracoabdominal, echimoze extinse pe fesa și coapsa stângi, traumatism craniofacial, contuzii bilaterale pe brațe".

16. La 28 ianuarie 2000, reclamantul a fost externat din Spitalul Județean Buzău, cu recomandarea medicilor de a se prezenta la Spitalul Fundeni din București. Reclamantul a fost internat în acest ultim spital între 28 ianuarie și 1 februarie 2000, cu diagnosticul "agresiune, policontuzii, contuzie toracoabdominală, hematom mare extins pe fesierul stâng".

17. Deși nu se refăcuse complet, la 1 februarie 2000 reclamantul a cerut să fie externat din spital.

18. La 4 februarie 2000, APADOR-CH, sesizată despre incidentul din 26 ianuarie 2000, l-a vizitat pe reclamant. Acesta era țintuit la pat în domiciliul său. Cazul reclamantului a fost prezentat de APADOR-CH într-un raport privind agresiunile comise de polițiști.

19. La 14 februarie 2000, un medic legist de la Spitalul Județean Buzău l-a examinat pe reclamant. Raportul medico-legal întocmit cu această ocazie menționa multiple echimoze în zona feței și ochilor, excoriații și echimoze pe ambele brațe și pe coapsa și fesa stângi. Se preciza că piramida nazală a reclamantului era tumefiată.

20. Între 14 februarie și 6 martie 2000, reclamantul a fost internat într-un sanatoriu cu diagnosticul "tulburare depresivă în urma unei agresiuni fizice". Buletinul de externare din sanatoriu preciza că la internare reclamantul prezenta:

"[...] o depresie accentuată, amintiri persistente ale traumatismelor fizice și psihice suferite, anxietate, anorexie, anhedonie, astenie fizică și psihică, tulburări [...] mnezice, pierdere în

greutate de 15 kg în 3 săptămâni, insomnie mixtă, coșmaruri, paretezii [...], dureri corporale multiple (care coincid cu cele descrise în certificatele medico-legale prezentate), elemente care încă pot fi observate în prezent [...]."

21. Același buletin preciza că, în urma administrării tratamentului, evoluția stării reclamantului a fost "lent favorabilă" și că i s-a prescris un tratament medical. Se constatau următoarele:

"se observă fenomene de schimbare a personalității într-un sens distonie-fobie-anancastic [...]. În patogenie trebuie incluse politraumatismul fizic general, dar și mental, psihotraumatismele consecutive și hepatita cronică."

22. La 23 martie 2001, la cererea parchetului, Institutul Național de Medicină Legală "Mina Minovici" din București (INML) a întocmit o expertiză medico-legală referitoare la reclamant. Raportul constata că:

"1. Persoana în cauză a prezentat leziuni care ar fi putut fi cauzate la data de 26 ianuarie 2000 prin lovituri repetate cu un obiect dur și lung. Acesta a necesitat 16 zile de îngrijiri medicale.

2. Tulburările psihice survenite ulterior constituie o reacție psihică la situația conflictuală în care a fost implicată persoana, apariția lor nefiind datorată unor leziuni traumatiche [...]."

C. Cercetarea penală declanșată împotriva polițiștilor

23. La 28 ianuarie 2000, soția reclamantului a sesizat Parchetul Militar de pe lângă Tribunalul Militar Buzău cu o plângere penală împotriva celor 6 polițiști care l-au agresat pe reclamant în noaptea de 25 spre 26 ianuarie 2000, denunțând violențele la care acesta a fost supus. Aceasta acuza polițiștii de tortură și de purtare abuzivă. Reclamantul a depus o a doua plângere, la 31 ianuarie 2000, la Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

24. La acea dată, unul dintre polițiștii acuzați avea grad de căpitan, iar ceilalți 5 de plutonier. După mai multe trimiteri ale cauzei între diferite parchete, pe motive de necompetență ratione

materiale, plângerea a fost examinată de Parchetul Militar de pe lângă Tribunalul Militar București.

25. Audiată de procuror, prietena reclamantului a declarat că polițiștii au dărâmat ușa de acces în separeu, l-au încătușat pe reclamant cu mâinile la spate și au început să-l lovească cu picioarele și bastoanele. Tot atunci, unul dintre polițiști i-a zis să îi însoțească la sediul poliției, motivând că aceasta nu avea cartea de identitate asupra ei. Șoferul de taxi (supra, pct. 10) a declarat că reclamantul a fost agresat de polițiști.

26. P.M., chelnerița prezentă în bar în noaptea incidentului, a declarat că reclamantul, beat, folosise un vocabular vulgar, îi făcuse pe polițiști "teroriști" și îi ceruse cheile separeului în care se afla. Speriată, aceasta a coborât să aducă comanda reclamantului și le-a cerut polițiștilor să mai rămână în bar cât timp îi aduce reclamantului comanda. În timp ce pregătea comanda, reclamantul a coborât de la etaj, s-a apropiat de polițiști încercând să-i smulgă unuia dintre ei ecusonul cu textul "polițist" aplicat pe uniformă acestuia. Superiorul polițiștilor i-a cerut să se identifice, dar în urma refuzului reclamantului și a comportamentului său agresiv polițiștii l-au imobilizat, i-au pus cătușele și l-au dus în duba poliției.

27. La 1 februarie 2000, S.M., un terț care îi însoțea pe polițiști și era prieten cu unul dintre ei, a declarat că reclamantul proferase insulte la adresa patronului barului, absent, și a chelneriței, precum și că nu a fost lovit de polițiști, care încercaseră doar să îl imobilizeze.

28. O altă chelneriță prezentă la locul faptelor, S.A., a declarat că a auzit zgomote puternice la etajul barului, dar că polițiștii nu i-au permis să urce pentru a vedea ce s-a întâmplat. Aceasta a declarat că i-a văzut pe polițiști ducându-l pe reclamant în dubă, care a plecat cu aproximativ un sfert de oră mai târziu, dar că nu i-a văzut pe polițiști lovindu-l pe reclamant.

29. La 3 februarie 2000 a avut loc o confruntare între P.M. și prietena reclamantului.

30. La 4 februarie 2000, reclamantul a declarat în fața procurorului militar că a fost victima unei agresiuni a poliției. Acesta a adăugat că a fost din nou bătut la sediul poliției. De

asemenea, a precizat că, din cauza faptului că țipa, unul dintre polițiști l-a strâns de gât cu un cablu sau cu o sârmă metalică.

31. Prin Ordonanța din 7 mai 2001, Parchetul Militar de pe lângă Tribunalul Militar București a dispus neînceperea urmăririi penale a polițiștilor. În ordonanță s-a precizat că a fost sesizat cu o plângere din partea soției reclamantului la data de 1 februarie 2000. Procurorul a reținut că constatările din certificatul medico-legal din 23 martie 2001, potrivit cărora reclamantul a fost lovit în mod repetat cu un obiect dur și lung, nu au fost confirmate de declarațiile martorilor. Potrivit constatărilor parchetului, leziunile reclamantului se datorau probabil opunerii sale active din momentul imobilizării sale de către poliție. De asemenea, acesta a considerat că "situația creată era consecința comportamentului jignitor și violent (verbal) al reclamantului la adresa organelor de poliție și a angajaților barului".

32. Plângerile reclamantului formulate împotriva ordonanței de neîncepere a urmăririi penale adresate parchetelor ierarhic superioare au fost respinse.

33. În urma modificării normelor privind competența parchetelor și a instanțelor militare, cauza a fost trimisă instanțelor de drept comun.

34. Reclamantul a contestat Ordonanța de neîncepere a urmăririi penale din 7 mai 2001 la Curtea de Apel București. Prin sentința sa din 10 iulie 2003, Curtea de Apel a admis cererea reclamantului și a trimis cauza parchetului pentru a continua cercetarea acuzațiilor de purtare abuzivă și tortură, motivând că probele prezentate nu erau suficiente. Curtea de apel a dispus astfel:

"Este necesar să se caute probe noi și să se reexamineze probele existente pentru a identifica și stabili cu certitudine contribuția fiecăreia dintre persoanele implicate în incident [...], precum și eventualul grad de răspundere penală. Ordonanța parchetului se bazează pe probe care nu sunt suficiente pentru aflarea adevărului, în măsura în care aspecte importante ale cauzei nu au fost clarificate pentru a putea explica în mod convingător leziunile existente pe corpul victimei Roșioru Silviu.

Din probele aflate la dosar reiese că victimei [reclamantul] i-a fost aplicată o sancțiune contravențională [...] pentru refuzul său de a-și declara identitatea și pentru comportament injurios, dar nu violent.

Dat fiind că persoanele vizate de anchetă nu recunosc să fi utilizat violența față de R. S., trebuie stabilit, cu probe noi, cine este vinovat de leziunile care au dus la spitalizarea de urgență a victimei, leziuni care, potrivit documentelor medicale, sunt consecința apăsării și loviturilor repetate cu obiecte contondente și ascuțite [...]."

35. Recursul parchetului împotriva acestei sentințe a fost respins de Înalta Curte de Casație și Justiție prin Decizia definitivă din 11 februarie 2004.

36. La 10 iunie 2004, parchetul a întocmit un plan de anchetă în care se menționa că trebuiau căutate probe noi, că martorii trebuiau interogați din nou pentru a identifica autorul leziunilor reclamantului și că trebuia realizată o nouă expertiză medico-legală pentru a stabili numărul total de zile de îngrijire necesare.

37. La 18 noiembrie 2004 a fost interogat reclamantul.

38. Prin Ordonanța din 14 iunie 2005, Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Ploiești a dispus neînceperea urmăririi penale a polițiștilor. Parchetul a considerat că elementul material al infracțiunii de tortură nu putea fi dovedit în speță, subliniind că:

"Între partea vătămată [reclamantul] și polițiști a avut loc o altercație în timpul căreia, așa cum susține Roșioru Silviu, acesta din urmă a fost rănit de polițiști, care i-au provocat leziuni necesitând 16-18 zile de îngrijiri medicale.

În speță, nu sunt întrunite elementele constitutive ale faptei prevăzute de art. 2671 din Codul penal, dat fiind că autorii nu au săvârșit fapte de natură să constituie elementul material al infracțiunii de tortură.

Autorii nu i-au provocat părții vătămate, cu intenție, o durere sau suferințe puternice, fizice ori psihice, îndeosebi cu scopul de a obține de la această persoană sau de la o persoană terță informații sau mărturisiri, de a o pedepsi pentru un act pe care aceasta sau un terț l-a comis, de a face presiuni asupra ei sau pentru oricare alt

motiv bazat pe o formă de discriminare, oricare ar fi ea [...]."

39. Parchetul a constatat, de asemenea, prescrierea răspunderii penale sub aspectul săvârșirii infracțiunii de purtare abuzivă, întrucât se împlinise termenul de prescripție de 5 ani.

40. În urma plângerii reclamantului, prin Rezoluția din 15 iulie 2005, procurorul ierarhic superior din cadrul Parchetului de pe lângă Curtea de Apel Ploiești a confirmat ordonanța de neîncepere a urmăririi penale.

41. Reclamantul a contestat Ordonanța din 14 iunie 2005 în fața Curții de Apel Ploiești. Prin Hotărârea sa din 21 septembrie 2005, Curtea de Apel a admis, din nou, plângerea reclamantului și a trimis cauza parchetului, motivând că probele aflate la dosar nu erau suficiente. Instanța a considerat că rezoluția de neîncepere a urmăririi penale pentru infracțiunea prevăzută de art. 2671 din Codul penal nu făcea trimitere la probele existente și nu examina declarația reclamantului, ci se limita la a preciza că autorii nu i-au provocat părții vătămate, cu intenție, o durere sau suferințe fizice ori psihice cu scopul de a obține de la această persoană sau de la o persoană terță informații sau mărturisiri. După ce a constatat că trebuiau administrate probe suplimentare, curtea de apel i-a indicat parchetului măsurile de cercetare ce trebuiau luate:

"- audierea tuturor persoanelor care, în noaptea de 25 spre 26 ianuarie 2000, se aflau în barul America [...];

- confruntarea martorilor care au dat declarații contradictorii, a acestora din urmă cu reclamantul, cu scopul de a stabili contribuția la incident a fiecăreia dintre persoanele implicate și forma de vinovăție;

- având în vedere constatările din raportul medico-legal nr. A1/3969/23 martie 2001, întocmit de INML Mina Minovici din București, potrivit cărora leziunile victimei sunt consecința unei apăsări și a unor lovituri repetate cu obiecte dure și lungi, este necesar să se clarifice cine este vinovatul și să se administreze în acest scop probele necesare;

- trebuie stabilit numărul total de zile de îngrijiri medicale necesare însănătoșirii victimei [...]."

42. Prin Hotărârea definitivă din 23 iunie 2006, Înalta Curte de Casație și Justiție a confirmat hotărârea pronunțată în primă instanță, menționând că ordonanța parchetului de neîncepere a urmăririi penale era greșită și a adus atingere atât procedurii, cât și părților, care nu puteau beneficia de un cadru legal satisfăcător pentru a-și apăra drepturile.

43. Dat fiind că nu a fost informat despre evoluția cauzei sale timp de mai multe luni, la 19 martie 2008 reclamantul a solicitat parchetului informații privind stadiul procedurii.

44. La 16 mai 2008, Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Ploiești i-a transmis reclamantului o copie a ordonanței emise la 7 mai 2008, prin care constata prescrierea răspunderii penale atât în privința acuzației de tortură, cât și în privința celei de purtare abuzivă. Ordonanța preciza că:

"La 15 decembrie 2006, dosarul a fost transmis Parchetului de pe lângă Curtea de Apel Ploiești pentru continuarea cercetării. Acolo, din greșeală, dosarul nu a fost repartizat unui procuror, ci a fost arhivat. La 19 martie 2008, ca urmare a cererii formulate de reclamant cu privire la stadiul procedurii, eroarea a fost constatată și remediată [...]."

45. Conform Ordonanței din 7 mai 2008, un singur act de procedură s-a întocmit după trimiterea cauzei de către Înalta Curte de Casație și Justiție, respectiv o notă redactată la 14 aprilie 2008 de Inspectoratul de Poliție Județean Buzău precizând funcțiile prezumtivilor agresori. Potrivit acestei note, 2 dintre polițiștii acuzați aveau grad de comisar, 2 aveau grad de adjunct al șefului poliției, iar 2 erau agenți. Din 2005, 4 dintre ei făceau parte din poliția judiciară. În ordonanță se preciza că versiunea faptelor, prezentată de reclamant, era confirmată de declarația prietenei sale și a șoferului de taxi, în vreme ce versiunea polițiștilor era confirmată de declarațiile lui S.M., o cunoștință a polițiștilor, și P.M., chelnerița ale cărei declarații nu erau consecvente.

46. Plângerea reclamantului împotriva Ordonanței din 7 mai 2008 a fost respinsă de procurorul ierarhic din cadrul Parchetului de pe lângă Curtea de Apel Ploiești la 10 iunie 2008. Acesta din urmă a considerat că "arhivarea din

greșeală a dosarului nu constituia o cauză de întrerupere sau suspendare a prescripției".

47. Reclamantul a contestat Ordonanța din 7 mai 2008 în fața Curții de Apel Ploiești. După câteva amânări motivate de faptul că parchetul nu transmitea instanței dosarul cauzei, prin Hotărârea din 3 octombrie 2008, Curtea de Apel Ploiești a respins plângerea reclamantului și a confirmat prescrierea răspunderii penale.

48. Reclamantul a formulat recurs susținând, între altele, că termenul de prescripție a fost întrerupt prin arhivarea, din greșeală, a dosarului. Prin Hotărârea definitivă din 27 noiembrie 2008, Înalta Curte de Casație și Justiție a respins recursul reclamantului și a confirmat hotărârea pronunțată în primă instanță. Aceasta a considerat că afirmațiile reclamantului referitoare la arhivarea dosarului nu puteau fi examinate, în măsura în care acestea nu făceau obiectul plângerii lui.

În drept

I. Cu privire la pretinsa încălcare a art. 3 din Convenție

52. Reclamantul se plânge de agresiunile suferite din partea polițiștilor în noaptea de 25 spre 26 ianuarie 2000, pe care le califică drept tortură, și de ineficiența anchetei desfășurate de autoritățile naționale în privința acuzațiilor sale de tortură. Acesta invocă încălcarea art. 3 din Convenție, articol redactat astfel: "*Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante.*"

A. Cu privire la admisibilitate

53. Curtea constată că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 lit. a) din Convenție.

B. Cu privire la fond

1. Cu privire la aspectul material al capătului de cerere întemeiat pe art. 3 din Convenție

b) Motivarea Curții

57. Curtea amintește mai întâi că, pentru a intra sub incidența art. 3, relele tratamente trebuie să atingă un grad minim de gravitate. Aprecierea acestui grad minim este relativă în esență; ea depinde de ansamblul de circumstanțe specifice cauzei, de exemplu durata tratamentului sau efectele sale fizice ori psihice, iar în unele cazuri, de sex, vârstă și starea de sănătate a victimei. În cazul în care un individ este privat de libertate, folosirea forței fizice împotriva sa, atunci când nu se dovedește necesară din cauza comportamentului său, aduce atingere demnității umane și constituie, în principiu, o încălcare a dreptului garantat de art. 3.

58. Curtea constată că părțile nu au aceeași părere cu privire la faptele aflate la originea leziunilor traumatiche constatate asupra persoanei reclamantului. Acesta din urmă susține că a fost bătut de polițiști, în vreme ce Guvernul susține că leziunile respective au avut caracter accidental, inerent procesului de imobilizare a reclamantului, care a fost agresiv.

59. Este incontestabil faptul că reclamantul a fost rănit în noaptea de 25 spre 26 ianuarie 2000. Leziunile sale au fost constatate în rapoarte medico-legale care atestă existența unui traumatism toracoabdominal, echimoze extinse pe fesa și coapsa stângi, un traumatism craniofacial, contuzii bilaterale pe brațe, leziuni care, conform raportului de expertiză medico-legală din 23 martie 2001, au necesitat 16-18 zile de îngrijiri medicale. Este vorba, așadar, de leziuni extrem de grave, care în mod incontestabil i-au cauzat reclamantului suferințe grave.

60. Referitor la aprecierea contextului faptic în care aceste leziuni au fost provocate, Curtea, având în vedere natura subsidiară a rolului său, amintește că trebuie să dea dovadă de prudență atunci când i se cere să adopte rolul unei instanțe de fond competente pentru aprecierea faptelor, cu excepția cazului în care acest lucru devine inevitabil ca urmare a circumstanțelor unei anumite cauze.

61. În principiu, acolo unde s-au derulat proceduri interne, nu este sarcina Curții să substituie cu versiunea sa asupra faptelor pe cea a autorităților interne cărora le revine sarcina de a stabili faptele în baza probelor pe care le-au

administrat. Astfel, trebuie observat, în speță, că Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Ploiești, care a examinat cauza, a observat, prin Ordonanța de neîncepere a urmăririi penale din 14 iunie 2005, că leziunile reclamantului s-au produs în momentul prinderii acestuia de către polițiști. În plus, conform declarațiilor martorilor menționați de Guvern, agenții de poliție l-au imobilizat pe reclamant și l-au suit într-o dubă a poliției. Deși martorii respectivi au declarat că nu i-au văzut pe polițiști lovindu-l pe reclamant, rămâne faptul că, circa 3 ore mai târziu, acesta din urmă a fost internat în spital de urgență cu diagnosticul "traumatism toracoabdominal, echimoze extinse pe fesa și coapsa stângi, traumatism craniofacial, contuzii bilaterale pe brațe".

62. În cazul în care o persoană ajunge în custodia agenților statului, aflându-se într-o bună stare de sănătate, și ulterior se constată că, în momentul eliberării sale, este rănită, statul trebuie să ofere o explicație plauzibilă asupra originii rănilor. În consecință, în circumstanțele prezentei cauze, Guvernul este cel care trebuie să demonstreze, cu ajutorul unor argumente convingătoare, că leziunile de care se plânde reclamantul sunt rezultatele recurgerii la forță, reacție impusă de comportamentul reclamantului, și că această recurgere la forță nu a fost excesivă. Astfel, Curtea trebuie să cerceteze dacă forța folosită în speță a fost proporțională. În această privință, Curtea acordă o importanță deosebită rănilor care au fost provocate și atitudinii reclamantului, așa cum au fost stabilite aceste elemente de autoritățile interne.

63. În cazul de față, Curtea a stabilit deja gravitatea rănilor cauzate reclamantului. Însă din Ordonanța de neîncepere a urmăririi penale față de polițiști din 7 mai 2001 reiese că reclamantul nu le-a opus acestora rezistență fizică. Se menționa doar că respectivul a adresat cuvinte jignitoare polițiștilor și angajaților barului. Pe de altă parte, așa cum a observat Curtea de Apel București în Decizia din 10 iulie 2003, reclamantul a fost obligat la plata unei amenzi contravenționale pentru injurii adresate angajaților localului și pentru refuzul de a da relații pentru stabilirea identității sale. Prin

urmare, nu s-a stabilit că în timpul incidentului reclamantul a avut un comportament deosebit de violent sau agresiv fizic ori că a reprezentat o amenințare pentru polițiștii care l-au interpellat. Mai mult, Curtea ia notă de faptul că polițiștii implicați în incident îl depășeau numeric pe reclamant. Astfel, respectivul era singur contra 6 polițiști.

64. Curtea amintește că imposibilitatea de a stabili circumstanțele exacte în care o persoană a fost rănită, în timp ce se afla sub controlul agenților statului, nu o împiedică să constate o încălcare a art. 3 din Convenție sub aspect material, atunci când Guvernul pârât nu reușește să demonstreze modalitatea de desfășurare a faptelor, în mod satisfăcător și convingător, cu ajutorul unor mijloace de probă. În speță, Curtea consideră că Guvernul nu a furnizat argumente convingătoare sau credibile care să poată contribui la explicarea sau justificarea gradului de forță utilizat de polițiști în momentul interpelării reclamantului. Forța folosită a fost excesivă și nejustificată în condițiile date. În acest context, trebuie subliniat că starea avansată de ebrietate a unei persoane sau vocabularul jignitor la adresa polițiștilor nu ar putea justifica recursul la forță peste măsura impusă de interpellarea persoanei respective.

65. Prin urmare, a fost încălcat art. 3 din Convenție în raport cu tratamentul inuman și degradant la care a fost supus reclamantul în timpul interpelării sale.

2. Cu privire la aspectul procedural al capătului de cerere întemeiat pe art. 3 din Convenție

b) Motivarea Curții

71. Atunci când o persoană afirmă în mod "credibil" că agenții statului l-au supus unui tratament contrar art. 3, autoritățile competente au obligația să desfășoare o "anchetă oficială și efectivă" care să permită stabilirea faptelor, precum și identificarea și sancționarea persoanelor vinovate. Din această abordare nu trebuie să se deducă nicicum vreo obligație pozitivă de a avea un rezultat care să implice că orice procedură penală trebuie să se soldeze cu

o condamnare sau cu pronunțarea vreunei anumite pedepse.

72. Curtea constată că a avut totuși loc o anchetă în prezenta cauză. Rămâne de apreciat diligența cu care a fost efectuată și caracterul său "efectiv".

73. Se consideră că cerințele de celeritate și diligență rezonabilă sunt implicate în obligația de a ancheta. Atunci când un agent al statului este acuzat de săvârșirea unor infracțiuni grave care implică tratamente contrare art. 3, nu este acceptabil, în principiu, ca desfășurarea și finalizarea unor asemenea procese să fie împiedicate, printre altele, de prescripția răspunderii penale cauzată de tergiversări judiciare incompatibile cu cerința de celeritate și de diligență rezonabilă, implicate în acest context.

74. În cazul de față se impune a se observa faptul că cercetarea a fost inițiată rapid. Deși Guvernul consideră că parchetul militar s-a autosesizat în această cauză, reiese din Rezoluția de neîncepere a urmăririi penale din 7 mai 2001 că parchetul a efectuat cercetarea în urma plângerii soției reclamantului, depusă la 2 februarie 2000. Însă această cercetare s-a desfășurat pe parcursul a mai mult de 8 ani, ceea ce a determinat prescrierea acțiunii penale pentru toate infracțiunile de care învinuiții erau acuzați. Astfel, procedura împotriva prezumtivilor agresori ai reclamantului s-a încheiat la 27 noiembrie 2008, dată la care Înalta Curte de Casație și Justiție a declarat că se împlinise termenul de prescripție a răspunderii penale în privința tuturor capetelor de acuzare formulate.

75. Or, această durată a cercetării penale declanșate împotriva polițiștilor dovedește o pasivitate contrară cerințelor de celeritate în materie. Din documentele prezentate Curții reiese, în special, că toți martorii au fost audiați în 2000 și 2001, dosarul fiind ulterior trimis între diferite instanțe și parchete. În plus, timp de circa un an și 4 luni dosarul cauzei a fost arhivat din greșeală de către parchet, eroarea fiind descoperită abia în urma solicitării reclamantului de furnizare de informații privind derularea procedurii (supra, pct. 44). Guvernul nu a furnizat Curții nicio justificare

convingătoare pentru o asemenea atitudine din partea autorităților. Cele câteva amânări solicitate în cauză de către reclamant nu sunt de natură să justifice durata cercetării.

76. Curtea consideră că o asemenea întârziere în pronunțarea unei soluții într-o cauză penală, indiferent de complexitatea ei, viciază inevitabil eficacitatea acesteia. Înaltele părți contractante sunt obligate să păstreze încrederea publicului în preeminența dreptului și, în acest scop, un proces penal trebuie să aibă un efect disuasiv de natură să asigure prevenirea eficace a unor acte contra legii precum cele denunțate de reclamant.

77. Pe de altă parte, Curtea observă că cercetarea efectuată de parchet nu poate fi considerată efectivă în măsura în care a fost incompletă. Astfel, în două ocazii, instanțele naționale, sesizate de reclamant cu plângeri împotriva ordonanțelor de neîncepere a urmăririi penale în această cauză, au constatat că probele instrumentate nu erau suficiente. În Hotărârea din 21 septembrie 2005, Curtea de Apel Ploiești a dat indicații exacte parchetului cu privire la probele care trebuiau administrate. Conform dosarului, parchetul nu a efectuat cercetările indicate pentru a completa ancheta.

78. Ținând seama de cele de mai sus, Curtea consideră că autoritățile nu au efectuat o anchetă diligentă și efectivă asupra acuzației credibile a reclamantului potrivit căreia a fost supus unor rele tratamente de către polițiști. Această concluzie scutește Curtea de examinarea celorlalte argumente prezentate de reclamant în sprijinul acestui capăt de cerere. Prin urmare, constată încălcarea art. 3 din Convenție și în această privință.

II. Cu privire la aplicarea art. 41 din Convenție

79. În conformitate cu art. 41 din Convenție:

"Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă."

A. Prejudiciu

80. Reclamantul solicită 88.647 de euro (EUR) cu titlu de prejudiciu material. Acesta precizează că în anul 2000 deținea 50% din acțiunile societății A., care a fost dizolvată în 2005, drept urmare a retragerii asociatului său din afacere și a imposibilității sale fizice de a se ocupa de ea. Suma solicitată, stabilită de un raport de expertiză extrajudiciară, constituie foloasele pe care acesta le-ar fi putut realiza în perioada 2000-2010 dacă societatea A. ar fi continuat să funcționeze ca în 2000. Acesta solicită, de asemenea, 50.000 EUR cu titlu de prejudiciu moral suferit.

82. Curtea nu observă nicio legătură de cauzalitate între încălcarea constatată și prejudiciul material invocat și respinge această cerere. Cu toate acestea, consideră că reclamantului i-a fost cauzat un prejudiciu moral de necontestat, ținând seama de încălcările pe care le-a constatat. Prin urmare, pronunțându-se în echitate, Curtea consideră că trebuie să i se acorde reclamantului 12.000 EUR pentru prejudiciul moral.

Prin Hotărârea din 10 ianuarie 2012² în Cauza Roșioru împotriva României, Curtea hotărăște că a fost încălcat art. 3 din Convenție sub aspect material și procedural.

Comentariu

Art. 3 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului statuează expres interzicerea torturii. Astfel ” *Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante.*”

În Jurisprudența sa, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a arătat că aria de aplicare a art. 3 din Convenție se extinde și asupra relexor tratamentelor, numai dacă acestea ating un minim de gravitate. Considerăm că aprecierea pragului minim de gravitate este relativă întrucât depinde de contextul în care s-au săvârșit faptele, de vârsta subiectului activ sau pasiv, de starea de sănătate ș.a. Constituie condiții agravante

² Publicată în Monitorul Oficial nr. 380 din 6 iunie 2012.

situațiile în care individul supus la rele tratamente este privat de libertate, fiind folosită forța fizică împotriva sa.

În cauza Roșioru împotriva României ne aflăm în fașa unei situații în care forțele de ordine au imobilizat un individ prin utilizarea unei presiuni fizice care nu a fost proporțională cu pericolul social creat. De asemenea, Curtea a

statuat în jurisprudența sa că, în cazul în care persoană ajunge în custodia agenților statului, aflându-se într-o bună stare de sănătate, și ulterior se constată că, în momentul eliberării sale, este rănită, statul trebuie să ofere o explicație plauzibilă asupra originii rănilor.

I.C.V

V. SEMNAL

CONFERINȚA INTERNAȚIONALĂ „CULTURA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI. LEGEA ȘI RESPECTUL FAȚĂ DE LEGE ÎN STATUL DE DREPT”

Institutul Internațional Pentru Drepturile Omului, din cadrul Universității Creștine „Dimitrie Cantemir”, Facultatea de Științe Juridice și Administrative a organizat, în data de 5 aprilie 2012, **Conferința Internațională „Cultura europeană a drepturilor omului. Legea și respectul față de lege în statul de drept”**. Lucrările s-au desfășurat atât în ședință plenară, în cadrul căreia au prezentat comunicări prof. univ. dr. Corina Adriana Dumitrescu, dr. Titus Corlățean, prof. univ. dr. Momcilo Luburici, prof. univ. dr. Dumitru Mazilu, acad. prof. univ. dr. Alfonso Roldan Moré, acad. prof. univ. dr. Miljia Zecevic, acad. prof. univ. dr. Bojana Rilke, conf. univ. dr. Vladimir Grosu, prof. univ. dr. Cristian Dumitrescu, prof. univ. dr. Florentin Scalețchi, prof. univ. dr. Irina Moroianu Zlătescu, prof. univ. dr. Ovidiu Predescu, cât și în ședințe pe secțiuni.

S-a evidențiat faptul că demnitatea umană reprezintă fundamentul valoric al tuturor drepturilor omului, fiind consacrată ca principiu al statului de drept atât în dispozițiile constituționale, cât și în cele legale. Respectul față de lege presupune și respectul demnității față de semenii. În acest context, trebuie să evolueze în parametrii firești dreptul la viață, libertatea individuală, dreptul la viață intimă, familială și privată, accesul la cultură, precum și drepturile sociale ș.a.

În cadrul lucrărilor pe secțiuni, comunicările științifice au pornit de la actualitatea Noului Cod civil și al Noului Cod de procedură civilă, fiind analizate diferite ramuri de drept și instituții ale acestora. Între acestea a fost pusă în discuție problematica managementului domeniilor economice și sociale, raporturile între majoritate și opoziție în statul de drept, legea, ca garanție fundamentală

a drepturilor efective și concrete sau a celor teoretice și iluzorii, dreptul de identitate al persoanelor fizice, de la teorie la practică, recunoașterea valorilor umane, fundament pentru promovarea drepturilor omului, Aplicarea Convenției Europene a Drepturilor Omului în dreptul european al concurenței, Apărarea demnității umane, Drepturile fundamentale ale omului – între interesele personale și interesul social general, Respectul demnității umane prin respectul față de lege, Ordinea de drept și limitarea drepturilor subiective ș.a.

Remarcăm participarea la conferință în număr mare a cadrelor didactice, a doctoranzilor și a studenților din marile centre universitare din țară și din străinătate, precum Universitatea din București, Academia de Poliție „Al. I. Cuza”, București, Universitatea Hyperion, Facultatea de Științe Politice, București, Academia de Studii Economice, Facultatea de Drept Cluj Napoca, Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”, Facultatea de Drept și Științe Economice Universitatea “Agora” din Oradea. Universitatea Europeană, Belgrad, Serbia, cât și a reprezentanților și a membrilor unor instituții și organizații non-guvernamentale precum Academia Diplomatică Europeană, Ministerul Justiției, Consiliul Economic și Social, Institutul Român pentru Drepturile Omului, Organizația pentru Apărarea Drepturilor Omului, Rețeaua Romana de Reducere a Riscurilor, Comisia Constituțională și pentru Drepturile Omului a Consiliului Frontului Salvării Naționale, Asociația Română Anti Sida, Partida Romilor Pro Europa, Asociația Carusel.

Olivia Florescu

EMPOWERMENT AGAINST DISCRIMINATION PROGRAMUL „TINERET ÎN ACȚIUNE” PROIECT FINANȚAT DE UNIUNEA EUROPEANĂ

Programul Tineret în acțiune, un Proiect finanțat de Uniunea Europeană, desfășurat în perioada 2011-2012, a avut ca scop crearea unui mediu specializat la nivel european în formarea continuă de drepturile omului.

Astfel, Comisia Națională a României pentru UNESCO, Institutul Român pentru Drepturile Omului și Asociația pentru Dialog Intercultural au desfășurat în perioada 31 iulie- 7 august 2011, la Curtea de Argeș, Programul Tineret în acțiune, care a avut ca scop formarea în domeniul drepturilor omului, prin metode non-formale pentru dezvoltarea personală, atât a cadrelor didactice, cât și a copiilor din grupurile vulnerabile din țările participante, respectiv Bulgaria, Cehia, Croația, Lituania, Spania, Ungaria, Turcia și România, precum și dezvoltarea valorilor culturale comune și înțelegere interculturală.

Urmările acestei activități de formare s-au concretizat în acțiuni specifice, după cum urmează

În perioada 17-18 septembrie 2011, Asociația pentru Dialog Intercultural a desfășurat activități similare cu un grup de tineri de etnie Rromă împreună cu tineri majoritari, pentru stimularea dezvoltării încrederii reciproce, socializare, incluziune socială, respectarea drepturilor minorităților și a drepturilor omului în general.

Fundația „Andy Endre G.S.” din Ungaria a analizat împreună cu 90 de tineri cu vârsta între 16 și 17 ani, prin metode de educație non-formală, oportunitățile pe care oamenii de origine socială diferite le au sau nu. Scopurile urmărite de organizatori au fost acelea de a responsabiliza și de a conștientiza tinerii

implicați în proiect asupra oportunităților pe care societatea le oferă egal, dar de care oamenii nu pot să se bucure în mod egal din cauza diferențelor dintre ei sau a apartenenței lor la diferite grupuri vulnerabile.

În Lituania, „Skuodo versli karta” au organizat activități de voluntariat în cadrul unor orfelinate, copii pentru copii, precum și grupuri de lucru în care a implicat lucrătorii sociali, pentru a-i responsabiliza cu privire la interacțiunea cu grupurile vulnerabile.

În luna octombrie 2011, Afyonkarahisar Provincial National Education Directorate a organizat o conferință în care au fost diseminate rezultatele și concluziile Proiectului „Empowerment against discrimination”.

În Croația, Asociația pentru promovarea culturii și a artei (NOMAD) a realizat un film tematic, care a fost distribuit pe youtube, iar în Bulgaria, The Bulgarian Association of Entreprise a organizat două mitinguri pentru combaterea discriminării în statul bulgar. De asemenea Școala Pencho P. Slaveikov, Sofia, au desfășurat activități pentru prevenirea discriminării și dezvoltarea unei atitudini altruiste față de cei din jur.

În România, Asociația pentru Dialog Intercultural, a organizat pe data de 29 – 30 octombrie 2011 activități de socializare culturală a tinerilor din minoritatea rromă și majoritari, iar în data de 25 noiembrie 2011 evenimentul „Acțiunea Afirmativă/ Un loc sub soare”, la Palatul Copiilor din București. La această manifestare au luat cuvântul d-nul Asztalos Csaba Ferenc, președintele Comitetului Național împotriva Discriminării, d-na Lucreția Băluță, expert în educație, Comisia Națională a

României pentru UNESCO, d-na Edita Nagy, Institutul Român pentru Drepturile Omului, d-na. Ana Elisabeta Naghi și d-na Liliana Zaschievici, inspector ISMB, d-nul Daniel Vasile, vicepreședintele Partidei Rromilor.

În săptămâna 2 – 6 aprilie 2012, respectiv „Săptămâna Altfel”, Asociația pentru Dialog Intercultural a diseminat proiectul „Empowement against discrimination” cu mai multe unități de învățământ, prin încheiere de parteneriate de colaborare cu acestea.

Astfel, Colegiul Național „Octav Onicescu”, București, Colegiul Național „Vlaicu Vodă”, Curtea de Argeș, Grupul Școlar Auto, Roșiorii de Vede, Teleorman, Școala Generală „Grigore Silas”, Beclean, Bistrița Năsăud, au primit materiale de specialitate privind educația pentru drepturile omului, cetățenie participativă, dezvoltare personală, pe care le-au distribuit și diseminat elevilor.

În data de 24-25 mai 2012 s-a încheiat Proiectul „Empowement against discrimination”, din cadrul Programului Tineret în Acțiune, moment în care s-a evidențiat faptul că metodele diseminate la cursul de formare de la Curtea de Argeș au fost preluate de către cursanți și aplicate cu succes în țările de origine, respectiv participanții și-au dezvoltat capacitatea de a folosi metode non-formale pentru dezvoltarea personală a tinerilor din grupurile defavorizate, vulnerabile și de a promova voluntariatul. Considerăm că Proiectul și-a atins scopul, respectiv a reușit să

conștientizeze grupurile țintă cu privire la importanța luptei împotriva discriminării și a promovării incluziunii sociale a tinerilor din grupurile vulnerabile prin voluntariat. Nu în ultimul rând, implicarea mai multor state europene în promovarea acțiunilor împotriva discriminării a împlinit dimensiunea europeană pe care Proiectul și-a propus să o implementeze în rândul participanților. Astfel, participanții au avut oportunitatea de a identifica valori comune, care depășesc diferențele culturale dintre aceștia și de a le materializa în acțiuni concrete, pentru construirea unei Europe moderne, cu cetățeni europeni activi și receptivi la viitorul civic al acesteia.

În calitate de partener al Proiectului, Institutul Român pentru Drepturile Omului a pus la dispoziția cadrelor didactice, a tinerilor, a asistenților sociali ș.a. materiale documentare de specialitate și a participat activ la toate acțiunile organizare, respectiv „Un loc sub soare”, „Mărțișorul toleranței”, „Campania publicitară – Arising Awareness Campaign”.

Diversitatea culturală, crearea de șanse egale și accesul efectiv al tinerilor la educație formală și educație non-formală, mobilitate și participare transnațională și cetățenie activă însumează prioritatea educației pentru drepturile omului, respectiv a Institutului Român pentru Drepturile Omului.

Adrian Bulgaru

SEMINARUL INTERNAȚIONAL ANTREPRENORIATUL FEMININ ÎN REGIUNEA BALCANICĂ

În perioada 13 -15 iunie 2012 a avut loc Seminarul Internațional „Antreprenoriatul Feminin în Regiunea Balcanică”, organizat de către Regional Center for Organization Management, în cadrul Uzinexport Business Center Jad Hall.

În cadrul lucrărilor s-a dezbătut problema antreprenoriatului feminin în contextul țărilor balcanice. În acest sens, d-na Cornelia Rotaru, în calitate de Președinte al Asociației Dezvoltării Antreprenoriatului Feminin, a prezentat contextul amplu al corelației drepturilor femeii în sens larg și al dreptului la muncă, în sens restrâns.

De asemenea, au fost enunțate exemple de bune practici pe țări, precum și programe de antreprenorat feminin și de antreprenorat social, ca noi tendințe în antreprenorat. Nu în ultimul rând au fost examinate statisticile existente și au fost sintetizate provocările și obstacolele existente în domeniul antreprenoriatului feminin astfel încât să se evidențieze importanța rețelelor și a schimbului de informații privind antreprenoriatul în condițiile unei bune guvernări. În acest context s-a ajuns la concluzia unanimă că un rol important în dezvoltarea conceptului de antreprenorat feminin o au inițiativa de afaceri, spiritul antreprenorial și activitatea de promovare și conștientizare a inițiativelor de afaceri în rândul femeilor.

Institutul Român pentru Drepturile Omului, reprezentat prin d-na cercetător Daniela Albu, în calitate de observator, a evidențiat că antreprenoriatul feminin se poate dezvolta în condiții propice numai dacă se asigură un mediu nediscriminatoriu și egalitatea de șanse.

În acest sens au fost enumerate elementele structurale necesare pentru crearea unei campanii de succes pentru conștientizarea publicului țintă : resurse umane și financiare, informație, credibilitate, legitimitate și presiune, respectiv lobby cu „agresivitate”. Imaginea teoretică a campaniei de conștientizare a fost completată prin prezentarea experiențelor practice, din perspectiva fiecărei țări participante la Seminar. Astfel, asociațiile de femei din spațiul balcanic au exemplificat concret campaniile de conștientizare desfășurate și implementate în țările lor, respectiv Turcia, Serbia, Albania, Macedonia, Bulgaria și Grecia. Bunele practici prezentate de reprezentanții Greciei au evidențiat o diferențiere terminologică față de celelalte țări, respectiv noțiunea de „lobby” are un înțeles peiorativ în statul elen, iar singurele campanii de conștientizare de succes sunt cele care se desfășoară în domeniul sănătății.

În acest cadru s-a evidențiat necesitatea cooperării eficiente și directe atât cu autoritățile publice, cât și cu alte organizații în contextul misiunii și al țărilor Coaliției Balcanice a Femeilor de Afaceri.

Astfel, au avut comunicări: **Kagider**, singurul O.N.G. din Turcia prezent în Comitetul de Monitorizare al Angajării Forței de Muncă a Femeilor (**Turcia**), **SELENA**, Asociația Femeilor Antreprenor (**Bulgaria**), **Asociația Femeilor de Afaceri**, membră a Consiliului Femeilor Antreprenor de pe lângă Camera de Comerț (**Serbia**), **CAFA**, Coaliția Asociațiilor Femeilor de Afaceri (**România**) **SEGE**, (**Grecia**), **JCWA (Macedonia)**.

Daniela Albu

CONFERINȚA FINALĂ A PROIECTULUI CONS-TEAM CONSOLIDAREA MEDIULUI DE AFACERI DIN ROMÂNIA PRIN ÎNTĂRIREA CAPACITĂȚII INSTITUȚIONALE A ORGANIZAȚIILOR PATRONALE

Consiliul Național al Întreprinderilor Private Mici și Mijlocii din România (C.N.I.P.M.M.R.) a organizat în data de 22 iunie 2012 la Hotel CARO, București **Conferința finală** a proiectului **CONS-TEAM** – „**Consolidarea mediului de afaceri din România prin întărirea capacității instituționale a organizațiilor patronale**”. Din prezentarea Proiectului CONS-TEAM a rezultat faptul că acesta a fost cofinanțat **din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007 – 2013**.

În deschiderea conferinței, în cadrul sesiunii plenare, au prezentat rezultatele și concluziile Proiectului d-l prof. univ. dr. Ovidiu Nicolescu, Președinte C.N.I.P.M.M.R., d-l Jean-François Roubaud, Președinte C.G.P.M.E. (Confederația Generală a I.M.M.-urilor din Franța) și d-l Răzvan Coțovelea, Secretar de Stat în cadrul Ministerului Afacerilor Europene. Astfel, au fost prezentate, pe scurt, mijloacele prin care s-a urmărit consolidarea capacității instituționale a C.N.I.P.M.M.R., cu scopul creării unui mediu de afaceri favorizant creșterii ratei de ocupare sau de îmbunătățire a calității și a productivității muncii. De asemenea, au fost remarcate succesele I.M.M.-urilor din România, cu atât mai mult cu cât au fost evidențiate și provocările și dificultățile cu care se confruntă întreprinzătorii români în mediul de afaceri autohton. Corelativ, a fost prezentată printr-o analiză comparativă, amplă și analitică, situația I.M.M.-urilor din Franța.

În partea a II-a a Conferinței, d-na Mihaela Hancia, Director Direcția

Managementul Calității, Autoritatea de Management pentru Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane (AM POSDRU) a prezentat pe larg situația absorbției fondurilor europene în cadrul acestor proiecte, aceasta fiind până în prezent doar de 7%.

O intervenție interesantă a fost a d-lui Dumitru Costin, Președinte al Blocului Național Sindical, în care acesta a adus la cunoștința publicului problematica unei comunicări ineficientă a sindicatelor cu diferitele formațiuni guvernamentale. În același cadru s-a discutat și despre necesitatea asigurării dreptului la muncă al cetățeanului european.

În cadrul Conferinței au mai luat cuvântul d-l Cezar Iliu, Director Agenția pentru implementarea proiectelor și a programelor pentru I.M.M.-uri (A.I.P.P.I.M.M.) și d-l Iulian Cazacu – Prim Vicepreședinte al Patronatului Tinerilor Întreprinzători.

În ultima parte a Conferinței, cea dedicată dezbaterilor, s-a discutat despre cota ridicată de TVA, impusă micilor întreprinzători, despre pasivitatea guvernanților în încurajarea I.M.M.-urilor, precum și despre problematica birocrăției și a taxelor cu care se confruntă patronii de întreprinderi mici și mijlocii din România. În acest context, d-l prof. univ. dr. Ovidiu Nicolescu a precizat că rolul Consiliului Național al Întreprinderilor Private Mici și Mijlocii din România este acela de a facilita dialogul dintre întreprinzători și autorități, respectiv de guvernanți.

Daniela Albu

NOTE, CRONICI, RECENZII

LANSAREA RAPORTULUI PE ANUL 2011 AL AGENȚIEI PENTRU DREPTURILE FUNDAMENTALE A UNIUNII EUROPENE (F.R.A.)

În conformitate cu art. 6 din Tratatul privind Uniunea Europeană, una din cele mai însemnate obligații a Uniunii este aceea de a respecta drepturile fundamentale, garantate de Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, semnată la Roma în 4 noiembrie 1950. Astfel a fost înființată¹ Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene pentru a se îngriji de respectarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, ca valori comune, împărțite de către toate statele membre ale UE. Agenția are ca obiectiv să furnizeze instituțiilor și autorităților competente ale Comunității Europene și statelor sale membre asistență și expertiză în materie de drepturi fundamentale atunci când acestea pun în aplicare dreptul comunitar, precum și să le sprijine în luarea de măsuri și să formuleze direcții de acțiune corespunzătoare.

În data de 20 iunie 2012 Agenția pentru Drepturile Fundamentale a Uniunii Europene (F.R.A.) a prezentat Raportul anual – 2011 în Parlamentul European. Raportul anual 2011 al F.R.A. prezintă date concrete și comparative privind situația drepturilor fundamentale la fața locului în cele 27 de state membre ale U.E. și Croația. De asemenea, raportul conține recomandări adresate instituțiilor U.E. și statelor membre, pe baza situațiilor constatate. Raportul identifică „principalele evoluții”, „practicile promițătoare” și provocările din viitorul apropiat și descrie cele mai recente activități ale F.R.A. în acest sens.

Mandatul Agenției pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene (F.R.A.) cuprinde furnizarea de recomandări, bazate pe dovezi, factorilor de decizie din U.E. și de la nivel național, contribuind astfel la dezbateri și politici pe tema drepturilor fundamentale mai informate, mai bine contextualizate și într-un cadru mai solid. Agenția are trei funcții principale: colectarea de informații și date privind drepturile fundamentale, furnizarea de

recomandări Uniunii Europene și statelor membre și promovarea dialogului cu societatea civilă pentru a mări gradul de conștientizare cu privire la drepturile fundamentale în rândul publicului.

Astfel, conform Raportului F.R.A., anul 2011 nu a fost lipsit de excesele de intoleranță. În acest sens sunt recomandate, în continuare, măsuri preventive, în care promovarea egalității și a nediscriminării să se constituie în preocupări de bază.

De asemenea, F.R.A. recomandă statelor să rămână vigilente pentru a se asigura că deficiențele economice predominante nu amenință exercitarea drepturilor fundamentale ale tuturor persoanelor din U.E. „În această perioadă dificilă din punct de vedere economic, UE trebuie să garanteze mai mult ca niciodată că nu va exista o diminuare a protecției drepturilor fundamentale. Nu este timpul să ne mulțumim cu situația actuală”, a afirmat în fața Parlamentului European președintele Consiliului de administrație al F.R.A., Ilze Brands Kehris.

Printre aspectele notabile ale Raportului anual din anul 2011 fac parte preocupările cu privire la **protecția datelor**, în virtutea recentelor discuții în vederea obținerii unui echilibru între obligațiile în materie de drepturi fundamentale și preocupările legate de securitate în lumina noului cadru UE privind protecția datelor, **romii**, în ceea ce privește utilizarea strategiilor naționale de integrare a romilor ca viitoare strategii pentru a include și integra în societate grupurile dezavantajate, obstacolele de ordin juridic și practic care îi împiedică pe migranții în situație de ședere neregulamentară să își exercite drepturile de bază ale omului, discriminarea multiplă ș.a.

Domeniile cuprinse în Raportul anual sunt azilul și controlul la frontiere, protecția datelor, drepturile copilului, egalitatea și nediscriminarea, rasismul și discriminarea pe criterii etnice, funcționarea democratică a Uniunii, accesul la justiție eficientă și independentă și drepturile victimelor infracțiunilor.

¹ A se vedea Regulamentul (CE) nr. 168/2007 al Consiliului din 15 februarie 2007 în J.O. L 53/2 22.2.2007.

Anamnesis, Irina Airinei, Editura MarLink, București, 2011, 371 pagini

Volumul „**Anamnesis**” completează seria de interviuri din cărțile anterioare ale autoarei, „**Sortiți să vadă**” și „**Călători spre Cythera**”, realizând retrospective arheologice și antropologice.

Autoarea își provoacă cititorul încă de la titlul volumului „**Anamnesis**” să descopere ceea ce se află dincolo de fațada științifică a lucrării, să descopere dimensiunea spirituală care însumează creația literară cu cea artistică, îngemănând-o cu științele exacte. În acest sens ni se par potrivite cuvintele lui Proust conform cărora adevărata călătorie a cunoașterii nu costă în ținuturi, ci în a avea ochi noi. Astfel, cu sufletul curios am descoperit poetul penelului, Constantin Apostol, sufletul cu ochi al lui Riri Manor sau dascăli și mentori, Ion. Gh. Roșca, Ana-Maria Pitiș, Ioana Minei, Carol Iancu, Florin Rotaru ș.a.

Capitolul care ne-a atras atenția în mod deosebit este cel care poartă denumirea metaforică de „**Constructorii de poduri**” și care reunește sub această titulatură dialoguri interculturale sino-europene. Astfel, i-am cunoscut pe Song Zhe, ambasadorul extraordinar al Chinei la Uniunea Europeană, Sorin Ducaru, reprezentantul României la

N.A.T.O., Oren David, ambasadorul Israelului la București etc.

Considerăm lăudabil gestul autoarei de a creiona într-un capitol distinct al lucrării personalități din mediul medical. Printre poveștile „oamenilor pentru oameni”, după cum îi numește autoarea, le remarcăm pe cele ale acad. Constantin Popa, Jean-Jacques Askenasy, dr. Rareș Nechifor, prof. dr. Irinel Popescu ș.a.

George Ivașcu afirmă în prezentul volum că „politica teatrului este omul”. Dincolo de cortine și aplauze, într-un dialog fără sufleor, îi vedem pe oamenii din spatele actorilor și regizorilor: Ion Lucian, Maia Morgenstern, Horațiu Mălăele etc.

În mod simetric volumul se încheie punând accentul pe importanța rădăcinilor spirituale ale poporului roman. Astfel, devenim vizitatori ai unei ctitorii românești la Locurile Sfinte, la Ierihon, îl cunoaștem pe ÎPS Ioan, Arhiepiscop al Harghitei și Covasnei ș.a.

Dimensiunea spirituală a dialogului pulsează pe întreg parcursul lucrării. Iar principiile pe care drepturile omului le promovează se regăsesc accentuate indirect, prin promovarea demnității umane.

VI. REMEMBER

A. ACTIVITĂȚI PROPRII SAU ÎN COLABORARE

În perioada **4-6 aprilie 2012** a avut loc faza finală a **Olimpiadei de științe socio-umane**, la Gura Humorului, județul Suceava. Olimpiada fost organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în parteneriat cu Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului. Acest concurs este unul de excelență, care se adresează elevilor cu aptitudini în domeniul științelor socio-umane, subsumându-se nevoii de educație în vederea asumării rolului și statutului de cetățean în cadrul unei societăți democratice, în vederea formării și dezvoltării competențelor de participare la viața publică, a spiritului social critic și capacității de toleranță.

Institutul Român pentru Drepturile Omului în parteneriat cu Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”, București, a organizat **Conferința Internațională „Cultura Europeană a Drepturilor Omului. Legea și respectul față de lege în statul de drept” (5 aprilie 2012).**

În data de **7 aprilie 2012** Institutul Român pentru Drepturile Omului a celebrat **Ziua Mondială a Sănătății**, reamintind în contextul marcării anului 2012 ca Anul european al îmbătrânirii active și al solidarității între generații (A.E.I.A.) sub auspiciile Comisiei Europene (U.E.), importanța sănătății publice. Astfel, **simpozionul** cu tema **“O stare bună de sănătate prelungește viața”**, organizat de I.R.D.O împreună cu Asociația pentru Națiunile Unite, (A.N.U.R.O.M) Asociația Română pentru un Mediu Sănătos (AROMES), Asociația Family Forum, și Asociația „Clubul de la Cheia Victor Dan Zlătescu”, a avut ca temă sănătatea și îmbătrânirea activă. Scopul întâlnirii a privit implicarea autorităților responsabile și a membrilor societății pentru crearea unei societăți care apreciază și recunoaște vârstnicii ca fiind resurse valoroase ale societății. La manifestare au participat cercetători, experți, cadre universitare, cadre medicale, reprezentanți ai unor organizații guvernamentale și

neguvernamentale cu preocupări în domeniu, doctoranzi și masteranzi.

Cu prilejul acestei ocazii, I.R.D.O., a organizat, concomitent, în țară o serie de **mese rotunde și campanii de conștientizare** sub **motto-ul „O bună sănătate prelungește viața”**. Astfel, în **Baia Mare**, Ziua mondială a sănătății a fost sărbătorită împreună cu Catedra UNESCO pentru Drepturile Omului, Democrație, Pace și Toleranță a Universității de Nord, Baia Mare, care a diseminat studenților Ghidul OMS + the Global Brief for World Health Day 2012. La **Cheia**, Institutul Român pentru Drepturile Omului, în cooperare cu Asociația Clubul De la Cheia „Victor Dan Zlătescu”, cu Asociația Natiunilor Unite pentru România (A.N.U.R.O.M.), și cu participarea Muzeului local de Științe Naturale, a organizat o expoziție de documentare și informare sub titlul „Drepturile Omului și Sănătatea – dreptul la o îmbătrânire sănătoasă”. La **Bistrița** I.R.D.O. a desfășurat activități de informare, conștientizare și de identificare a unor soluții concrete cu privire la îmbătrânire sănătoasă în colaborare cu Filiala Asociației Nevăzătorilor și cu Departamentul de Asistență Socială Bistrița. Orașele **Ploiești** și **Buzău** au găzduit o serie de evenimente dedicate Zilei mondiale a sănătății: expoziții de carte, întâlniri cu asociații de tineret și studenți în colaborare cu Fundația Adolescența și cu Corpul Didactic Prahova, cu prilejul cărora au avut loc campanii de informare și diseminare precum și dezbateri cu elevii de la Școala Scărișoara, Buzău.

Luna Pădurii (15 martie-15 aprilie 2012) a fost supranumit **parteneriatul educațional** încheiat între Institutul Român pentru Drepturile Omului, Școala Generală 117 și Școala nr. 176, din București.

În perioada **18-20 aprilie 2012**, s-a desfășurat **masa rotundă** cu tema **„Demnitatea omului și incluziunea socială în România”**, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în parteneriat cu

Facultatea de Științe juridice, din cadrul Universității De Vest „Vasile Goldiș”, din Arad. În cadrul acțiunii, dezbaterile au pornit de la faptul că demnitatea umană reprezintă fundamentul valoric al tuturor drepturilor omului, fiind consacrată ca principiu al statului de drept. În cadrul discuțiilor, s-a ajuns la concluzia necesității unor măsuri specifice, care vor trebui implementate pentru a se crea un echilibru între nevoile economice, sociale și cele profesionale ale fiecărui individ, astfel încât acesta să evolueze într-un mediu nediscriminatoriu și demn.

Colocviul **„Rolul autorităților europene instituite prin noile reglementări – preocupări actuale în domeniul legislative financiar-bancar pe plan European” a fost organizat de Asociația Europeană pentru drept bancar și financiar (România) cu concursul Institutului Român pentru Drepturile Omului (20-21 aprilie 2012).** Preocupările Institutului în ceea ce privește garanțiile sociale europene în condițiile bunei guvernări și a bunei administrații au statului s-au corelat cu tema colocviului.

Institutul Român pentru Drepturile Omului a organizat în parteneriat cu Facultatea de Drept și Științe Administrative, din cadrul Universității De Vest Timișoara masa rotundă cu tema **„Promovarea în mediul universitar a conceptelor de nediscriminare și egalitate de șanse”** în data de **27 aprilie 2012**. În cadrul acțiunii, liniile directoare de discuție au privit promovarea educației superioare și a cercetării cu respectarea actului calitativ educațional, nediscriminatoriu și de șanse egale. Principiul egalității de șanse și cel al nediscriminării sunt importante în mediul universitar, pentru că în societatea modernă există încă diferite forme și practici de discriminare.

Cu **ocazia Zilei Mondiale a Libertății Presei**, Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România (A.N.U.R.O.M.) a organizat în data de **3 mai 2012**, o **masă rotundă** cu tema **„Libertatea mass-media sprijină transformarea societăților”**. În cadrul reuniunii s-a evidențiat faptul că libertatea presei presupune libertatea de a avea opinii și de

a căuta, primi și răspândi informații și idei prin orice mijloace media. Libertatea mass-media promite să transforme societățile prin o mai mare transparență și responsabilitate și reprezintă un pilon pentru drepturile individuale, un fundament pentru societăți sănătoase și o forță pentru transformare socială. La întrunire au participat cercetători, experți, cadre didactice universitare, studenți, masteranzi, membri ai unor organizații guvernamentale și neguvernamentale cu preocupări în domeniu, etc.

Masa Rotundă cu tema **„Familia în societatea contemporană”**, (9-11 mai 2012) organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în parteneriat cu Facultatea de Drept și Științe Administrative, din cadrul Universității de Vest Timișoara a avut rolul de a explora situațiile complexe cu care se confruntă familia în societatea actuală, precum și resursele de care dispune această instituție pentru a face față provocărilor induse în societate de schimbările psihosociale și culturale.

În perioada **1 martie 2012 – 9 mai 2012** s-a desfășurat **activitatea-concurs** desfășurată la nivel regional în cadrul proiectului **Călător prin Europa - Libera circulație a cetățenilor în spațiul european** în parteneriat cu Institutul Român pentru drepturile omului și Școala nr. 164 și avizat de ISMB. Principalele preocupări ale acestui proiect urmăresc educația europeană a elevilor, stimularea capacității creative a elevilor în utilizarea oportunităților existente pentru a intra în legătură cu elevi de aceeași vârstă, din alte școli, de același nivel.

În data de **15 mai 2012** Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România (A.N.U.R.O.M.), Family Forum și Asociația Clubul de la Cheia „Victor Dan Zlătescu” a organizat **masă rotundă** cu tema **„Valorile creează familia, familia creează valori”**, pentru a marca **Ziua Internațională a Familiei și Ziua Familiei Române**. Au fost dezbătute aspecte ale problematicii familiei, ale garantării și promovării drepturilor tuturor familiilor, prejudecățile și greutățile cu care acestea se confruntă atât pe plan național cât și internațional. Participanții la dezbateri:

reprezentanți ai unor ONG-uri cu preocupări în domeniul protecției copiilor și tinerilor, a familiei și femeilor, universitari, magistrați, medici, experți etc. și-au exprimat convingerea deplină că încrederea, speranța și dragostea - valori umane pe care familia le-a transmis dintotdeauna, o vor susține și în viitor.

În același context, dedicat Zilei Internaționale a Familiei, I.R.D.O. a organizat împreună cu A.N.U.R.O.M. o serie de evenimente, care s-au desfășurat în **București, Cluj, Neamț și Craiova**. La București s-a organizat o masă rotundă cu tema **“Drepturile familiei și echilibrul dintre muncă și viața personală”**. Au avut loc dezbateri asupra similitudinilor și a diferențelor existente între realizările din acest domeniu la nivel național și la nivel european, despre responsabilitatea socială a marilor corporații față de angajați. Invitați speciali ai evenimentului: reprezentanți ai Universității Alexandru Ioan Cuza din Iași, profesori universitari, ONG-uri care activează în domeniul drepturilor copilului și al familiei, precum și reprezentanți ai primăriei. I.R.D.O. a organizat cu acest prilej sesiuni de informare și diseminare, urmate de expoziții de carte la **Cluj, Neamț și Constanta** sub titlul **“Fiecare Familie are dreptul la muncă și la fericire”**. La dezbateri s-au discutat soluțiile și metodele oportune pentru combaterea inegalității și discriminării pe piața muncii, despre programul flexibil de muncă în vederea asigurării echilibrului dintre muncă și viața de familie, precum și despre mobbing – persecutarea la locul de muncă, hărțuirea la locul de muncă precum și politici inechitabile și discriminatorii ale angajatorilor față de angajați.

Institutul Român pentru Drepturile Omului a organizat în perioada **31 mai-1 iunie 2012**, în comuna Albești, județul Vaslui, un eveniment dedicat **Zilei Internaționale a Copilului**, în care a promovat idei precum cele de protecție a drepturilor omului și de educație pentru drepturile omului. Cu această ocazie o serie de cărți și reviste au fost donate Bibliotecii Comunale și, împreună cu reprezentanți ai autorităților locale, ai Bibliotecii Județene Vaslui, ai Bibliotecii Comunale Albești, cadre didactice, copii și părinți, a fost dezbătută relația

de cauzalitate dintre dreptul copiilor la educație și accesul liber la informație.

În perioada **31 mai- 4 iunie 2012** a avut loc **Manifestarea cultural-religioasă „Tinerii de azi, familia de mâine”**, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborarea cu Primăria orașului Geoagiu, județul Hunedoara. În cadrul acțiunii, s-a discutat despre relația conceptuală și practică dintre libertate și responsabilitate, despre importanța dialogului interreligios, respectiv demnitatea umană, drepturile omului, democrația, statul de drept, libertatea de exprimare, ca valori universale.

Institutul Român pentru Drepturile Omului, în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România și cu Universitatea Ioan Cuza din Iași, a organizat în acest an, o dezbateră amplă cu ocazia Zilei Internaționale a Mediului (**5 iunie 2012**), cu tema **Economia verde: vă include și pe voi?** Scopul dezbaterii a fost acela de a stimula și sprijini elaborarea unor reforme și strategii viitoare viabile pentru un mediu mai sănătos și mai sigur prin înțelegerea și aplicarea conceptului de economie verde.

Pe data de 19 iunie s-a lansat la în cadrul Conferinței Rio+20 din Brazilia campania virtuală **Să călătorim împreună pentru o planetă verde**. Prin colaborarea cu A.N.U.R.O.M., I.R.D.O. s-a alăturat campaniei globale **Let's Travel Together and Green Up the Planet – Să călătorim împreună pentru o planetă verde**, desfășurând o campanie proprie printre angajații, studenții și cetățenii, încurajându-i să opteze pentru transportul în comun și bicicletă în loc de mașina personală și să se alăture campaniei și să promoveze la rândul lor obiectivele planetei verzi.

I.R.D.O. a organizat în colaborare cu Universitatea de Vest, „Vasile Goldiș”, filiala Baia Mare, în perioada 23 iunie 2012- 26 iulie 2012 **masa rotundă privind Resursele Educaționale în contextul formării continue a persoanei**. Obiectivele întâlnirii au avut în vedere schimbarea de bune practici, inițiative, politici, expertize între cadrele didactice ale **Universității de Vest „Vasile Goldiș”, Arad, ale Universității de Vest „Vasile Goldiș”, filiala Baia-Mare și ale Universității de Nord,**

Baia-Mare, Catedra UNESCO pentru Drepturile Omului și Institutul Român pentru Drepturile Omului, în ceea ce privește utilizarea și folosirea rațională și oportună a resurselor educaționale în procesul educațional pentru drepturile omului.

În acest cadru, **Institutul Român pentru Drepturile Omului** a evidențiat impactul deosebit pe care îl are educația non-formală în formarea continuă și în formarea de formatori pentru drepturile omului.

În perioada 29 iunie- 4 iulie 2012 I.R.D.O. a organizat la Filiala Marghita a Universității de Vest „Vasile Goldiș”, Arad o dezbatere cu privire la **Raportul dintre Jurnalism și Drepturile Omului, indentitate, evoluție și provocări în secolul XXI**. Acest eveniment academic s-a desfășurat cu concursul A.NU.R.O.M., Clubul de la Cheia, „Victor Dan Zlătescu” și cu participarea cadrelor didactice și studenților Universității de Vest „Vasile Goldiș”, și participanți ai mass-mediei locale.

B. PARTICIPĂRI LA ALTE MANIFESTĂRI

În perioada **18 - 21 aprilie 2012**, a avut loc la Viena o **reuniune** consacrată cooperării și coordonării activităților **Agenciei pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene (FRA)** cu cea a instituțiilor naționale de drepturile omului. În cadrul reuniunii, au fost abordate teme privind creșterea impactului la nivelul instituțiilor Uniunii Europene și al procedurilor legislative în domeniul azilului, imigrației și controlului la frontiere; folosirea documentelor și studiilor FRA în activitatea instituțiilor naționale în domenii de interes precum drepturile persoanelor cu handicap îmbunătățirea incluziunii sociale a romilor, respectiv măsurile care se pot lua în vederea îmbunătățirii situației la nivel național și accesul la o justiție eficientă și independentă: probleme cheie, provocări, oportunități pentru instituțiile naționale de drepturile omului. În cadrul acestei teme, reprezentanții institutului au prezentat colaborarea dintre I.R.D.O. și Consiliul Superior al Magistraturii. Totodată, au avut loc și întâlniri cu reprezentanți ai societății civile în cadrul cărora a fost evidențiat rolul organizațiilor neguvernamentale în activitatea instituțiilor naționale de protecție și promovare a drepturilor omului.

În perioada **25-27 aprilie 2012**, Institutul Român pentru Drepturile Omului a participat la **Seminarul organizat de Consiliul Europei la Istanbul**, care a avut rolul de a crea o platformă de lucru și dialog între reprezentanți ai autorităților publice și ai unor organizații neguvernamentale. Discuțiile

din cadrul seminarului au urmărit cu predilecție să evidențieze necesitatea protecției drepturilor copilului precum și identificarea problemelor cu care se confruntă copiii cu dizabilități. În ceea ce privește adopția au existat discuții cu privire la protecția drepturilor copiilor în instituții specializate și în cadrul programelor Foster. De asemenea, în cadrul seminarului a fost subliniat rolul Ombudsmanului pentru Copii în implementarea și monitorizarea drepturilor copiilor cu dizabilități.

Sub patronajul Secretarului General al Consiliului Europei a avut loc **colocviul** cu tema **„Curtea Penală Internațională și Drepturile Omului : Perspective”**. Institutul Român pentru Drepturile Omului a participat în calitate sa de instituție națională de drepturile omului.

În data de **28 aprilie 2012** a avut loc **masa rotundă** cu tema **„Le droit a la santé mentale dans le cadre des conflicts armés”**, organizată la Universitatea din Strasbourg, Școala Doctorală de drept, științe politice și istorie, cu participarea Institutului Român pentru Drepturile Omului și a Universității Ca' Foscari, din Veneția, Italia.

În data de **4 mai 2012**, Institutul Român pentru Drepturile Omului, a participat la **Forumul Național : Practica Implementării Sistemului de Control Intern Managerial**, organizat de către S.C. Expert Aktiv Group S.R.L în colaborare cu Ministerul Finanțelor Publice și Ministerul Sănătății. Acest curs de perfecționare privind practica implementării

sistemului de control intern managerial în instituțiile publice a avut un rol deosebit în informarea și explicarea Ordinului Ministerului de Finanțe Publice nr. 946/2005 și a legislației ulterioare în domeniu, fiind important, în special, atât pentru elaborarea, aplicarea și adaptarea standardelor sistemului de control managerial, cât și pentru stabilirea și elaborarea procedurilor de sistem și a procedurilor operaționale în conformitate cu specificul Institutului Român pentru Drepturile Omului, ca entitate publică.

Simpozionul cu tema „**Legislația de stat și Legislația canonică din unele țări ale Europei**” a fost organizat de către I.R.D.O. în parteneriat cu Institutul de studii religioase, culturale și juridico-canonică al Arhiepiscopiei Tomisului și de Centrul de studii și cercetări religioase și juridico-canonică ale celor trei religii monoteiste (C.R.M.) al Facultății de Teologie, Universitatea Ovidius, Constanța (**25-26 mai 2012**). Evenimentul academic a privit cercetarea științifică din domeniul juridic și canonic din România, Georgia și Republica Moldova, la nivel comparativ, astfel încât

manifestarea a contribuit la reafirmarea culturii juridice și canonice românești și europene.

În data de **18 iunie 2012** Institutul Român pentru Drepturile Omului a participat la masa rotundă organizată de Agenției pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene (FRA), Viena, cu ocazia prezentării raportului pe 5 ani de zile a activității Agenției. Discuțiile abordate au privit situația instituțiilor naționale de drepturile omului, acțiuni privind combaterea crimelor din ură, promovarea antisemitismului, incluziunea socială a populației rome, creionarea unui management ridicat al educației, precum și lansarea unei platforme online dedicate dialogului cu organizațiile societății civile. În cadrul întâlnirii, participanții au făcut schimb de experiență și de bune practice în ceea ce privește mijloacele și a indicatorilor de monitorizare a integrării populației rome în societate. Diversitatea metodelor de lucru cu acest grup țintă pot conduce, așa cum s-a arătat în cadrul mesei rotunde, la dezvoltarea unei analize comparative a situației populației rome în Europa.